

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Sancti Bonaventuræ Episcopi Cardinalis Albanensis,
Seraph. Doctoris Ecclesiæ, Speculum Disciplinæ, Et
Profectus Religiosorum: Libelli ad pietatem vtilissimi**

**Bernardus <de Bessa>
Bonaventura <Heiliger>**

Antverpiæ, 1591

S. Bonaventuræ Episcopi Cardinalis Albanensis, Qvondam totius Ordinis
Minorum Generalis Ministri, Seraphici Doctoris Ecclesiæ, in speculum
disciplinæ ad Nouitios,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53148](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53148)

I
S. BONAVENTURÆ

EPISCOPI CARDINALIS
ALBANENSIS, QVONDAM
totius Ordinis Minorum Generalis
Ministri, Seraphici Doctoris Ec-
clesiæ, in Speculum disciplinæ ad
Nouitios,

PROLOGVS.

*Ad honestatem tendentes, im-
primis necessarium habent, vt
per exercitium disciplina, vir-
tutis titulum citius apprehendere possint.*

*Nã (vt ait Hugo de S. Victore) vsus di-
discipline ad virtutem animum dirigit;
virtus autem, ad beatitudinem perducit:*

*ac per hoc, inquit, exercitium disciplina
esse debet nostra inchoatio, virtus perfe-
ctio, premiũ virtutis eterna beatitudo.]*

*Verũ qui disciplinam in noua conuer-
sationis initio negligit: ad eam postmodum
difficile applicat, & formam quam pri-
mò quis recipit, vix deponit. Adoles-*

*cens namque iuxta viam suam etiam,
cũ senuerit, non recedet ab ea.] Optima
viuendi forma eligenda est, quam reddat
assuetudo iucundam. Primus autem ad*

A

pro-

ro. a. infir.
monast. ad
nouit. in
prologo.

Prim. 22. 6

Primus ad
virtutem
gradus,
proprij de-
fectus cog-
nitio.

profectum gradus, defectus cognitio; mag-
naque omnino prudenti securitas, viuendi
modum nouisse congruum, pro varia re-
rum & accidentium qualitate. nec mini-
mum est contemnere minima, qua non mi-
nimam moribus maculam, eo turpius neg-
lectui habita ingerunt, quo vitari facilius

Obseruent
monasti-
carū cere-
moniarum
doctores.

cognita valuerunt. Proinde qui Spiritus
Dei aguntur, moralibus documentis in-
tendunt; qua tamen superbi & fatui con-
temnentes, nunc superstitiones, nunc cere-
monias vocant; aut certè calumniis fuca-

Prou. 13, 2

tis impugnāt. nec enim stultus verba pru-
dentia recipit: nisi ea dixeris, qua ver san-
tur in corde eius.] Hic ergo tractatulus per
superiorum impositionem exactus, rudi
quidem iuxta scribentis ruditatem, & in-
renti exigentiam, stylo, ex diminutis quo-
que ac nudis, ob breuitatem, incompactis-
que interdum, sed congruis pro morum
traditione sententiis editus, nouis Christi
discipulis, pro aliquali speculo inspicien-
dus proponitur: vt per pauca sibi proposi-
ta, occasionaliter fiant in pluribus cautio-

Prou. 9, 9.

Da sapienti occasionem, ait Salomon,
& addetur ei sapientia.] Attendant ta-
men quadam hic accipienda fore commu-
niter, & magis & minus, pro loco & tem-

pore

pore obseruanda: licet non semper pro singulis conditionum modificatio replicetur. Prudens, vt rerum varietas exigit, ita se accommodat tempori, non se in aliquibus mutans, sed potius aptans: sicut manus quæ eadem est cùm in palmam extenditur, & cùm in pugillum constringitur.] Nec moueat, si qua pro iunioribus impertinentia videantur. Proinde iunior in his sapè, quæ ipsam excedunt, instruitur: vt seniorum se proposito applicans, sit quantum congruit aptior ad agenda, cautior ad cauenda. Prolixitatem, fortè tetricus si quis fuerit inspector, causabitur: sed necessariam in expertis dicendorum expressionem aduertat: nec facile rudes, (pro quibus est opera) generalibus posse cõmentibus, id est, breuibus & incompletis sententiis erudiri, aut concisis passim proficere paradoxis, unòque nihilominus nouerit titulo multa quandoque perstringi, quæ specialem requirerent explicanda tractatum. Duas autem particulas, principalem videlicet & incidentalem, huius operis series habet. Principalis diuiditur in duas: in quarum prima de preparatoriis ad disciplinam, & aliquibus eius effectibus incidenter: in secunda de ipsa plenius tractatur.

Seneca lib.
de virtutib.
cap. Prudentia.
Simile
e'egans.

Diuisio libri.

zur. Preparatoria sunt per modum principij, medij & postremi: Depositio vetustatis, stabilitas mentis aduersus tentationes diaboli, & subiectionis humilitas. Primum preparationem inchoat, secundum continuat, tertium verò consummat. Seruanda erit ubique maiorum & minorum paragraphorum distinctio, ad seriei & ordinis euidentiã ampliorem.

S. BO-

S. BONAVENTURÆ
EPISCOPI CARDINALIS
ALBANENSIS, QVONDAM
totius Ordinis Minorum Generalis
Ministri, Seraphici Doctoris Eccle-
siæ, Speculi disciplinæ ad Nouitios

PARS PRIMA.

De preparatoriis ad disciplinam.

De vetustatis depositione.

CAP. I.

EPONENDVS est, secundum Ephes. 4, 22
Apostolum, vetus homo, & induē-
dus est nouus: quod perfectè im-
plent, qui transitoriis abdicatis, non
solùm peccata, verumetiam occasiones fugiūt
peccatorum; veterisque fermento per puram
confessionem plenius expurgato, in vitæ noui-
tate perfecta, soli præligunt Domino milita-
re. In odore igitur vnguentorum Christi, per
compendiosam & tutam sacre religionis semi-
tam currere cupientes, prius rerum tempora-
lium fasciculos deprimentes abiciant: vt ab
omni tam possessione, quam cura penitus ex-
pediti, Christum Dominum expeditè sequan-
tur, & non sint eis tentationis occasio vel rui-
næ. Quod si ante religionis ingressum nō fue-
rint expediti, post ingressum saltē expeditio-
nem huiusmodi per alias personas, vel per li-
teras, iuxta superioris arbitrium quanta pos-
sunt acceleratione procurent: non expectatis
oportunitatibus, aut vtilitatibus deceptoris,
quas frequenter diabolus sub specie pietatis

Transito-
ria omnis
abdicada.

6 S. BON. SPEC. DISCIP.

suggerit. Summa sit eis vtilitas, vtilitates huius mundi contemnere propter Christum: iuxta verbum sancti Hieronymi: Nemo renunciat urus saeculo, bene potest vendere, quae contempnit vt venderet. Si habes, inquit, in potestate rem tuam, vende: si non habes, proice. totu Deo dedit qui seipsum obrulit.] Post religionis ingressum continuo debent confessioni faciendae vacare: & de omnibus quae in saeculo a pueritia commiserunt, ad memoriam, quantum poterunt, studiosa sollicitudine reuocatis, generaliter confiteri. Malorum namque cofessio, initium est bonorum.] Ordinis ergo status reiicit res atque reatus.

Hieron. ep. 103. ad Paulin. in fine.

Confessio- ni genera- li vacan- dum.

August. in Ioan. tract. 22. sub fine.

De constantia mentis, & cautela contra tentationes diabolicas.

CAP. II.

QVONIAM autem Pharaeo persequitur Isiaelem fugientem, & contemptus surgit in scandala, nunc aperte, nunc occulte, sub specie boni periculosius tentas; faciant quod scriptum est: Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore: & praepara animam tuam ad tentationem.] Solent praecipue vires tentationi praebere fluctuatio mentis circa propositum ingressurae vel ingressae religionis, tarda tepidaque repulsio, & deiectio spiritus desolati. Ea propter in primis in proposito sancto cor suum omnino stabiliant & confirmet: ne velut arundo diuersis ventorum flatibus agitati vacillent. Optimum est (inquit Apostolus) gratia stabilire cor. Et Prosper ait, Quemlibet hominem donec se, in eo quod elegit, certa definitione confirmet, velut in quodam deliberationis incertae biuio constitutum, discerpit ipsa diuersitas voluntatum. Virtus (inquit) hortatur &

Exod. 14, 5

Ecli. 2, 1 Non fluctuandum in bono proposito.

Heb. 12, 9

Prosper lib. 3. de vita c. 16.

& prouocat, vt definitionis ambiguitate de-
 sita, propositum spiritale suscipiat, perseuera-
 turū se in suscepti labore propositi, nō sua pos-
 sibilitate, sed Domini miseratione confidat.
 Cogitet quanti & quantæ potuerūt & possunt,
 quod se posse desperat. Vnde illi potuerunt, in-
 de se posse firmiter credit.] Meminerit illud
 Apostoli, Fidelis Deus qui vocauit vos, qui etiā
 faciet, &c. Qui sperāt in Dño, mutabunt forti-
 tudinē: current & nō laborabūt; ambulabūt, &
 nō deficiēt. Ad hæc, tētationum & cogitationū
 malarum viriliter principiis, & absque moræ
 dispendio est obstandum. Quod si earum in-
 sultus spiritum inquietent, non solum familia-
 ris confessor, verumetiam fratres alij seniores
 sunt in adiutorium aduocandi: vt vnus de-
 bilitas multorum adiutorio sustentetur: Frater
 qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma.]
 Qui autem vulnus detegere, vel auxiliū petere
 negligit, sua nō immeritō negligētia perit. De-
 nique cum diabolus, serui Dei spiritum per
 tristitiam deicere studeat, ipsam, si quādo irre-
 pserit, citius repellentes, Christo Domino, qui
 datorem hilarem diligit, in cordis lætitia fa-
 mulentur: attendentes sollicitè, ne de sua vnquā
 vocatione ingrati aut tepidi regratiatores ap-
 pareant coram Deo. vbi sol radiat gratiæ, nubi-
 lum turbationis abscedit. Solet in aqua turbida
 latere piscaturus animam coluber tortuosus.
 Maximum inhabitantis gratiæ signum, spiri-
 tualis lætitia. Porrò qui vocantis gratiam non
 agnoscit, indignum se vocationis fructu con-
 stituit. Beneficiis ingratus exhibitis, ineptus
 efficitur exhibendis. Valet quoque interdum
 conuersis, pro animæ salute, mutatio loci. Ple-
 rumque enim dum mutatur locus, mutatur &
 mentis affectus.] Valet pro mētis tētationibus
 impulsæ præsidio, valet pro morum citius ac

1. Tes. 5, 24

Isa. 40, 31

Tentatio-
nū incitis
absque mo-
ra resiten-
dum.

Proa. 18, 19.

Tristitia
animū
deiciens,
citō repe-
lenda.Nota fern-
tias at-
rens.Mutatio
loci.
Bernard. de
modo bene
viuendi. ad
seru. ser. 6.
in fine. ex
Isidoro l. 2.
de Sū. bona.
c. 10. sent. 7.

§ S. BON. SPEC. DISCIP.

perfectius assequendo peculio, extra cognationem & patriam, vel ad tempus secedere. Verum, quia per se nullo modo sufficerent, ad machinamenta diaboli repellenda: ad Christum, propter quem omnia contempserunt, qui est tentatorum refugium & debiliū fortitudo, qui se fideliter inuocantibus facit cum tentatione prouentum; ut valeant sustinere, crebris supplicationibus & deuotis recurrat: ut qui eos dignatus est de fornace Babylonis eripere, bonum in eis perficiat quod incepit. Frequens & feruens oratio, dissipat omne malum. Ollæ feruenti muscæ non *incident.

1. Cor. 10, 13

Crebrò
orandum
& feruenter.

al. in hæt.

Quomodo necessaria sit ad disciplina susceptionem humilitas.

CAP. III.

vs. 2. in sit.
omò. ad no.
tit. 6. 7.

DENIQUE quoniam, ut ait Hugo, Sicut cera, nisi prius emollita fuerit, formam non recipit: sic & homo quidem ad formam virtutum non flectitur, nisi ab omni elationis & contradictionis rigore, per humilitatem humilietur:] necesse habent qui disciplinæ cupiunt moribus informari, ut humilitatis radicem in corde figere studeant, & tumorem propriæ voluntatis, præsumptionis & irreuerentiæ vitia, quæ à superbia procedere solent, tam in re quàm in signo vigilantius caueant: ut humilitas ancillæ more, locum præparet disciplinæ.

De captinatione voluntatis propriæ.

CAP. IIII.

Proffer lib.
2. de vita
contemp.
6. 17.

VOLUNTATEM itaque propriam ingenti curent studio captiuare. Quid enim prodest sub vnius ordinatione viuentibus, quod facultates suas abiiciunt; si proprias voluntates
non

non relinquūt: cū sit præstātius voluntatibus renunciare quàm rebus?] Tota religionis perfectio in voluntatis propriæ abdicatione consistit: quare potissimum perfectionis & disciplinæ industrius appetitor, voluntatibus propriis edomandis, & præsentium nutui subiugandis inuigilat. Profectò in duobus erit subiectæ probatio volūtatis: si videlicet in sibi iniunctis deuotè obediat, & in agēdis suis semper habere auctoritatem obedientiæ non omitat. Primi, hoc est, Obedientiæ in iniunctis patet necessitas, patet & meriti magnitudo. Nam quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo; hoc omnino accipiendum est, quasi præcipiat Deus.] Ad meritum etiam melior est obedientia quàm victimæ: sanctæque obedientiæ holocausto, nihil Deo gratius exhibetur. Nemo ad perfectionis semitam currendam magis expeditus, quàm verus obediens. Quamobrem obedientiæ filij, se totos ad obediendum exponant: moxque vt Prælati vocē audierint, quasi diuinitus imperetur, moram pati nesciant: sed relictis omnibus, ad iniuncta quæque fideliter exequenda, prompta deuotione consurgant: vt vicino Obedientiæ pede, velut vno momento, iubentis vocem, facti exhibitione sequantur.] Perfecta obedientia sua imperfecta relinquit. Quinimo nec bonus obediens verbum expectat, vbi de superioris sibi constiterit voluntate. Illum a item optimum dixerim obedientiæ gradum, cū eo animo opus iniunctum recipitur, quo & præcipitur; cum ex voluntate iubentis, pendet intentio exequentis.] Nunquam de maiorum sententia iudicent, quorum officij est obedire, & implere quæ iussa sunt.] Deinde si ad profectū volunt obedientiæ peruenire; constanti secum deliberatione proponant, deuotè

A 5 sem,

Voluntatis propriæ abdicatione, tota religionis perfectio.

Obedientiæ necessitas & meritum.

Bern. tract. de precepto & dispens. 1. Reg. 15. 22.

Bened. in reg. 1. 5.

Perfecta obedientia, sua imperfecta relinquit.

Bern. tract. de precepto & dispens.

Hieron. in 1. ep. 4. ad Rusticum.

S. Bened.
reg. cap. 68.

semper ad omnia obedire. Si quid igitur gra-
ne vel impossibile fortè iniungitur: suspiciant
quidem cum omni mansuetudine iubentis im-
perium. Quòd si omnino suarum virium pon-
dus excedat, impossibilitatis suæ causas, ei qui
præest patienter & oportunè insinuent, non
superbiendo vel contradicendo, vel aliàs leui
murmure resistendo. si adhuc superior in sua
manserit sentētia, ita sibi nouerint expedire, &
ex charitate de adiutorio Dei cōfisi, obediant.]

Philip. 2, 3

Christus factus est pro nobis obediens vsque
ad mortem; mortem autem crucis. Qui licet

Luc. 22, 4.

ad Patrem pro calicis translatione clamauerit,
continuo tamen adiunxit, Veruntamen non
mea voluntas, sed tua fiat.] Nō solum maiori-
bus, sed sibi etiam inuicem obedientiam cer-
tatim impendat.] Incūbit enim Christi disci-
pulo, vt omni petenti se tribuat, & exemplo

S. Bened.
reg. c. 72.

Luc. 6, 30

Apostoli voluntarios se omnium seruos con-
stituunt: sintque, vt scriptum est, subiecti inui-
cem in timore Christi.] Secundi necessitas,
hoc est, obedientiæ in agendis, ne quid videlicet

1. Cor. 9, 19
Ephes. 5, 21

sine obedientia præsumatur: quia simpliciori-
bus fortè aliquibus minus patet, aliquanta vi-
derur prosecutione tangenda. Habenda est pla-
nè in agendis, obedientiæ sanctæ auctoritas; si-
ne qua nec etiam ipsa bona, bona sunt, voluntas

Obedien-
tiæ in agē-
dis aucto-
ritas supe-
riorum ac-
cedat.

siquidem propria, boni virtutē infirmat. San-
ctus Bernardus super Cantica ait, Grande ma-
lum propria voluntas, qua fit, inquit, vt bona

Bern. serm.
71. in Cant.
in fin.

Voluntas
propria,
grande ma-
lum.

hac prace-
dunt priora
verba.

tua, bona non sint. Etenim si in die ieiunij
mei, inueniatur voluntas mea, nō tale ieiunium
elegit Dominus: nec sapit illi ieiunium meum,
quod non obedientiam, sed vitium voluntatis

propriæ sapit. Et subdit: Ego autem non solum
de ieiunio; sed de silentio, de vigiliis, de oratio-
ne, de lectione, de opere manuum; postremo
de omni obseruantia monachi; vbi inuenitur

volun-

voluntas sua in eo, & non obediētia magistri sui, id ipsum sentio; minimē prorsus observantias illas etsi bonas in se, inter virtutes censuerim deputandas.] Itaque novi, Christi discipuli, semetipsos penitus abnegantes, in agendis suis, id est, in operationibus, locutionibus & resū quarumlibet usu, non propriam voluntatem sed superiorum, in omnibus dispositionē sequantur. Pro quibus tamen sit specialis eorum licentia vel assensus habendus, considerari oportet. Et primò, circa operationes videndum: Quòd earum quædam communes seu conventuales, quædam speciales seu personales esse noscuntur. Specialium etiam quædam ad proximum, quædam ad personam pertinent operantis. Pro conventualibus, quæ commune simul attingūt collegium, exequendi non est licentia requirenda, cum ad huiusmodi sit eatenus superiorum licentia, imò impositio generalis; ut ea, quæ siue in choro, siue in refectorio, siue alibi modo prædicto, ad vitæ conventualis consuetudinem pertinent, nullus conventualis auctoritate propria, præter euidētem necessitatem licitè prætermittat. Inde est, quòd ab officio chori, ab aliqua videlicet hora Canonica, vel à communi conventus refectione, aut à cōventualibus aliis, quemque absque licentia remanere, vel assistentem recedere, his necdum in collegio consummatis, non licet. Pro specialibus, ad proximi alterius fratris necessitatem spectantibus, nullum communis seu conventualis vitæ, consuetudini, aut executioni specialiter iniunctorum impedimentum præstātibus, nequaquam ad superiores, sicut nec pro communibus, pro licentia dixerim recurrendum: cum secundum Apostolum, Alter alterius onera portare, & per charitatem spiritus seruire inuicem debeamus. Veruntamen tēpore quo conventualia, vel alia

Obediētia in operationibus.

Gal. 6, 2
Gal. 5, 13

iniun-

iniuncta fieri debent, non sunt præter licentiam specialia seu gratuita huiusmodi faciēda. Illa quoque, quæ ad quotidiana communium officiorum obsequia, vel ad proximi necessitatem non pertinent corporalem; quale est scribere in quaterno, & alia huiusmodi similia; maximè si occupationem prolixiorē inducunt, agenda sunt de superiorum assensu. Pro specialibus ad personam operantis spectantibus, siue ad carnis mortificationem pertineant, vt sunt vigiliæ nimis longæ, vel abstinentiæ singulares: siue ad exercitium spectent operis manualis per se vel per aliū faciendi, licentia quærat: sine qua Religiosus suas singularitates facere non debet, quippe cui nec corpus suum habere licet in propria voluntate.] Et quod sine permissione patris spiritualis fit, præsumptioni deputabitur & vanæ gloriæ, non mercedi.] Nec potest sibi operari pro voluto, siue pro scribendo, siue alia faciendo, siue in rebus suo vsui deputatis, vt sunt libri, vestes, lecti, & alia huiusmodi aliter immutando. Incongruè quoque pro vno, res pluribus seruitura mutatur. Fit res frequenter ex mutatione deterior: & quod mihi studiosè coopto, aliis discoopto. Hæc de operibus. Nec tamen negauerim, ad minima seu exilia quædam, & vix reputanda alicuius momenti, solam sufficere conuenientiam Prælatorum. Circa locutionem hoc teneant, vt coram superiore, maximè in capitulo, sine eius assensu præhabito non loquantur. Aliàs de necessariis & honestis, loco & tempore debitis, loqui prout eis ordinatum fuerit, poterunt inter fratres. Locutio verò cum extraneis, siue seculares, licet fratribus obsequentes, siue religiosi quilibet fuerint, fratribus nouitiis est probationis tempore penitus interdicta, sine fratre professo, qui omnia loquentis verba, & respon-

*Bened. reg.
p. 33.
Ibid. c. 49.*

*Obedien-
tia in lo-
cutione.*

respondentis audiat, sine licentia speciali: sine qua nec ad portam, nec ad extraneos ipsis indulgetur accessus. Personis tamen huiusmodi si occurrerint, poterunt inclinare: vel si locus, aut tempus loquendi fuerit, & non potuerint subterfugere, bono modo eos breuiter salutare. Si de loquendo secum requiratur ab eis, respondere humiliter debent, se loquendi aut morandi licentiam non habere. Nulla profus alia eorum audiant verba, nec cum eis aliquatenus sedeant vel ulterius commorentur: sed si locutionem necessitas exigit vel honestas, dicant ad eos, obtenta si poterunt licentia reuersuros, valeque recedendo potius faciant quam morando. De licentia tamen huiusmodi, Prælato est cautiùs prouidendum, vel ab ipso tantùm, vel ab eorum instructore (qui est eis ab ipso religionis ingressu specialiter assignandus) semper cum præsens in domo fuerit, requiratur: ne à diuersis, non absque vitandæ confusionis periculo, minùs prouidè concedatur. Circa receptionem rerum, distributionem & usum, quoniam à superiorum auctoritate dependent, duo præcipuè subditis attendenda videntur. Primum, vt qui dat aliquid, illud ex officio possit dare: secundum, vt det quidem, non secundum propriam voluntatè, sed prout sibi à superiore fuerit constitutum. Nec superfluè dixerim ad officium attendendum: qui enim non habet officium administrationis, nihil aliis debet communicare, vel in fraudem horù dimittere potest. Rursus ipsorù officialiù officia sunt distincta. Aliis namque necessariarum rerum procuratio, non tamen procuratarum est distributio commissa: ab illis autem non est absque licentia recipiendum aliquid speciale. Aliis autem, iuxta diuersa rerum officia, communis distributio rerum committitur.

Ab

Obedi-
tia in vsu
rerum.

Ab his communia ipsa (si ordinariè, quando scilicet & ubi, vel quomodo, iuxta sui limitationem officij distribuere debent, distribuunt) licitè recipi possunt. qui verò extraordinariè postulat, ad licentiam superioris recurrat. Præter communia supradicta, quicumque rem aliquam occultè, sine superiorum assensu recipit, habet vel vitur; à religionis delirat licentia, & quidquid habet, malè habet. Porrò cum illud proprium esse dicatur, de quo * disponere licet iuxta propriam voluntatem, omni assensu alio circumscripto: non pauper sed dominus reputandus videtur, qui rem quamcunque aliis distribuendo vr liber, sine superiorum auctoritate dispensat. Res sunt quidem communes, sed vsus dispositio pertinet ad Prælatos: vr per eorum curam singulis, iuxta modum & regulam sibi à sanctis Apostolis constitutam, prout unicuique opus fuerit, diuidantur. Usurpatus autem sine licentia rerum vsus, culpabiliter temereque præsumitur, & prorsus illicitè vendicatur. Statutum quoque religiosè mancipationis euadit, qui in vtu proprio rem aliquam, siue à parètibus, siue à quibusdam aliis recipit; aut quod maioris est culpæ, recepta occultans, superiorum iudicio non exponit. Qui rem sibi collatam celauerit, sanctus Augustinus eum furti censeret in iudicio condemnandum.] Nulla enim res, quam superior non dederit aut permisit, est licita proprium abdicanti. Sunt qui oblata sibi, sed Prælato mox deferenda recipere licitum existimant: sed regulari priuato, receptionem occultam non dixerim esse tutam. In commodandis pro cohabitantium indigentia rebus, non est lex posita charitati. Possum rem fratri petenti exponere concedendam, non tamen impendere vendicandam. Proinde fratres no-

uitij,

Proprium
quid.
et dispen-
satio.

Act. 2, 45

Aug. in re-
gula c. 26.

Receptio
alicuius
rei occul-
ta, religio-
so non est
licita.

AD NOVITIOS, PARS I. 15
uitij, nullatenus sine licentia, nec à seinuicem,
neque à fratre, neque à quocunque homine
rem aliquam, siue tabulas, siue acum, siue ali-
quid quodlibet accipere, aut dare attentent
aliqua ratione. Sic nec literas ad se missas reci-
pian, aut aliquo casu receptas aperiant, quæ à
portitore, vel eo qui receperit, eas prius debent
ad superiorem, vel si superior ordinauerit, ad
eorum instructorem deferri. Sic nec rem alte-
rius fratris vsui deputatam, præter ipsius con-
scientiam occupare licebit. Genus est furti, &
plerumq; turbationis occasio, rem fratris vsui
deditam, eo, si adsit, inscio detinere. Potest fi-
delis seruus & prudens, nonnulla pro loco &
tempore facere, de tacito vel probabiliter præ-
sumpto superiorum assensu, ad ipsum denique
finaliter, acta quæque per ausum huiusmodi
relaturus. De cætero, quidquid religiosus boni
facit aut dicit, quòd suo non nouerit displice-
re Prælato, à veræ obedientiæ merito non frau-
datur. Fœlix hæc seruitus, imò gloriosa liber-
tas, qua quis spontè in regiam venditus serui-
tutem, Deū & eius vicarios, potius quàm se-
ipsum, super se regnare constituens, suæ pror-
sus renunciat voluntati.

Fœlix ser-
uitus, non
suæ, sed al-
terius pro-
pter Deum
obedire
voluntati.

De presumptione tã in re quàm in signo.

CAP. V.

PRÆSUMPTIONEM interiorem &
exteriorem summopere fugiant. Interio-
rem, vt sensum suū sensui non præferant alio-
rum: nec de bonis à Deo sibi collatis inaniter
extollantur: imò in tantum cæteris se inferio-
res & viliores ex intimo credant affectu, vt nec
se aliquid etiam esse existiment. Nempe, se-
cundùm Apostolum, qui se existimat aliquid
esse cum nihil sit, ipse se seducit.] Neminem
sper-

Interior
presump-
tio.

Gal. 6, 3

Aug. con-
fes lib. 3.
6.9.

Exterior
presum-
ptio.

Presum-
ptio in
usurpatione
officij
alieni.

spernant, neminem iudicent, cum frequenter humanum fallatur iudicium. & beato Augustino teste, sæpè species facti se aliter habet, aliter animus facientis;] piè de omnibus quæ occurrerint sentiant, licet rei non intelligant rationem. Omnia peruersè possunt peruertere mentes. Exterioris præsumptionis & superbiz notam, in omni actione sua, gestu & verbo, summo studio fugiant: quæ humilitatis sunt, in omnibus amplexantes. Prætextu actionis præsumptionem in officiis & in locis euitent. In officiis prælationis vel ordinis, aut in aliis, quæ aliquam videntur superioritatem habere, nihil sibi usurpent. Liber à culpa non est, qui alienum usurpat officium. Præsentem superiore, vel alio fratre maiore quàm ipsi fuerint, ordine constituto, ad incipiendum extraordinariè officium, ad benedicendum cibum vel potum, ad dandum fratribus aquam benedictam, vel ad alia huiusmodi, se nullatenus ingerant. Ad diuinum quoque officium, nequaquam post seniores vel alios maioris ordinis gradu promotos, proprio legant iniectu: quoniam quidem nullus omnino, in minori ordine constitutus, post alium maioris ordinis permittendus est legere, nisi necessitate cogente, vel legentium ordine permutato, vt in aliquibus festis fieri solet; præterquam in homelia quantum ad primam lectionem, quam ratione Evangelij, Diaconus legere solet. Lectiones autem quæ de homelia supersunt, non sunt ab aliis facile, quàm à sacerdotibus præsumendæ. In choro, pro dissonantiæ fortè cantantium, vel ob aliam huiusmodi causam, manum ad formam percutere; in mensa ictu cultelli, vel quomodolibet aliter signum cum sono facere, ab eistantummodo fiat, quorum super defectibus chori vel mensæ intendere spectat: nec huius-

huiusmodi facile debet ab aliis usurpari. Multa enim sunt superioribus licita, quæ reprehensibiliter ab aliis presumuntur. Ad hæc, quia nouissimum eligit locum, magister ipse humilitatis hortatur, locis semper nouissimis nouitij gaudeant. Et nunquam in choro, vel mensa, seu alibi, ad prima se ingerant loca: sed ad ea potius adeo cautè ac sedula si valuerint provisione declinent, vt vix ab aliis perpendatur. Aliàs omnino caueant, ne congregationis ordinem turbent, & fiant inter alios pro tumultus occasione notabiles. Cavendum proinde, ne dum nimis vitatur præsumptio, inordinationis accedat confusio. Vitanda est vbique disconuenientiæ nota, maximè in congregatione. Locus verò superior, ad quem necessitas vel superiorum trahit inductio, præsumptionis vitium nõ inducit. Porrò molesta est humilitas, quæ contentioni deseruit. Si quando iuxta superiorem, vel alios seniores necessariò sederint, non se nimis applicent iuxta eos. Iuniori siquidem aliquam à seniore distantiam, reuerentiæ ritus indicit. Antiquior autè frater in ordine, vel alius in officio præmineas, licet ætate sit iunior, senior appellatur. Aetas senectutis vita immaculata. Præsumptionem in gestu, elatum caput, sublimiores oculi, facies vultuosa declarant. Nam, vt ait Prosper, Erecta cervix & truces oculi, & sermo terribilis, nudam superbiam clamant. Sed quatum per membrorum ministerium potest deprehendi, prima superbiam ostensio in oculis esse solet. ¶ Qui inclinaverit oculos suos, ipse salvabitur. Secundum namque Evangelium, si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit: e contra si nequam, totum tenebrosum. Præsumptio etiam gestus, in signis & nutibus frequenter agnoscitur, vt exempli gratia, Si quis in

Luc. 24, 8

Molesta
humilitas,
contentioni
deseruiens.Senior
qui habendus.
Sap. 4, 9
Præsumptio in gestibus.
Prosper lib.
8. de vita
cõtemp. c. 8.

Iob 22, 29

Matt. 6, 22

B

choire,

choro, vel alibi, pro fratrum defectibus, satyricè nubilum vultuositatis assumat, vel leui cachinno, id est, risu, vel motu capitis, oculorum circumlustratione, narium contractione, labiorum compressione, vel alio quouis modo, defectum fratris tacitè arguat vel subfannet: si errante in choro, vel in mensa lectore submussitet, aut circumspiciat, quasi eum defectus legentis non lateat; quod frequenter solent facere etiam minus docti. In locutione etiam notatur præsumptio, si quod dicitur non pertinet ad dicentem, aut dicendi modus aliquem superbiæ typum prætendat; aut pro loco, tempore, & personis fuerit à locutione cessandum. Propter primum, humilis frater de alienis factis inquirendis, se nullatenus intromittat. Alios fratres docere, regere, arguere, vel eis aliquid imponere non præsumat: quia hoc esset seniorum vel superiorum officium vsurpare. Superbus autem, vt ait sanctus Bernardus, prima die qua ingreditur habitare, incipit leges dare.] Potest tamè frater, si super aliquo cum instantia requiratur, petentibus super interrogata humiliter respondere vel insinuare, quod sentit: ita tamen vt contra resistentes dicta sua pertinaciter nulla ratione defendat. Qui etiam alij, superioris mādaturum insinuat, super aliquo faciendo, mandati auctoritatem cum humilitate proponat, ne quod denunciat ipse imponere videatur. Si proprium cogatur recommendare officium, nequaquam imperium imponentis vsurpet: sed id suppleri à sociis, obsecratione humili obtineat. Præsumptionem ergo euitat prudens humilitas. Præsumit tamen interdum humiliter, viscerosa & prouida charitas. In modo loquendi, vitium præsumptionis innuitur, si illud quod dicitur, iactanter, impetuosè, clamorosè, contentiosè,

Præsumptio in locutione.

Bern. deuotio solitaria ad fratres de monte Dei, paulo ante medium.

se, despectiue, vel nimis rigide proponatur. Suaniter enim & humiliter est loquendum. Rursum qui tempore vel loco silentij, aut in superiorum, seniorum, aut conuentus presentia, non comprimit linguam suam, presumptuosus & intemperans merito iudicatur: Loqui in medio magnatorum non presumas, ait Sapiens. Et iterum: In medio seniorum non adicias loqui. Hoc precipue intemperantiae & presumptionis est nota, si nouus frater in ordine, vel iunior quispiam seniore presente, sine ipsius nutu maxime coram extraneis, loqui aut respondere presumat; nisi ex officio vel commisso habeat prius loqui. Temperantiae est, ait Prosper, quod praestamus loquenti seniori silentium, quod ipsius ad loquendum praestolamur imperium.] In presentia vero conuentus, nullum conuenit loqui sine requisito superioris assensu, nisi tantum se accusando, vel ad interrogata superiori vel corrigenti, ad mensam breuiter & humiliter respondendo. Et vt breuiter voce sancti Bernardi praesumptuosum agnoscas, Prius, ait, in conuentu residet, in consiliis prius respondet: non vocatus accedit, non missus se intromittit. Reordinat ordinata, reficit facta.] Vilem se si non emineat, aestimans, & humilem esse inter alios erubescens. In locis & caeteris, quae honorem redolent, se quibuslibet aliis parificare contendit. Audax ipse ad quaelibet fit frontuosus & impudens, quod est maximum vitium in neophyto & iuvene. Religionis confusio, iuuenis praesumptuosus & effrons. Reprehensibilis maxime in iuvene praesumptio, que non magis humilitas stabilit, verecundia ornat, venustat simplicitas, timor insignit, & apertum efficit disciplinae, cuius initium est. Qui sine timore est, non poterit iustificari.

Eccli 32, 13

ibid. 11, 8

Prosper lib. 3. de vita contemp. cap. 19.

In conuentu nemini loquendum est.

Bern. tract. de gradib. humilitatis in septimo gradu superbia. Praesumptuosi iudicia.

Religionis confusio, iuuenis praesumptuosus.

Eccli. 1, 28

De irreuerentia.

CAP. VI.

IRREVERENTIAE denique vitium, est humili Dei seruo vitandum, cum scriptum sit, Cui honorem, honorem. & Honore inuicem praeuenientes. Attenditur irreuerentia respectu personarum, loci sacri, & temporis, officij diuini, & rerum eidem officio specialiter ordinatarum. De reuerentia Praelatis, aut aliis fratribus, ætatis aut prioritatis, aut diuturnitatis in ordine gratia, vel ob sacri ordinis, vel pro vitæ merito exhibenda; sanctorum dicta Patrum, & vera humilitas, quæ non solum Prælati & senioribus, verumetiam æqualibus & inferioribus, se spontanea subiicit voluntate, plenius docent, & eius oppositum detestatur.

Rom. 13,7
Rom. 12,10

1. Pet. 2,17 Nō senioribus tantum, imò & omnibus honorē Petrus Apostolus sentiebat exhibēdū. Deferre humiliter sociis honorē, charitatis est fraternæ fomentum, conscientiæ bonæ illustrisq̄ue animi euidens argumentum. Vix nisi socio deferas, cum ipso proficies. Est præcipuè conuentui, & superioribus deferendum. Conuentus quidem venerabilis, imò terribilis vt castrorum acies Christi ordinata. De superiore Sapiens ait, In medio fratrum, rector eorum in honore. Istis quanto maior est reuerentia exhibenda, tanto etiam maioris offensæ arguitur irreuerentia circa ipsos. Sanè committendo & omittēdo, irreuerentiæ ad ipsos nota cōtrahitur. Committēdo, si coram eis inordinatū quippiam deliberatè attētetur. Vnde nō decet coram conuentu, in claustrō, vel alibi residente, sine debita maturitate & honestate, quantum ad membrorum & habitus dispositionem transire, vel eidem transeunti occurrere, si ab eo valeat cōmodè declinare, aut tumultum facere

Cant. 6,9

Ecli. 10,
34.

Irreuerentia quæ fit in conuentum.

cece

cere coram eo. Magnus vniue reuerentiæ cul-
 tus conuentali congregationi debetur: quem
 qui miffitationibus feu cachinnis, aliave cla-
 moris vel dissolutionis lasciuia, soluere non
 veretur, aut attrita fronte superbus, qui artari
 filèrio dedignatur, aut honestatis & religionis
 ignarus, liquido comprobatur. Quod autem Irreueren-
 tia in fu-
 periorum.
 superiore præfente agitur minus religiosè vel
 dicitur, quid eo turpius? Propter hoc qui mala
 in eius præfentia committere non veretur,
 ipsum irreuereri & inhonorare conuincitur:
 magis autem si eum scienter per alicuius in-
 folentiam facti, vel importunitatem verbi te-
 merario ausu molestat. Imò de necessariis, do- Bened. In-
 Reg. c. 6.
 cet beatus Benedictus, quòd si qua requirenda
 sunt à maiore, cum omni subiectione & hu-
 militate reuerentiæ requiratur.] Cum ipfo au-
 tem Præfato contendere nefas est, & execran-
 da in subdito irreuerentiæ turpitudine. Denique
 tam circa Præfatos, quàm circa alios seniores
 cauendum, ne in atrectatione, locutione, offi-
 ciorum recommendatione ac similibus, ali-
 quid ad eos vel signum vilificationis appareat.
 Nunquam iunior frater ad senioris fratris Irreueren-
 tia erga
 seniores.
 caput, aures, vel faciem, quasi applaudendo, vel
 ob aliam quamlibet causam nisi necessariam,
 manum apponat: vel aliter eum, facto vel
 verbo, minus reuerenter iocetur. Quando se-
 niores sibi præfentes alloquitur, & si fortè ali-
 quando eorum nomen proprium, ipsis quidem
 ex reuerentia supprimendum, necessariò no-
 minat, semper tamen cognomen subtriceat: ni-
 si propter astantes æquiuocum specificare co-
 gatur. Seniorum auribus nomè proprium vel
 cognomen, nisi ex causa iunior irreuerenter
 inculcat. Verùm licet in vilitatis notam nomen
 proprium exprimi, ex amore vel reuerentia
 supprimi scriptura innuente nouerimus: sine

vitio tamē palam senioribus ipsis exprimitur, quando irreuerentiæ notam, mos, modus, & congruentia redimunt. Sæpe quod erat incongruum, necessitas, gratia vel consuetudo conuertit. Sapit autem vitium, si ad te verbo vel nutibus superiorem accersis, ad quem est tibi facilis aut liber accessus. honestiùs enim ad eum, cui reuerentiam debes, tu accedis, quàm ipsum ad te accedere facis. Nullus etiam frater est puro nomine appellandus: sed proprio nomini apponendum est semper religiosæ prænominis insigne. Sed nec solo cognomine vel nomine patriæ, puta Lombardus vel Gallicus, frater est aliquis nuncupandus. Humilia & laboriosa officia recommendari cœqualibus & iunioribus, maximè cōuenit. Quod autem suum quisque officium, suo dumtaxat compari, ut acolytus acolyto, subdiaconus subdiacono, & sic de aliis, recommendet; in officio specialiter diuino locum habet: ubi personarum non quidem acceptio vitiosa, sed ordinata discretio, iuxta cuiuslibet statum & ordinem est habenda: ne ordinum sancita patrum auctoritate distinctio confundatur. Propter hoc, etsi cantoris officium ad fratres nouitios nullo modo pertineat: si tamen ad hoc per superiorem cogantur, cautè provideant quòd lectiones, responsoria, & antiphonas distribuant ordinatè, ordinum gradibus obseruatis, primas antiphonas maioribus, Prælato vel hebdomadario, vel seniori alicui sacerdoti: vel quādo mos habet minoribus in vesperis, nocturno & laudibus, offerentes. Deinde post vnum vel duos si oportuerit fratres gradus eiusdem, ad alios ordinatè secundum gradus ordinum processuri. Nec faciliè diuersorum in ordinibus graduum fratres combinent, aut minora officia in maiori ordine constitutis imponant.

Prius

Frater suo
solo nomi-
ne non est
appellan-
dus. *ut S.
Bened. reg.
c. 63.*

Officia vt
sint aliis
commen-
danda.

Prius quoque ordinatos aliis præferendos iura decernunt: nunquam ordinum confusionem in choro religionem putet; cum id magis abusionem, irreuerentiæque obnoxium esse constet. Omnia, inquit Apostolus, honestè & ordinatè fiant in vobis.] Et in Paralipomenon de ministris Domini dicitur, quòd stabat secundum ordinem suum in ministerio.] Si quis sedilium chori dumtaxat ordinem, sine alio personarum delectu, in huiusmodi æstimat observandum: penset si à carpentariis constructus lignorum ordo in sedilibus, sit ordini præferendus Ecclesiastico. In personis seruandum in ecclesia Ecclesiæ ordinem, decreuit auctoritas, æquitas, & honestas. Omittendo notam irreuerentiæ quis incurrit, quando senioribus & maximè Prælati, honorem vel obsequium debitum; aut in obsequio ipso negligit reuerentiam exhibere. Aliqua de hoc potius expressione patebunt. Honori quis detrahit, si eis humiliter non assurgit, vel eis astantibus ipse sedet. Si deficientibus in choro vel alibi sedibus, locum eis non offert: si eis in choro, in mensa, in sedendo, eundo & huiusmodi, si commodè potest non cedit. Obsequio detrahit, si hæc eorum personis, quando palàm egent, non exhibet. Si eis in aliquo humili vel laborioso officio, in sui præsentia occupatis, se ad id faciendum vel coadiuandum non exhibet. Si quod ad se ex officio pertinet, eis faciendum dimittit. Expedi itaque, vt iuniores fratres senioribus fratribus humiliter deferentes, eos, in his quæ purè sunt oneris, non honoris agenda, siue ad officium diuinum pertineant, siue ad alia humilitatis officia studeant præuenire. Ad prouidendum de lumine ac libris in choro & extra ad officium beatæ Virginis, quantum ad inuitatorium & lectiones, cum planè dicuntur:

1. Cor. 14.

40.

2. Par. 30.

16.

Prælati
& senioribus
honor
deferendus.Humilia
officia iuniores
senioribus
non permitant.

officium quoque mortuorum, quantum ad primas lectiones; necnon ad horarum versiculos, vbi ad hæc dicenda præsens non fuerit specialiter aliquis assignatus: ad offerendū aquam pro manibus abluendis: ad levandum mensas finitis gratiis, & ad ministrandum celebrantibus & altari: quoties necessariū fuerit ex officio suo, siue in minoribus, siue in sacris fuerint ordinibus cōstituti, solliciti sint & prōpti: nec ista aut similia senioribus facienda derelinquant. Erubescat Diaconus vel Subdiaconus vacās, & non obtendens officium, quod aptè potest dimittere vel differte, sacerdote ad Missam vice Diaconi, vel Diacono pro Subdiacono, ministrante. Nec magnum est, si hebdomadas casu continuet, grauiora passim continuantur officia. Debetur cuiuslibet ordini gradus suus: nec de gradatioribus est agendum, nisi fortè aliud congrua interdum causa deposcat. In obsequiis eorum, maximè qui vice Christi nostrarum sunt animarum custodes, non est reuerentia omittendā per capitij abstractionem, dum eis ministramus aut loquimur, quæ per humilem corporis inclinationem, pro loco & tempore, vel aliàs per humilem obsequendi modū ostenditur. Superbus autē (vt ait Prosper) non obseruat in obsequiis reuerentiam.] Stolidis quibusdam decretū est nulli deferre, discretionem personarum & graduum non curare: curantibus nunc adulationis, nunc acceptionis personarum crimen impingere. & admodum confusionis amici, vt superioribus de superbia caueant, sibi non cauent. Fœdum enim irreuerentiæ vitium pro religione ostendunt. Humilitatem maioribus exhibendam, Euangelij sanctio & professio nostra commendat: nusquam tamen (vt recolo) superbiam aliis, seu temerariam paritatis, vsurpationem indul-

Prosper. l. 3.
de vita cō-
temp. c. 8.

indulget. Seniorum est utique ut humiliter sentiant, venerationem non appetant, humiles se aliis ac sociales exhibeant. Sapientis est consilium, Quanto magnus es, humilia te in omnibus.] Sapientiæ verò præceptum, Qui maior est vestrum, fiat sicut iunior.] Et Petrus eum dixisset, Adolescentes subditi estote senioribus; pro utrisque intulit, Omnes inuicem humilitatem insinuate.] Cæterum cum omni indifferenter personæ, humilitas sit quædam turris fortitudinis à facie inimici: nescio quo pacto tamè vis eius maior est in maioribus, & clarioribus clarior comprobatur.] Porro non solum respectu personarum, ut dictum est, verum etiam respectu loci, ut est Ecclesia, maxime circa altare, irreuerentia est vitanda. Circa altare, ut cum ad ipsum acceditur, maturior & humilior gestus accedentis, & maxime ministrantis deuotionem ostendat: nec aliquis cum impetu vel inhonestè accedat. In Ecclesia verò cauendum, ne, quamuis extra Canonici tempus officij, loquendo vel ridendo, vel aliquo quouis modo minus honestè aliquid fiat. In aulam regiam ingressurus, ait sanctus Chrysostomus, oculis, incessu, & habitu te componis: & in Ecclesiam ingressurus, quæ est verè aula regia, rides?] Est etiam sacro tempori, hoc est, Dominicis diebus & solentioribus deferendum: ut in eis à communi operum occupatione cessetur, & diuinis officiis attentius insistatur. Nam, ut ait Hugo, Festi dies aliud studium, & alium conuersandi modum exigunt, atque alium hi in quibus licet operari, exposcunt. In illis, inquit, nos oportet ad celebranda mysteria diuina deuotius intendere, atque in orationibus diutius perseuerare: omnem denique actum, & omnem motum cordis pariter & corporis, diuino ministerio mancipare:

B §

arque

*Ecclesi. 3, 20**Luc. 22, 26**1. Pet. 5, 5**Bern. 2. ad
considerat.
paulo post
med.**Psal. 60, 4**Irreuerentia in
sacra loca**Chryso. 7.
4 hom. 15.
in ep. ad
Heb. in
mor.**Irreuerentia in fe-
stos dies.**Hugo à S.
Victor. 1. 2.
instit. mon.
ad nouit.
cap. 42*

atque, ut ita dicam, quadam cōversationis nouitate, festos dies honorare. In cæteris verò diebus in quibus operari licet, nullus omnino otiosus apparere debet.] De irreuerentia in diuinis officiis & rebus ad ea spectantibus euitanda, infra per reuerentiæ positionem agetur.

De disciplina in generali.

CAP. VII.

DICTO de præparatoriis ad disciplinam, & aliquibus eius effectibus incidenter, sequitur ut de ipsa plenius exprimamus, quæ uetustate deposita, animoque contra hostis insidias stabilita, super radicem humilitatis conflargit. Primò, in generali quid sit, quæ eius utilitas, qualiter ad eius perueniatur notitiam, & de ipsius custodia deinde in speciali dicamur. Disciplina est (ut ait Hugo) conuersatio bona & honesta, cui parum est mala nō agere, sed studet etiam in his quæ bene agit, percuti. Et irreprehensibilis apparere. Item, disciplina est omnium membrorum motus ordinatus, & dispositio decens in omni habitu & actione. Audistis, inquit, disciplina quid sit: nunc attendite quàm utilis & necessaria sit. Disciplina est malorum desideriorum carcer, frænnum lasciuia, elationis iugum, quæ domat intemperantiam, leuitatem ligat, & inordinatos motus mentis suffocat. Sicut enim de inconstantia mentis nascitur inordinata motio corporis: ita quoque dum corpus per disciplinam stringitur, animus ad constantiam solidatur; & paulatim intrinsecus mens ad quietem componitur, cum per disciplinæ custodiam, mali motus foras fluere nō sinuntur.] Sed qui statum mentis perdit, subsequenter foris in inconstantiam
motio

Disciplina quid.
Hugo 1. 2.
instr. mon.
ad romanos,
cap. 10.

Gregor.
Cura past.
p. 1. c. 1.
ad mon. 24.

motionis defluit: atque in exteriori mobilitate
 indicat, quòd nulla interiùs radice subsistat.
 Vnde per Salomonem dicitur, Homo apostata
 vir inutilis, graditur ore peruerso, annuit ocu-
 lis, terit pede, digito loquitur. Scientiam quæ
 ad institutionem rectè & honestè viuendi per-
 tinet, multis modis hominè colligere & com-
 parare sibi oportet: partim ratione, partim do-
 ctrina, partim exèplo, partim meditatione san-
 ctarum scripturarū, partim assidua inspectione
 operum & morum suorū.] Hoc nouissimum
 maximè fortassis præ cæteris necessarium: vt
 sic scilicet homo in omnibus operibus suis sit
 circumspectus & prouidus, & quotidiana dis-
 cussione cogitationes, locutiones pariter & fa-
 cta sua, apud semetipsum examinet. Sapientes
 quippe semper agendo discunt, & per exerci-
 tium bonorum operum, quotidianis profecti-
 bus in maiorem virtutis agnitionem excrefcūt.
 Per experiètiā namque eorū quæ faciunt,
 ad ea quæ postea agenda fuerint, cautiores
 fiunt.] Et quamuis in nullo loco disciplinam
 suam homo deserere debeat, diligètiùs tamen,
 & magis sollicitè ibi est seruanda, vbi neglecta
 generat scandalum, vel custodita bonæ imita-
 tionis exemplum. Hinc discernendum erit,
 quæ sint illa, quæ in disciplina custodièda nun-
 quam intermitteri; & quæ rursus illa sint, quæ
 pro loco & tempore, nunc intermitteri, nūc ex-
 erceri * volunt. Sæpe tamen etiam illa, quæ in
 publico necessaria sunt, priùs in secreto exerci-
 tationis vsum exposcunt: quia si prorsus ea in
 occulto negligimus, vti postmodum eis dum
 opus est, in publico non valemus: & tunc aut
 prorsus à disciplina deficientes, intuentibus
 scandalum facimus, aut ineptè id quod in no-
 bis non est simulare conantes, irrisionem ex-
 citamus.]

Prou. 6, 12

*Hugo vbi
sup. c. 1.*

*Hugo vbi
sup. c. 9.
Recolie-
ctio sedu-
lo seruanda
quotidie.*

*Hugo à S.
Vitor. 1. 2.
instir. mora.
ad nomia.
cap. 3.*

** al. valent.*

De

De disciplina in speciali.

CAP. VIII.

IA M de disciplina in speciali inter fratres & extraneos seruanda videndum. Inter fratres, primò de disciplina circa spiritualia quædam, deinde circa corporalia. Circa spiritualia verò, primò quantum ad amotionem mali, & quantum ad positionem boni. Quo ad amotionem mali, erit primò de disciplina circa confessionem priuatam, deinde circa publicam attendendum. Et cum disciplina per Hugonem (vt dictum est) bona & honesta conuersatio describatur: in dicendis de ea, ad bonitatem simul & honestatem considerationis est oculus dirigendus.

*ubi supra
asp. preced.*

De disciplina circa confessionem priuatam.

CAP. IX.

DE quotidianis offensis, sine quibus hæc vita non ducitur, facienda est confessio: de priuatis priuata, de publicis publica, & nihilominus quandoque priuata. Attendendum est de confessione priuata, quibus, quoties, quando, & vbi fieri debeat; & quæ sit circa eam nouis fratribus disciplina seruanda. Debent superiori, vel, si ipse ordinauerit, instructori suo, & nõ alijs, nisi eius in absentia ei tantum, quem superior vel instructor, de superiorum assensu, eis duxerit assignandum, tribus vicibus in qualibet hebdomada vel pluries, secundum quod necesse habuerint, indicto sibi tẽpore & loco, pro sacramenti reuerentia, cum diligentia confiteri. Nunquam eis placeat vicaria confessoris mutatio, vt nunc vni confiteantur nunc alteri; quin potius, si quando id cogat necessitas, notabilia

*Cui &
quoties sit
confiten-
dum no-
uitio.*

*Confessor
non mu-
tandus.*

tabilia deinde ad principalem referant confessorum. Causa tamen deuotionis, eadem pluribus possunt confiteri. Aliter non est conscientiae ordinatae seu purae, varios quaerere confessores. Fit tamen salubriter, ut cui de peccatis praeteritis semel generaliter quis est confessus, de quotidianis etiam confiteatur eidem: vel nouo si haeserit curatori suorum denuo vulnerum, perfecte aperiat corruptelam. Disciplinam circa confessionem discretio, puritas & reuerentia probant. Habeant discretionis cautelam, ut antequam ad confessionem accedant, diligenter super confitendis consideratione praehabita, offensas prius suas speciales, deinde alias, seriatim & breuiter sine culparum & verborum replicatione inutili, prosequentes, confessionem suam sub prima & ultima culpae nominatione concludant. Aliqua tamen deuotioni interdum, vel conscientiae replicatio indulgetur.

Sit & pura confessio, ut confiteatur simpliciter & deuote, sine excusatione vel accusatione, sine nominatione alterius, de quibus habuerit conscientiam remordentem. Nec specialia passim sub generalitate pertranseant. Terationes suas & cogitationes malas, nulla ratione occultent: non contemnant modica, ne paulatim defluant ad maiora. In domo namque, quam subintrans radius solis illuminat, quantumcunque fuerit praemundata, atomi nihilominus diligentius intuenti apparent. Sic & cor radiis gratiae illustratum, etiam minima videt, ac vitiorum laqueos subtili examinatione discernit. Quanto quis fuerit mente purgator, tanto se sordidiorum videbit, & maiores causas humilitatis inueniet. Deponendae tamen sunt scrupulositates quaedam superfluae, quae conscientiam in erroris confusionem inducunt. Reuerentiam non solum interiorem, verum etiam

Quomodo
confitendum

Confessio
sit pura.

Eccl. 19.

Simile
elegans

Scrupulositas
superflua
deponenda.

etiam exteriorem decet confitentem habere: ut suo deferens confessori, se illi siue in elatione capitis, siue in alia corporis dispositione, si commodè vitare poterit, non coarquet: sed flexis genibus, dum confitetur, nudato ac demisso capite, sit humiliter coram eo.

De disciplina circa confessionem publicam.

CAP. X.

Offensus
erò hu-
mili satis-
factione
placatus.

Instructor
novitios
sepe con-
vocabit.

OFFENSÆ publicæ publicam (ut dictum est) confessionem requirunt. Circa quam attendendum est, ubi, de quibus, & qualiter fieri debeat. Confessionem huiusmodi facere debent, aut coram superiore in capitulo professorum, si adesse liceat & sit moris: aut coram instructore suo, quando tenet eis capitulum separatim: aut alibi privatè coram aliquo vel aliquibus, si privatè offenderint coram eis. Ante omnia si perceperint se facto vel verbo aliquem vel leuiter offendisse, ante confessionem vel dormitionem eum humili studeant satisfactione placare, & in petitione veniæ præuenire: ne alius præueniens de manibus eorum humilitatis mercedem subripiat. In capitulo professorum statim post Pretiosa, recommendationibus factis, se de manifestioribus & maioribus offensis accusent: deinde ipsum capitulum insimul exituri, & ad locum sibi determinatum, ad quem nõ sit secularium accessus, ituri. Mos tamen iam apud multos prouidè abnuit, fratres novos in capitulo satisfacere professorum: sed pro eorum offensis suis ibidem proclamatur seu præmonetur instructor. In secundo capitulo, videlicet instructoris (quòd debet eis tenere duabus vicibus, vel pluries, si superiori videbitur in qualibet septimana)

primana)

ptimana) super prædictis satisfaciant, si in primo capitulo non fuerit satisfactum. Alioquin super notabilibus & apertis (iuxta eiusdem instructoris monitiones) offensis & negligentis se accusent: qui super his, de quibus sibi expedire videbitur, eos charitatiuè corripiens, prout cuiusque moribus videbitur expedire, salutaribus debet instruere documentis: considerans diligenter vtrum Deum quærant ex animo, si sint ad orationem vigiles, & ad diuinum officium solliciti, si ad iniuncta faciles & deuoti, si ad correctionem & opprobria patientes: vt sic de moribus eorum & proposito, habeatur plenior certitudo. Matrem se illis in lenitatis dulcedine, patrem in correctionis censura exhibeat. Sit seuerior iudicio, quàm sermone. Qui Prou. 16, 25 dulcis est eloquio, maiora reperiet. Nec oportet quòd eis pœnitentiam coram toto conuentu publicè faciendam sine conscientia superioris imponat. Postremò, vt disciplinato & debito Culpa quemodo agnosenda. modo fiat huiusmodi confessio, debent circa eam, honestatem, cautelam & humilitatem seruare. Honestatem, vt culpæ narrationem nudo capite, & non ridendo, non circumspiciendo, aut cum manu aliquid faciendo; sed iunctis manibus potius, vel aliter honestè dispositis, exequantur. De cautela dictum est in capitulo præcedenti, quam in hoc præcipuè habeant, vt se paucis verbis expediant, & in culpa sua nullum alium quàm seipsos inuoluant: quod & cautelam & puritatem concernit. Humilitatem habere debent in gestu corporis, & in verbis. In gestu quidem, vt ad terram, iuxta fratrum consuetudinem, se prosternant humiliter. In verbis autem, vt verba subiectionis & pœnitentiæ, nullam fiat omnino notam superbiæ vel impatientiæ continentia. Quando in capitulo vel extra nimis austerè, vel minus iuste

Apost. 3, 19

iuste suo iudicio super aliquo arguuntur, non turbentur animo: sed potius pro fratrum diligentia circa ipsos, qui quos amant, arguunt & castigant, & exercitio virtutis oblato, in Domino gaudeant & exultent, ad verba & verbera propter Christum grater & humiliter parati sustinenda. Et licet fratres professi aliquando propter infirmos, providè duxerint abstinendum; ne pro qualibet offensa reprehendant eos indifferenter, aut nimis superbe, quavis pie, ut si quid in eis reprehensibile viderint, suo consilijs denuncient instructori: ipsi tamen fratres novitij ab omnibus corrigi, & ab

Augu. 10. 7.
de corrept.
& gra. c. 5.
Seneca lib.
de virtut.
cap. conti-
nentia.

4. Mor.
cap. 24.

S. Fran. in
admonitio-
nib. ad fra-
tres, ubi de
correctione.
par. 1. firm.
trium ord.
fol. 29. co. 2.

omnibus erudiri affectent. Qui non vult corrigi, non vult corrigi, ait quidam. Admoneberis (inquit) libenter, reprehenderis patienter.] Probata siquidem patientiæ virtus, reddet eos Deo & fratribus gratiosos. Culpam suam nullo modo defendant. Nimirum (ut ait beatus Gregorius) quæ defenditur culpa geminatur. Sed si sentiunt se immunes, satisfactione semper quantumcunque fuerint innocentes, humiliter præoblata, possunt innocentiam suam, cum reverentia tamen, corripienti ostendere, si requisiti fuerint aut permitti. Vnde sanctus Franciscus, Beatus servus, qui non est velox ad se excusandum: & humiliter sustinet verecundiam & reprehensionem de peccato, ubi non commisit culpam.]

De disciplina quo ad positionem boni.

CAP. XI.

CONGRUIT iam de disciplina quo ad positionem boni aliquid tangere. Et primo de disciplina circa informationem cordis, ad quam est lectio illuminans intellectum, & oratio accendens affectum. Secundo, circa exerci-

exercitationem, ad quam diuinum spectat officium. Tertio, circa exercitationem operis, ad quam spectat altaris ministerium.

*De disciplina circa cordis informationem,
& primò de oratione.*

CAP. XII.

INSTENT orationi feruenter: non solum Rom. 12, 12
in oratorio, verum etiam vbicunq; fuerint, 1. Cor. 3, 17
cum ipsi sint templum Dei: aut certè in lectis
occultè, ac sine perceptibili sibilo. Quippe tan- Bern. in
Speculo
monac.
to securior, quanto secretior existit oratio. Et
quasi capitulum sibi metipsis tenentes, in quo
proficiant vel deficiant, quotidiana secum dis-
cussione perquirant. De vocatione sua, & in-
numeris beneficijs Saluatoris, gratias ei debi-
tas, tota mentis deuotione soluentes: quod in- S. Bened. in
prologo reg.
choauerunt bonum, ab eo perfici instantissima
oratione deposcant. Nec solum pro se, verum
etiam pro alijs tam viuis quàm mortuis orent:
& quasi quoddam memento sibi constituent.
Poterit oraturus primò de laude Dei incipere: Orandi
modus.
Basil. ita
orandum
docet lib.
constit. mo-
nast. c. 2.
hinc impensa sibi beneficia memorare: dein-
de necessitates quas patitur & defectus expo-
nere: postremò humiliter postulare. Ordo ta-
men & modus, quem Spiritus sanctus sugge-
rit, est seruandus in oratione, & qui affectui
magis sapit. Ad orandi studium meditatio pro-
uocat & informat. Hugo dicit, Sic orationi
sancta meditatio necessaria est, vt omnino per-
fecta esse oratio nequeat, si eam meditatio non
comitetur aut præcedat. Nam & hi, qui mala
sua considerare negligunt, aut nihil petendo
facile per ignorantiam falluntur, aut certè mi-
nus quàm oportet dignè petendo, per desidi-
am tepescunt. Quanto homo magis mala sua in-
telligit,

C

telligit,

telligit, tanto ampliùs suspirat & gemit. Primum ergo necesse est, vt si prudēt̄er & vtiliter Deū orare volumus, animum nostrū iugi meditatione exerceamus. Et in consideratione miserix nostræ discamus, quid nobis necesse sit petere; & in consideratione misericordiæ Dei nostri, quo desiderio debeamus postulare.] Istis duabus alis, scilicet miserix hominis, & misericordiæ Dei Redemptoris, oratio subleuatur.] Sit autem semper deuota, quæ oportunitate iuuetur, frequentia foueatur. Deuotionem intentio, diligentia, puritas & affectio probant. Tota mentis intentio, à curis exterioribus reuocata, orationis vigilantix est applicanda: ne aliquid aliud præter id solum quod precatur, animus cogitet. Vnde Isidorus, Non est labiorum, sed cordis oratio.] Dum orant, sic semet ipsos considerent, tamquā præsentatos Domino maiestatis. Negligentes autem orationes, nec ab ipso homine impetrare valent, quod volunt.] Et non in multiloquio, sed in puritate cordis & compunctione lachrymarum, nos exaudiri sciamus. Et ideo breuis debet esse & pura oratio, nisi fortè ex affectu inspirationis diuine gratiæ protendatur. Quanto verò timore, feruore, & reuerentia sit Domino supplicandum, insinuauit, qui docuit nunquam sine gemitu esse orandum. Oportunitas loci & temporis, quietis, motuum interiorum, dispositæ affectionis & otij ad orandum non transeat otiosa. Qui oportunitatem deserit, oportunitas eum fugit. Isidorus, Oratio priuatis locis opportunius funditur, cum Deo tantum teste depromitur.] Proderit ergo aliquando ad obtinendam compunctionem, si ita semoti fuerint, vt puras manus ad cælum leuando, etiam suam interdum audiāt vocem. Nonnunquam etiam ad subleuandam intentionem, in cælum suspiciant:

Oratio
duabus
alis suble-
uatur.
ex Hugone
vbi supra.

Isidor. de
summo bo-
no lib. 3. c.
7. sent. 4.

Isidor. li. 3.
de sum. bo-
no. c. 7.
sent. 2.
s. Bened.
reg. c. 20.
Oratio
breuis sit
& pura.

Isidor. de
sum. bono.
lib. 3. c. 7.
sent. 5.

Isidor. vbi
sup. sen. 37.
Orationi
deseruit
locus se-
cretior.

ciant: ut corpus pariter & animus tendatur ad
 Dominum; & ibi sit cor ubi est thesaurus suus Mat. 6, 21
 Dominus Iesus Christus. Cæterum manè & Manè &
 vesperè, tempus est orationis oportunum: quod vesperè
 penitus peculiari vacuum oratione si vacat, orandum.
 culpabiliter præteritur. Maxime autem cum Bern. serm.
 profundum nocturnus sopor indicit silètium, 86. in Cæs.
 tunc planè liberior erit puriorque oratio, nullo in med.
 tunc turbata clamore, nulla aspicientis laude
 tentata.] Sic mentis tranquillitas, & quædam
 spontanea quandoque animi promptitudo,
 imò inspiratio quæ se offert, otiique libertas
 non innoxie negliguntur: quæ etiam si desie-
 rint, labore sunt quodam ac studio comparan-
 da, psalmodum, hymnorum, sanctarum medi-
 tationum, & genuflexionis instantia, deuotio-
 nis est spiritus excitandus. Otium si desit, sicut
 ad cibum corporis, ita quoque ad refectionem
 animæ est vendicandum. Sicut enim carnali- Oratio
 bus cibus alitur homo exterior, sic deuotis ora- pascit ho-
 tionibus homo interior pascitur & nutritur. minem
 Porro deuotus quisque vix oportunitate frau- interiore,
 datur: Deum enim quem ex animo quærit,
 ubique inuocans inuenit. Ignauus autem & te-
 pidus, nec in ipso valet oratorio, orandi affe-
 ctum inuenire. Luc. 7, 38
 Plorat in cõuiuio Magdalena,
 nec etiam præsentia eam impedit cõuiuiarum:
 In ipso autem templo desipit ipse Pharisæus. Luc. 18, 12
 Est autem frequenter orandum: quia oratio est Frequenter
 hostis flagellum, peccatoris subsidium, proxi- orandum.
 mi solatium, Dei sacrificium. Frequens oratio, Isidor. l. 3.
 vitiorum impugnationem extinguit.] In ora- de sum. 60.
 tione datur voluntas bona. Oratio frequenta- cap. 7.
 ta est munitio animæ. Quamobrem post ho- sent. 8.
 ras canonicas, antequam oratorium exeant,
 aliquid laudis vel orationis gratuitum Deo
 munusculum offerant, quem frequenter per
 negligentiam in officij debiti exhibitione of-
 fende-

36 S. BON. SPEC. DISCIP.
fenderunt. Assuescant huic consuetudini sanctæ frequenter insistere & constanter, motusque animi refugos discant Deo vel paululum applicare.

De lectione.

CAP. XIII.

LECTIONIBVS quoque diuinis est anima nutrienda: idcirco illis qui primò circa diuinum officium addiscendum (prout infra dicetur) extiterint, diligenter per instructionem imbuendi, scriptura est aliqua ex sacra pagina, ad morum informacionem conueniens prouidenda, potiùs spiritualis consolationis habenda, quàm studij gratia. Nouorum studium fratrum, in orationis instantia, in diuini exercitio officij, & fratrum obsequijs maximè debet esse. In lectione itaque, si qua sibi permitti contigerit, non magis quærant scientiam quàm saporem. Hauriendus est sæpè de lectionis serie affectus, & formanda inde oratio, quæ lectionem nonnunquam interrumpat: hoc enim modo diuina lectio lecta confert intelligentiã salutarẽ. Et scientia quæ pro virtute despicitur, per virtutẽ postmodum meliùs inuenitur. Certis autem horis, certæ lectioni vacandum est. Fortuita lectio & quasi casu reperita non ædificat: sed reddit instabilem animam. Ceptis est ingenis immorandum, & assuefaciendus est animus. Fastidientis est stomachi multa degustare. De quotidiana lectione, aliquid quotidie in ventrem memoriæ dimittendum est, quod fideiùs digeratur, & sursum reuocatum crebriùs ruminetur: quod proposito conueniat, quod intentioni proficiat, quod detineat animum, vt aliena cogitare non libeat.]

De

*Delectio-
ne est ora-
tio formã-
da.*

*Ex Ber. de
vita solita-
ria ad frat.
de monte
Dei, ante
sued.*

*Item Hugo
à S. Victor.
no. 2. instit.
mon. c. 8. de
instit. no-
mit.*

De diuino officio in generali.

CAP. XIII.

RESTAT de officio, prout est in addiscendo, deinde prout est in exequendo videre. Addiscendum est diuinum officium, maximè in principio diligèter. Et licet de totali officio & ordinis eius vltu seu forma, notitiam habere oporteat, sunt tamen quædam communia, scilicet officium beatæ Mariæ virginis, & mortuorum; commune de sanctis, cum psalmis, hymnis, & cæteris omnibus ad illud spectantibus, lectionibus tantùm exceptis: prima, completorium, & Pretiosa, capitula & preces: suffragia horarum ferialium, absolutiones & benedictiones, quæ in matutinis dicuntur, hymni feriae, laudumque psalmi, & cantica; benedictio quoque mensæ cum gratiis, necnon & psalmi primæ dominicalis; omnes etiam psalmi à centesimo nono vsque ad vltimum, nisi totum, quod magis expedit, discatur psalteriū, sunt corde tenus addiscenda, & menti per exercitium arctius imprimenda. In sabbatis quoque & præcipuarum solennitatum vigiliis, præuidendum est diuinum officium tam in litera quàm in nota. Quoties autem extra chororum cantatur, propter honestatem, & ne orantibus vel studētibus fratribus impedimentum præstetur, vocem in cantu deprimi decet. Et post refectionem, præcipuè in verbis modestiam congruit obseruare. Ante sumptum cibum (vt inquit Hugo) magis hilares esse conuenit, ne ipsa nostra abstinentia grauis & molesta videatur: Post verò magis modestos & tacitos; ne per gulæ vitium, crapula nos inflasse videatur.]

Quæ sine
memories
discenda.

Hugo à S.
Vill. 10. 2.
inst. mon.
ad nouit.
6. 4.

AD disciplinam in diuino officio cum in Ecclesia dicitur, obseruandam, reuerentia specialis, diligentia quoque & honestas precipue requiruntur: reuerentia tam interior quam exterior est habenda. Interior, vt cum timore & humilitate, tanquam Deo visibiliter presente psallamus. De hoc ait beatus Benedictus, Vbi que (inquit) credimus diuinam esse presentiam: maxime hoc sine dubitatione aliqua credimus, cum ad diuinum opus assistimus. Ideo semper memores simus quod ait Propheta: Seruite Domino in timore. Consideremus, qualiter oporteat nos in conspectu diuinitatis & Angelorum eius assistere: & sic stemus ad psallendum, vt mens nostra concordet voci nostrae.] Reuerentia exterior in hoc attenditur, vt deuote inclinetur, & quando standum fuerit, stetur: fiat etiam prostratio, quando fuerit facienda, de quorum disciplina infra tangetur. Est & reuerentia, vt in officio ad ea, quae more agente singulariter vnus dicit, puta collectas, versiculos, & alia quoque huiusmodi, caput nudet: nempe quae ab vno dumtaxat in Ecclesia de more dicuntur, nudato capite etiam habent dici extra chorum. Orandum est secundum Apostolum, capite non velato, saltem vbi aliquid solenni distinctione profertur. Nudi quoque reuerentia capitis vel verticis, deuota quaedam in officio veneramur. Verum irreuerens quisque, nec solennia nec alia deuota discernit. Diligentiam in officio probat strennuitas quaedam, prudensque sollicitudo, habens circa necessaria prouidentiam, & contra impedimenta cautelam. Strennuitas corporis, inertiam

Cum timore psallendum. Bened. in reg. c. 19.

Psal. 2, 11

Reuerentia exterior in diuino officio.

1. Cor. 11, 4, 7

tiam fugat torporis, nec dormitationes, quas
 pigritia nutrit, patitur. Quippe Intēta suppli-
 catio, dormire cor mundum verat. Dormitatio
 in officio tunc maximè impuratur, & omissi
 dicitur restitutione officij redimenda; quando
 manum in sinu tenendo, vel segniter appo-
 diando, ei occasionem quis præstat, aut surre-
 pentē viriliter non repellit. Prouidentia respe-
 ctu rerum prouidentiarum & dicendarum at-
 tenditur: vt videlicet libri & alia necessaria ad
 officium, præparentur tempore oportuno: le-
 genda quoque & cantanda studiosè antè præ-
 uisa, quando & quomodo sint dicenda, dican-
 tur. Debitus legendi & cantandi modus est, vt
 nec nimirum festinetur, nec nimia fiat, aut in-
 æqualis protractio: sed cum pausantibus sta-
 tim pausetur, vt vox vnus vix inter alios dis-
 cerni possit. Cautela denique est necessaria, vt
 eorum quæ diuinum impediunt officium, oc-
 casiones vitentur. Ea propter dum officium
 quis dicit, non debet studere, aut per libros re-
 spicere, aut alicui si vitari possit occupationi
 vacare: siue in lampadibus præparandis, siue in
 quibusdā aliis, quæ vsque post officiū commodè
 differri possunt. Indignū quoq; in diuino of-
 ficio, venandis vermiculis & mactandis inten-
 dere: quibus palam in oratorio digitos aut lig-
 na fœdare frons inuerecunda non metuit. Ho-
 nestas in choro, in exteriorum actuum graui-
 tate, in corporis decenti & vniformi disposi-
 tione accipi potest. Sanè in populo graui lau-
 datur Deus. Grauitas autem inquietudinem,
 dissolutionem & tumultum excludit. Inquie-
 tudo in motu membrorum consistit; siue capi-
 tis in circumagendo, siue oculorum in circum-
 spiciendo per chorum, vel alibi, vbi potius ad
 librum pro psalmis vel aliis veraciter decan-
 tandis, vel ad terram pro vagis arcendis respe-
 ctibus,

Prud. in
 hymno fœd.
 3. ad lau-
 des.

Psallendū
 modus
 debitus.

Psalm. 34.
 12.

ctibus, mentis non mediocriter vagationem
causantibus, virgendi sunt: siue manuum in fri-
cando, vel voluēdo curiosè librorum folia, vel
aliud superfluè faciēdo, siue pedum in discur-
rendo, vt si quis oratorium frequenter exeat,
aut per chorum friuolis occasionibus inuentis
discurrat. Tunc enim etiam vtilia sunt aliquo-
ties differenda, propter vitiationem discursus.

Dissolutio
in choro
vitanda.

Dissolutio verò in verbis aut ritu (quibus in
choro vanissimum est dissolui) & in cāru con-
siderari potest: vt si quis punctos in nota nunc
diminuens, nunc pro suo libitu addens, mulie-
briter frangat, aut in falletum extollat: quod
est cunctis & maximè nouis fratribus omni-
no imperinens. Nunquam in choro altius cæ-
teris cantent, sed communem psallentium vo-
cem teneant. Ridiculum etiam si altiori cæte-
ris voce quis cantans, post dictionem vel sil-
labam, ab illa vocis altitudine recidens, vel eam
per interpolationes resumens, non continuet
quod incepit. Tumultus in choro per vocis su-
furrium, per importunitatem spuendi seu ex-
creandi, seu per imperuosam eleuationem vel
depositionem sedilium fieri solet. Quàm turpe
sit in choro susurrium, palàm est: nescit tamen
indisciplinatus & leuis lubricam linguam à si-
bilis vel mussitationibus cohibere. Vitanda
quoque est in conuentu seu cōgregatione, ora-
tio sibilosa. Inepta namque oratio, quæ vna
plures, & sæpè deterior impedit meliores. Est
etiam cautè vitandum, ne, dum singulariter
aliqua dicuntur in choro, vt collectæ, capitu-
la, &c. notabilis spuendo vel excreando soni-
tus fiat, vsque dum capitula ipsa, collectæ, vel
lectionis periodus cōpleatur. Circa hoc etiam
dum prædicatur aut legitur, similis est oportu-
nitas obseruanda. Sedilia verò debent nō pas-
sim cum pede, sed cum manu eleuari, & cautè depo-
depo-

deponi: ne aliquis ex hoc sonitus in domo Dei
 audiatur. Cōgruè tamen lectionē vel epistolā
 incepturus expectet, quousq. cōsidentibus fra-
 tribus, sediliū si quis fuerit tumultus quieuerit.
 Ad hæc honesti fratres in corporis dispositione,
 decenter & vniformiter sint in choro: decen-
 ter, quòd sine vaga dispositione vel turpi; va-
 ga, vt quando chorum ingressi, vel intrante vel
 astante conuentu, nunc segniter resident, nunc
 stantes quidem hac & illac membrorum, vt
 languentium incongrua quadā exagitatione se-
 gyrant: nunc statuæ instar stallo affixi, & è re-
 gione dispositi, velut sui obliti, nec ad altare
 demissis vt decet luminibus, ante inceptum of-
 ficiū, oraturi se vertunt, vel aliās irreligiōse
 disponunt: sed nudato etiam aliquando capite,
 circumquaque, vt ceruus in saltu, vel ruralis in
 theatro, gyronagādo respectibus, oculos in ad-
 uenientium vel coactantium vultus infigunt,
 suoq. indisciplinato intuitu collateralium
 orationem, quam ipsi negligunt etiam impe-
 diunt. Turpis autem erit, si sint ibi molliter aut
 remissè se in stallis suis brachiis tibiisque re-
 solutis, notabiliter iucuruando, aut in par-
 tem vnā penitus vt possunt protenso in alte-
 ram corpore accubando, ita vt lecti molliciem
 quærere videantur: aut dū ad altare versi, super
 lignum quod stallum diuidit, se inclinent, ex-
 tensione scapularum, vel capite anterioris stalli
 spatium occupando, & tergum ad retrò stan-
 tem socium protendendo; aut dū sedent, pe-
 des suos vsque ad scabellum formæ contiguum
 licentiū extendendo. Notabilis tibiārum ex-
 tensio vel dilatio, dum sedetur, minū honesta
 est. Indecens ergo quæ vaga & turpis est
 dispositio, imo vtrōque deformitas, sed ma-
 ximè in officio, conuentu assistente vitanda.
 Honestos enim per omnia exigit mores, con-
 uentua-

Vniformi
tas in cho
ro.

Inclinatio
vt fieri
debeat.

uentualis honestas. Vniformitas est in prostra-
tione & inclinatione specialiter (quanquam
in aliis generaliter) obseruanda. In prostratio-
ne, vt non alius subtrus formam chori, & alius
super sedile; sed omnes supra dictam formam
se prosternant, & aperto capite silenter orent,
ne impediant circumstantes, manu ad genas
accubitando nunquam applicata, aut brachijs
extra eandem formam extētis, sed super istam
honestē & humiliter dispositis. In inclinatio-
ne, vt vniformiter apud omnes sit tempestiua,
deuota, sufficiens, & honesta. Tempestiua qui-
dem, vt inclinaturus surgendo, & eleuando se-
dile, tempus vel paululum inclinationis præ-
ueniat: vt verbi causa, quando post psalmum
fuerit inclinandum, vltimi versus sine iam ac-
cedente, surgatur, quatenus deinde liberē incli-
netur; vel certē inclinationem, sedis aptatio
subsequatur. In inclinatione verò debet deuotio
apparere, vt fiat humiliter & profundē. Nō
est deuoti sed pigri, rigido stāte corpore, tenui
motu corporis inclinare. Est enim corpus, de-
pressis aliquantulum renibus, ne capiti coæ-
quetur adeò demittendum, vt ipsum ferē su-
per genua, brachijs interpositis reclinetur.
Alioquin inclina, si nosti facilius, humiliter ta-
men & profundē. Extra chorum tamen, & ali-
quando fortē in choro, in officio planē & sine
cantu dicto, minor sufficere videtur inclina-
tionis profunditas. Sunt qui culpabili admo-
dum remissione traducti, hunc reuerentiæ cul-
tum Domino subtrahentes, euacuant: dum aut
resident prorsus vsque post factam memoriam
Trinitatis; aut tunc etiam surgūt, & sedili ele-
uando intendunt quādo fuerat inclinandum,
aut ex negligentia vitio non inclinant. Quan-
ti tamen sit hæc noxa detrimēti, beata Dei ge-
nitrix seniori cuidam in choro psallentium
fra-

fratrum indicasse refertur : quæ inclinantibus ad sanctæ memoriæ Trinitatis, suum ipsa filium singulis offerebat : quendam verò minimè inclinantem, verso ab eo vultu, velut hæc gratia indignum pertransibat. Sufficiens seu etiam perfecta debet esse inclinatio, vt ab ea citius debito non surgatur. Honor quidem Patri & Filio & Spiritui sancto, sine differentia exhibendus est. Honestas quidem in corporis, manuum, & habitus decenti dispositione consistit. Et quantum ad habitum, vt maximè capitio caueatur, ne operta fronte super oculos defluat cum inclinatur. Proderit ad vnitatem seruandam, de communi officio notitiam habere. Pulchra valde vniformitas in congregatione & conuentu fratrum, vbi debent & mores & animi conuenire. Vnanimis vniformitas in fratrum cōuentu decet, quæ in moribus plurium vnitiua, vniformes ordinat & decorat.

De disciplina officij extra chorum.

CAP. XVI.

SI quando extra chorum officium dixerint, diligentiam nihilominus & honestatē prædictam debent in quibus poterunt, studiosè seruare : vt dimissis omnibus quæcunque in manibus fuerint, stantes cum reuerentia, iuxta traditionem Ecclesiasticæ disciplinæ, præterquam ad lectiones in matutinis, vel quando alias creatori suo debitas cum deuotione laudes exsoluent, flectētes genua, vel inclinantes, pro tempore cum timore Dei. Si quando eos ad sedendum debilitas euidentis, vel nimia lassitudo compellat, saltem ad inceptionem officij, ad inuitatorium, hymnos & orationem Dominicam, & à capitulo in ante surgere non omitant. Si etiam in lecto ægritudinis decumbāt, reue-

*Habetur in
vita sancti
Hieron. in
sermo aucto-
re descripta
to. 9. operis
eiusdem,
in fine.*

*Seruus
Dei non
est, qui
eius negli-
git serui-
tutem.*

*Officium
diuinum
vt sit per-
soluendū.*

reuerentiā nihilominus aliquam faciant prout
possunt. Sanctus Hieronymus (qui tanta legi-
tur lassitudine fatigatus, vt etiam in stratu suo
iacens, funiculo trabe suspenso, manibus ap-
prehēso supinus erigeretur, vt scilicet officium
monasterij prout poterat exhiberet, dum ex-
haustis viribus senex nec senectuti parcat, nec
debilitati blanditur) desidem iuniorum, qui-
bus corporis vires vtcunque sufficiunt, irreue-
rentiam, imò dignam derisione desidiam, sig-
nis arguit & confundit. Alius pro leuatum tæ-
dio febrium, completorium in lecto exsoluere
assuetus, fertur per angelum reprehensus au-
dusse, Completorium sub cocco, nec fructus,
nec vtilitas. Sanè in officio Dei, curanda vbi-
que magnopere reuerentia & honestas, cum
vbi que sit eadem eius, cui tunc loquimur & ad-
stamus, deitas & maiestas. Tanto enim am-
plius reuerentiæ & diligentiae studium, diuino
debetur officio, quanto id Deo immediatius
exhibetur. Cura officij diligens, maxima status
integritas: Neglectus officij, maxima vitæ cor-
ruptio, maxima religionis deformitas. Nemo
Dei se æstimet seruū, si Dei potissimam neg-
ligat seruitutem, quæ appropriato vocabulo,
Dei seruitium nuncupatur. Debent dicere offi-
cium distinctè, continuè, integrè, & ordinatè.
Distinctè, ne verbum masticando, vel exiliter
proferendo, vel nimium festinando, dicenda
confundant. Continuè, vt interruptiones in eo
non fiant interloquendo, nisi urgente necessita-
te: & hoc quidem, psalmo vel oratione, vel quo-
cunque alio, quod tunc fuerit dicendum, com-
pletis; nisi psalmus vel oratio, quem interrup-
pi oportuit, continuò à capite resumatur; aut
inter psalmum & psalmum mora notabilis for-
tasse fiat. Parisits (vt fertur) cum quidā Theo-
logus vnius horæ canonicæ incepisset officiū,
super-

superueniente Episcopo ad loquendum cum
 eo, caput sine locutione inclinans, Horam in-
 ceptam, Episcopo expectante, finiuit: quam
 deinde dilationem colloquij, ne molestè ferret,
 admonuit; causam subinterens, quòd maiori
 Domino loquebatur. Quidam propter inter-
 ruptiones in officio factas, grauissimo afflictus
 purgatorio memoratur. Integrè dicant, vt de
 dicendis nihil omittant. Proinde si plures fue-
 rint, qui simul officium dicant, & vnus vel duo
 iuxta laudabilem consuetudinem psalmos, an-
 tiphonas, hymnos, & responsoria voce pronun-
 ciant altiori, non putent sibi sufficere quòd ab
 aliis dicitur: sed omnia quæ ad suam pertinent
 partem, ac si essent in choro, sub silentio inte-
 grè dicant: cum officiũ extrà, eãdem quã intrà
 integritatem requirat. Ordinatè denique offi-
 cium in substantia, tempore, & modo, & omni-
 bus exequi studeant. Postpositiones, implica-
 tiones, variationes facilè non admittant. Ho-
 nestè tamen Pretiosa, vel aliud extraordinariè
 aliquando dicitur, dũ tamen id ipsum suo tem-
 pore minimè negligãt. Quis autem sine gran-
 di conscientiæ scrupulo, proprium officij ordi-
 nem, sibi que religionis sanctione impositum,
 pro alienis quibuslibet prætermittat, aut quali-
 bet variatione deformat? Quis nisi vanissimus
 & imprudens, pro certis dubia, pro autenticis
 vana, pro necessariis, curiosa inducat? Sint igitur
 sanctorum officij conditorum deuota &
 stabili ordinatione contenti: nihil eorum vel
 communi ordinis institutioni preponant, quã-
 libet serium & deuotum; nec desipiētium mo-
 re stultorum Græcorum glorias æmulentur.
 Insipienti enim non nisi sua placent: omnis
 stultitia laborat fastidio sui. Tempus quoque
 congruum seruent, nec facilè præter necessita-
 tem diurnas horas, siue primam, siue com-
 pletio-

46 S. BON. SPEC. DISCIP.
pletorium saltem Canonicum, siue alias, in nocturnas conuertant. Fuerunt qui hoc quarundam obtentu traditionum defendērunt, ordinationem Ecclesiasticam officij, confusione temporis irritam facientes. Quando fuerint duo vel plures, quasi chorum sibi constituant, & psalmos atque hymnos accipiant alternatim, vt est consuetudinis conuentui. Congruus ordo est in omnibus, vbique, prouidē disciplina- to seruandus. Ordinatū animum, ordinis decor & condecet & condelectat. Inordinati verō est animi, etiam in exterioribus ordinem non curare: & tamen ordinationis exterioris religio, attentionem excitat & affectum.

De altaris ministerio curando.

CAP. XVII.

ALTA R I S ministerium ob reuerentiam corporalis præsentia Saluatoris, munditia, reuerētia, diligētia, honestatis, & circumspectionis studiū speciale requirit. Mūdāminī (ait Propheta) qui fertis vasa Domini. Haud dubium, hoc est de ministris altaris conuenienter intelligi, quibus spiritualis & corporalis munditia est habenda. Spiritualis, vt nullus de peccato conscientiam habens læsam, vel somno pollutus nocturno, ad tangendum sacra vasa, vel ad ministrandum, antequam fuerit confessus accedat. Nec debet celebraturus confessionem priuatam, quæ ante celebrationem de quotidianis offensis fieri consuevit, vsque ad altare differre. Corporalē quoque munditiam, requirit corporalis præsentia Saluatoris. Idcirco ministri altaris non solum antequam se ad ministrandum induant, verumeriam postquam fuerint omnino parati, expeditis communibus, ad calicis ministeriū accessuri, suas iterum lauent

Es. 52, 17

Munditia
debet mi-
nistrum
altaris.

lauent manus. Hoc enim semper debet cauere
cautissime, ne communibus manibus, aut
manicis suis, vel post immediatum rerum con-
tactum, calicem, aut qui ad ipsum pertinet panes,
vel corporalia tangat: sed si lineam tunicam, quam
rochetum vocant, vel superpellicium cum strictis
manicis, vel aptum aliud non habuerint indumē-
tum, calicem præparandum, & in fine Missæ plican-
dum sacerdoti relinquunt. Reuerentiam de-
bent ministri altaris tam ad sacerdotem, quam
ad ministerium, & res etiam de propinquo ad
ipsum ministerium pertinentes habere. Circa
sacerdotem, ut quando secum altari assistunt,
per aliquantulam capitis inclinationem, & sui
elongationem ab eo, ac per humilem debiti ex-
hibitionem officij, reuerentiæ signum ostendat.
Si verò sederit, & ipsi tantum in superpelliciiis
fuerint, nequaquam iuxta ipsum in sedilibus,
videlicet coequalibus sedi eius, sed ad scabel-
lum eius potius, si aptus fuerit locus, vel alibi
sedeant. Venerentur eum decoro ut conuenit
comitatu, & maximè quando se vertit ad po-
pulum, ei adsint; quem ubique ut in officio, sic
& eo expleto in vestiarium reuertentem dedu-
cant, ut acies ordinata, ad altare, deinde si opus
fuerit, reuersuri. Ministerio reuerentiam exhi-
bent, si motu debito & habitu ipsi ministerio
conuenienti assistant & ministrēt. Alter enim
non sine nota irreuerentiæ ministratur: ut si
quis quamuis diaconus vel sacerdos in super-
pellicio ad Missam ministrans, corporalia su-
per altare, præsertim sacerdote vestibus sacris
induto, replicet aut componat. Si quis non ha-
bens superpellicium cum strictis manicis, vel
aliud idoneum indumentum, corporalia & ca-
licem tractare, aut panem & vinum in commu-
ni habitu ministrare præsumat. Si quis hostiam
in communi eligat loco, vel electam reponat,
quæ

Sacerdo-
tes hono-
randos.

quæ in pixide manu sua mundissima est potius eligenda, & electa super patenam ipsam, vel super corporalia decentius reponenda. Nec audiendi sunt illi, qui ad mensam Domini non aliam quàm ad mensam corporis, curant munditiam, super pannos qui libris ad secretarum vel pallarum custodiam supponuntur, calicem passim vel consecrandam hostiam reponentes. Singularem hostiæ cultum, singularis decet munditia. Ad res quoque necessarias, ut sunt corporalia, panni calicis, ipse calix, & missale, est reuerentia adhibenda, quam munditiæ studium maximè probat. Huius intuitu, pannus omnis suspectus, aut quem color impedit abluì, à corporalibus arcetur & calice. In pixidibus hostiarum, mundissimus sacculus lineus hostias contineat. Similiter & calices mundis sacculis lineis inuoluantur. Quisquis ergo ad altaris utensilia sacra reuerentiam munditiæ curat, circa ipsa operosius studeat. De communibus libris, si quos aliquando propter officium inuitabili fortè necessitate cogente, poni super altare contingit, omnino caueant, ne corporalia vel pannos calicis aliquo modo tangant. Cum corporalibus vel calicis ipsius mappula, nunquam labia vel oculos tangant, deuotionis alicuius obtentu. Calix cum summa tractetur munditia, quando de loco ad locum defertur, non super librum aut vestimentum: sed altè in manu mundissima, vel repositoio portetur: nec extra repositoio ipsum præterquam super altare, vel in alio loco mundissimo teneatur. Missale in loco reponatur honesto: & si nõn nunquam illud extra Ecclesiam, vel alias quàm ad Missam teneri cõtingat, pãno aliquo mundo præter suam camisiam inuoluatur. Denique reuerentiam in ministerio habitus decès, cura munditiæ, & in executione maturitas attestan-

Corpora-
lia sint
munda.

Calix re-
uerenter
attrectan-
dus.

attestantur. Reuerentia simul & cautela munditiæ, communes corporis vestes prohibent ab altari. Et si in his plurimum opponas ineptias, habet æmulos plurimos vitium, rarissimos disciplinam. Non à pluribus, sed ab honestioribus forma sumenda est. Ad hoc tam celebrans quam minister, circa officium suum, magnam debent diligentiam adhibere. Sacerdos quidem circa prouisionem dicendorum & agendorum in Missa, ne defectum faciat in dicendis: formam seu modum ordinis in celebrando postponens, aliam auctoritate sua introducat. Oblationi calicis aquam ipse infundat, quod à nullo sine ipsius iussione est præsumendum. Debet etiam circa custodiam munditiæ manuum & pannorum esse intentus: Manuum, ut eas ad tangendum communia, vel carnem nudam, siue in facie, siue alibi non apponat, nisi eas continuò lauaturus. Pannorum, ut nunquam ad indumenta sacerdotalia, maximè ad infulam nares emungat, vel aliter ea quoquo modo deturpet. Ministris verò diligentia debet esse circa ea quæ necessaria sunt celebranti, & circa munditiæ custodiam, ac conseruationis vasorum & pannorum pertinentium ad altare. Ministrorum est, ut præinduti celebraturum cum diligentia præparent, eiusque indumenta post officium plicent: & quæ ipsi sacrum ministerium exequenti oportuna fuerint, hora, tempore & loco congruis offerant. Nunquam ad Missam priuatam, legedi vel orandi gratia, solo vel sedibus se totaliter prosternant, nec latitent post cortinas: sed palam coram altari, non tamen à latere celebrantis assistant, versus eum circa quem tunc oculus debet esse, aspectum quasi continuè directuri: non tamen in faciem eius, maximè post Canonis inceptioem, intendant. Nec ei præsertim à parte libri

D

nimis

Infula filamentum sacerdotis, quod nobis dicitur amictus. Ministrorum officium.

et abluat.

nimis appropient, aut circa ipsam aliquem tumultum faciant. Summa quietis tranquillitas est necessaria celebranti. Vasa & pannos mundè tractent apud eos & teneant. Si pannus calicis ad terram ceciderit, nullo modo antequam lotus fuerit, iterum calici apponatur. Circa finem Missæ calicem plicaturi, ipsum cum aqua post vinum recensiant, ne pannos inficiat adherentes. Nunquam super altare vinum & aquam ad mundationem, vel aliàs si vitare poterint, ministrèt. Si tamen ob incuriam sacerdotis oporteat, subtus ampullas, quæ vinum & aquam continent, manum ad retinendum guttas, ne super altaris pannos cadere possint, apponant. super quos etiam pannos nec ipsæ reponendæ sunt ampullæ. Ad hoc debet qui ministrat ad Missam superpellicium si habuerit cōservare, ne cum eo aliquatenus nases emungat, vel sudores à facie vel aliàs vndicūque detergat: nec ipsius manicas maxime ad pulverem super ligna, lapides vel super terram exponat. Quod tamen si nonnunquam per aliquorum negligentiam accidit, cauere debent ne corporalia, calicem aut pannos eius cum ipsius superpellicij manicis tangant. De aliis indumentis quoties ea plicant, sollicitè caueant, ne vnam manicæ terram tangant, vel vsque ad ipsorum vestimentorum fimbrias descendere permittantur: sed siue tunicæ lineæ, siue quæcunque alia indumenta plicantur, manices semper longè à fimbriis collocentur. Debent iterum ministri altaris propter vasorū & vestium (vt dictum est) cōseruationem attendere, ne calicem quando reponunt strictè ligent: quia sæpè per hoc deterioratur non modicum, & paulatim obrutus conquassatur. Vasa quoque altaris & utensilia in locis suis diligenter vt conuenit, præparata reponant. Vestimenta etiam plica-

plicare non negligent & aptare, nisi pro aliquo
 celebraturo ea quis dimittere requirat. Sed quid
 horum expressionibus immoror? In omnibus
 enim quæ ministerium Dei contingunt, spe-
 ciali nam inam diligentia opus est. Si agendis
 ministeriis tenent, regis studiosissimam homi-
 nes curam impendunt: quantum putas æterni
 Regis ministeriis impendendam? Cæterum si
 ministri altaris intendere debent honestati,
 multo amplius tamen per omnem modum sa-
 cerdotes qui celebrant. Postquam ergo fuerint
 vestibus lacris induti, cum magna debent ma-
 turitate incedere: & præcipuè cum altari affi-
 stunt, gravitatem in motu & gestibus, lauda-
 bili curiositate seruare. Nunquam genuflexu-
 ri, quam diu sacerdotali casula sunt induti: nisi
 temporibus ab Ecclesia institutis. Super altare
 quoque se non appodient in honestè: nec ma-
 nus suas hac & illac inordinatè deducât. Quã-
 do se vertunt ad populum, non erigant oculos,
 vt videant assistentes. Denique circumspectos
 decet eos esse, specialiter circa corporali-
 um dispositionem & custodiam: circa calicis colloca-
 tionem, circa Domini corporis consecratio-
 nem, sanguinis susceptionem, & mundationis
 industriã. Circa corporalia, vt ipsis super alta-
 re replicatis, vsque ad anteriorem ipsius altaris
 oram, sit spatium competens: ne super eadem
 manus suas aut manicas indumenti teneant.
 Calicem ante oblationem super corporalia nun-
 quam ponant, sicut post oblationem fieri con-
 suevit: sed ipsam vsque ad oblationis tempus,
 ad corporali-um teneant latus. Circa consecra-
 tionem inter cetera solerter provideât, vt cum
 hostia fuerit consecranda, ita parum & cautè
 in principio eam lauent, quasi scutum sibi de
 manibus (depresso aliquantulum pollice) fa-
 cientes: vt si fieri potest, ante consecrationem

Corpora-
 lia quo-
 modo ex-
 plicanda.

Tam ob-
 seruantur
 rubricæ
 missalis
 Romani
 noui.

à circumstantibus videri non possit, ne à simplicibus adoretur: qui quanto citius eam viderint in manibus sacerdotis, incautè nondum consecratam adorant. Cùm autem consecratio fuerit consummata, hostiã sine mora notabili duabus manibus quantum expedit, vt ab hominibus possit videri, cum omni reuerentia eleuantes, tam in eleuando quàm in reponendo, debitam maturitatem seruent: nec post vel ante eleuationem osculentur eandem. Si super altare viaticum celebrant, consecrationem facturi, manum cum hostia consecranda super ipsius altaris viatici lapidem teneant: ne fiat consecratio iuxta, & non supra ipsum. Circa sumptionem calicis caueant, ne ipsum sumendo, vel calicem exguttando per nimiam extractionem, tumultum quendam vel sibilum cum labiis faciãt, aut post sumptionem digitos lambant. Erit etiam tutum, si dum sanguinem sumunt, calicem tenentes cum dextera decenter, & patenã cum sinistra supponant, sanguinem, si quid effundi contingeret, recepturam. Super quam si frangi corpus Dominicum aut reponi contingat, ipsa denique vino & aqua, vel altero illorum sufficienter debet infundi. Incõgruum & indignum, vt patena post Christi corpus sanctissimum, communi tactui pateat non mundata, & rebus quibuslibet licet mûdis, sine differentia exponatur. Si sentis aliter, credo vt post patenã vel calicis aut corporaliũ tactum, non sunt manus communicadæ communibus, ante factam post tactum huiusmodi lotionem. Si calicis peratur mûdatio pro infirmis, primã nullatenus aut secundã perfusionẽ exponant: sed prius semper mundationibus solitis perfectis, aliud denuò vinum calici apponatur peccentibus indulgendum.

De disciplina circa ea quæ ad corpus sunt.

CAP. XVIII.

HABITO de disciplina circa spiritualia, sequitur de ipsa circa corporalia. Et primò circa ea, quæ in nobis sunt: Secundò circa ea, quæ extra nos sunt. Respectu eorum quæ in nobis sunt: primò videndum est de disciplina respectu totius corporis, quantum ad gestum: secundò respectu partium corporis, quantum ad actum. Et primò, respectu linguæ, quantum ad duo opera naturæ, in quibus congruit officium linguæ, scilicet quatum ad loquelam & gustum. Secundò, respectu manuum, ut in exercitio manuali. Tertio, respectu pedum, ut in incessu. Quarto, respectu membrorum omnium, quantum ad aliqua ipsorum officia. Deinde circa ea, quæ extra nos sunt. Primò quantum ad ea quæ de propè, ut est vestis & habitus. Secundò quantum ad ea quæ de longè, ut sunt officinæ.

De disciplina in gestu.

CAP. XIX.

CIRCA disciplinam in gestu (qui modus & figuratio membrorum & corporis dicitur) duplex est custodia adhibenda. Prima est, ut vnum membrum alterius officium nõ usurpet, aut eius ministerium sui admixtione confundat. Si os loquitur, caput non agitetur, manus non moueatur, & sic de aliis: ut dum alterum membrum operatur, alterum quietum omnino permaneat: aut si opera eius necessaria illi esse cognoscitur, ad operandum ordinatè moueatur. Secunda disciplinæ custodia

*Ex Hugo-
ne de S.
Vist 10.2.
insti. mon.
ad nouit.
c. 12 sub
finem.
Gestus re-
ligiosorū
quales esse
debeant.*

est in gestu, ut quodlibet membrum in eo quod facit, debitum modum teneat, nec temperantiae limitem, aut honestatis formam excedat: hoc est, ut in paucis exemplis probemus, ridere sine apertione dentium, videre sine defixione oculorum, loqui sine extensione manuum, sine contorsione labiorum, sine agitatione capitis, sine elevatione superciliorum: incedere sine modulatione gressuum, sine ventilatione brachiorum, sine gesticulatione scapularum: iacere sine deiectione membrorum: sedere sine alterutra superiectione pedum, & sine alterutra accubatione laterum, sine diuicatione seu dilatatione crurium, sine extensione vel agitatione tibiaram. Inempe honestum & humilem fratrem seipsum ori suram imponere, vel pedes palam cancellare non decet. arcendi sicut in publico, ita & in secreto sunt gestus inepti Gestus denique religiosi debet esse humilis, seuerus & grauis. est enim reprehensibilis gestus, si superbiam, si molliciem, quae nunc per lasciuam hilaritatem, nunc per nimiam deiectionem infatuat, aut si etiam leuitatem praetendat. Turpis in humilitatis professore superbia. Foeda prorsus in humili habitu gesticulatio fastuosa. sic non est viri muliebrem habere molliciem, puerili leuitate. Grauitatis modestia, multam affert seruata moribus honestatem, neglecta maculam & contemptum. mortificata secundum Apostolum super terram membra, gestus debent mortificatos habere.

Col. 3, 5

De

De disciplina in modo loquendi.

CAP. XX.

DISCIPLINA loquendi tam in modo & prouida (quando loquendum sit) discretione, quam in verborum religioſitate attenditur. Modus, in gestu & ſono conſiderari poteſt. Loquentis geſtus, debet eſſe modeſtus & humiliſ: ſonus demiffus & ſuauiſ. Modeſtiam debet habere geſtus loquentis, vt nec inordinatè, nec turbulatè inter loquendū membra moueat.] nec oculorum nutibus, labiorum contractione, vel altero non decenti alterationis modo, vultus honeſtatem deſormet, aut faciem ipſam mollitie quadam reſoluat humilitatis oſtentu: ſed in eadem vultus conſtantia ſemper permanēs, ſeueritatem benignam & conſtantem, & quodam modo rigidam benignitatem præſtendat. In facie ſiquidem hominis ſpeculam diſciplinæ relacet: cui tanto maior cuſtodia eſt adhibenda, quanto minus quod in ea fuerit peccatum celari poteſt.] Verat quoque loquentem geſtus modeſtia, ne ſe hominibus notabili quadam ſupplicationum profunditate incuruet, aut eius cui loquitur vultui nimis inſtet: ne inhoneſtè quidem in eius faciem, halitus aſpiratione inſufflet, aut halitu ipſo poſt vinum potatum, ſenſum maximè narium offēdat. Loquentis halitus vultui auditoris & naribus, vitioſè prorfuſ ingeritur. Debet etiam geſtus humilitatem, modeſtiam, ac vultus hilaritatem præſtendere. Sonitus debet eſſe demiffus pariter & ſuauiſ: quia clamoritas & verborum aſperitas, locutionem religioſi plurimū quidem & dedecet & deturpat. Diſcretio præterea quando loquendum ſit, neceſſaria eſt: quia ex ore fatui etiam parabola reprobat, quia nō dicit eam

Ex Hugonis
de S. Vita.
t. 2. inſtit.
monaſt. ad
nouit. c. 17.
in princip.
Sermo ſit
modeſtus
& humiliſ.

Hugo à S.
Vita. 10. 2.
inſtit. mor.
ad nouit. c.
12. in medio

Ecl. 20.
22.

in tempore suo. Sapiens quando loquendum
 & quando tacendum sit, prudenter considerat.
 Est autem iunioribus fratribus ferè semper
 inter seniores vsque ad interrogationem ta-
 cendum. Adolefcens, ait scriptura, loquere in
 tua causa vix cum necesse fuerit. Si bis interro-
 gatus fueris, habeat caput responsum tuum.]
 Silet etiam à bonis Propheta. Ergo quamuis
 de bonis, sanctis, & ædificationũ eloquiis per-
 fectis discipulis rara cõceditur loquendi licen-
 tia. Nam loqui & docere, magistrum con-
 decet: tacere & audire discipulo conuenit.]
 Loquente alio nunquam loquantur: aut ver-
 ba loquentium quouis pacto interrompere
 præsumant. Nec mordaci vel importuno in-
 sultu, sociorum locutionem impugnent. Stul-
 torum enim hæc sunt, qui nec linguæ parcere
 nec sociis deferre nouerunt. Si qui etiam mu-
 tua se collatione impetunt, per impositionem
 silentij, & aliam pœnam condignam meritò
 reprimuntur. Religiositas debet in locutione
 seruari: vt sit sermo veridicus & purus, sit dul-
 cis & honestus. De veritate sermonis Sapiens
 dicit, Ante omnia verbum verax præcedat te.]
 Non solùm igitur mendacia, & quæ crimino-
 sa sunt, verum etiam locutiones hyperbolicas
 & aliqua duplicitate notabiles, penitus vitent.
 Loquentes de dubiis aut futuris, nunquam ab-
 solutè loquantur: sed in huiusmodi omnibus
 semper conditionem apponant. Præcisa enim
 de indifferentibus verba, religio non consen-
 tit. Non est alicuius viuentis arbitrio, de con-
 tingentibus negare vel asserere absolutè. Non
 facillè de auditis sententient: licet veritatem
 sentire se purent. Sint ad responsionem tardi:
 ne per inconsiderationem falsum aliquod vel
 indisciplinatum proferant verbum. Debent
 etiam purè loqui: vt in eorum verbis nec ia-
 ctantia,

Rarò lo-
quendum.
Ecli. 32,
30.
Psal. 38, 3
Bened. reg.
4. 6.
Sermo
verus.
Ecli. 37,
20.

Etantia, nec detractio, vel maiestatis alicuius, aut
 vanitatis admixtio valeat inueniri. Nunquam
 de scientia, vel sæculi statu se iactent. Erube-
 scant dicere de absente, quod cum charitate nõ
 possent dicere coram ipso. Vnde sanctus Bene-
 dictus, Murmurare aut conqueri nesciant: nec
 murmurationis malum, pro qualicumque cau-
 sa, in aliquo qualicumque verbo vel significa-
 tione appareat.] In verbis suis aut literis, si
 quas aliquando dirigunt, puerilibus vel adula-
 toriis non vtantur blanditiis: sed tanquam re-
 ligiosi, suam breuiter & veraciter intentionem
 exponant. Honestatem habeat locutio, si &
 illius qui loquitur, & illorum quibus vel de
 quibus sit sermo, conueniat dignitati. Otiosa
 verò, ioculatoria, iuratoria, contentiosa, male-
 dica, vel alia sæcularia verba, nec pura sunt
 quidem, nec religiosæ conueniunt dignitati.
 Nugæ, vt ait sanctus Bernardus, inter sæcula-
 res sunt nugæ: in ore sacerdotis aut religiosi
 blasphemia. Interdum si incidant, ferendæ for-
 tassis, referendæ nunquam. Os talibus aperire
 illicitum, assuescere sacrilegium est: fœdè ad
 cachinnum moueris, fœdius moues.] Dissue-
 sce à vaniloquio linguam, qui ad profectum
 religionis aspiras. Processurus in publicum,
 præmuni te ipsum: & animo statue à verbis
 inanibus abstinere. Provide tibi antequã pro-
 deas aliquid, vnde si expedierit sermo texatur.
 Familiare prudenti, cõsideratione omnia præ-
 uenire, confert ad singula fuisse præmuni-
 tum. Si dignum quippiam relatione non ha-
 bes, tace. Tutiùs & humiliùs audis, quàm lo-
 queris. Non affabilitas oportuna, sed loquaci-
 tas otiosa damnatur. Iurare verò nunc per ca-
 put, nunc per sanctos, vel alio quouis modo,
 Christi (qui ait, Sit sermo vester est est, non
 non) discipulo minimè congruit. Rursus indi-

Reg. c. 54.

Sermo re-
ligiosi gra-
uis esse
debet.l. 2. de Com-
sider. ad
Eug. in s. 1.Tutiùs
audire
quàm lo-
qui.

Matt. 5. 37

Conten-
dere non
debet reli-
giosos.

1. Tim. 20, 3

1. Cor. 6, 10

*Aug. En-
chir. c. 79.*

Matt. 5, 23

Rumige-
ruli non
fiat.

2. Cor. 8, 12

Sermo dul-
cis.

Tit. 3, 2

gnam penitus seruis Dei, muliercularum mo-
re contendere. Si resistentiæ incidant verba,
cedendum continuo resistenti. Honor est ho-
mini qui separat se à contentione. Nun-
quam discendi, ut dicitur, gratia, ligent scien-
tes ad se verborum contentiones nullo modo
deinceps pertinere. Non potest esse, quin con-
tentio aliquid quod contra conscientiam dica-
tur, extorqueat. Ergo inter Dei seruos collatio,
non altercatio debet esse. Peruersum est, ma-
ximè si ausu damnabili ad iniuriosa vel male-
dica verba, quæ secundum Apostolum à Dei
regno excludunt, os religiosi laxetur: aut dia-
boli nomen ad inuentionem assumat, vel in
communi locutione frequenter. Sunt quædam
quæ leuissima putarentur, si non in Scripturis
demonstrarentur opinione grauiora. Quis
enim dicentem fatue fratri suo, reum gehennæ
putaret, nisi hoc veritas expressisset? Pessi-
mum hunc loquendi usum, quasi pro affabili-
tatis solatio, salutis aduersarius introduxit: ut
per eum modicæ occasionis accessu stultis illu-
dens, eos frequenter in grauis lapsum offensæ
impulsu leuiori præcipitet, & status dignita-
tem colluuiio fordidationis vilificet. Pudeat eos
rumigerulos esse, aut verborum secularium
delatores. Nihil inter socios seminent, quod
infirmos animos dissoluere valeat aut turbare.
Reus est Deo & ordini, qui temerario diffi-
dentia verbo conscientiam percutit infirmo-
rum. Præterea siue fratri, siue extraneo, siue
magno, siue paruo loquantur, semper in ore
verbi dulcedinem habeant, omnem ad omnes,
secundum Apostolum, mansuetudinem osten-
dentes. Nunquam suæ prætextu cõstantiæ vel
zeli cum communitatis iniuria, in verba con-
tumeliosa prorumpant. Sæpè enim meritum
immoderata lingua confundit: turpisque de-
fensio,

AD NOVITIOS, PARS I. 59
fensio, quæ iniuriis vitur. Habet fastus pro
constantia impetum, pro ratione iniurias: sed *Ecll. 6. 7.*
lingua eucharis in bono homine abundabit.]

De disciplina circa comestionem.

CAP. XXI.

DEBENT etiam cum timore Dei come-
dere, disciplinam semper tam in modo se
habendi, quàm in cibo seruantes: vitantes ni-
hilominus quasdam minus decentes sacula-
rium consuetudines super mensam. Placet vel
pauca de singulis exempla subnectere, quæ ad
similium considerationem transmittant. Ho-
nestè se debent habere, vt dum comedunt aut
bibunt, sedeant; bibentes cum duabus mani-
bus scyphum teneant: membrorum agratio-
nem, & quarundam anhelationum vel labio-
rum tumultum, quæ animi notant impe-
rantiam, vitet: oculos à circumspeditione, lin-
guam à locutione cohibeant. Oculorù custo-
dia inter epulas propterea necessaria est: quia
nō decet ibi præcipè vt vagos habeant oculos,
neque curiosè & (vt amplius dicam) impu-
denter, quæ apud alios aguntur circumlustran-
do prospiciant: sed vt potiùs pudicè demissis
luminibus, ea tantùm quæ sibi anteposita sunt
atendant.] Loqui verò seu mussitare ad men-
sam, vbi silentium est seruandum, turpe vitium
est. Declinanda mussitatoris societas: qui licet
legis honestate prohibitus, linguæ tamen vo-
lubrum non valet retinere. Si quando etiam
extraordinariè bibunt, siue adsint siue nō adsint
extranei, quamdiu bibitur, sileant. Culpanda
nimis verborum multiplicatio iuxta potum.
In cibo, tam in qualitate quàm in quantitate
ipsius, quàm etiam in modo, mora que ac fre-
quentia,

*Hugo à S.
vict. 10. 2.
instit. mon.
ad nouit.
cap. 18.*

*Oculi cu-
stodiendi
in mensa.*

*Silentium
seruandū.*

quentia, comedendi disciplinam seruent. In
 qualitate, vt nunquam pretiosa vel delicata,
 nunquam ciborum aut preparationum di-
 uersitates affectent. Promptum ad delicatam pa-
 latum, curiositas quædam, honestatis postpo-
 sitiva declarat, vt verbi gratia: Si quis ex vitio
 meliora de communi eligat portione, vt quod
 in pane sapidius, vel in aliis viderit melius, ipse
 sibi accipiat: si maiora panis fragmenta sumat,
 minoribus si adsunt licet minus delicatis, sine
 rationabili causa dimissis, cum panis vel res
 alia quantomagis ad integritatem accedit, tan-
 to ad mensam ipsam valeat honestius reporta-
 ri. Si ad maiorem saporis delectationem in
 pane inueniendam, ipsum inordinatè frangen-
 do, circumcidendo, vel micatenus excrustan-
 do deformat: Si vinum cum aqua temperare
 non curet: Si longum & interpolatum faciat
 haustum: Si salsam communem, panis apposi-
 tione consumat; aut eam incongruè totam,
 vase transuerso vel circulari venatione vendi-
 cet, cum sit magis in medio intingendum. Si-
 cut enim apud honestos quosdam in sæculo
 imputatur, si corrosionibus ossium curiosius
 insistas, aut carnes per magnos notabiliter bo-
 los, præter exigentiam scindas vel edas, aut dum
 scindis, scissum immediatè morsellum, ante-
 quam in communi loco posueris, * percipias, à
 mera communi iuxta vulgare prouerbium nõ
 curando discrepas; aut tactu more palponis,
 electum post tactum relinquas, vel simile quip-
 piam actites: sic religiosus est indecens, si in
 his quæ sibi pro tempore conueniunt cibis,
 notam gulositatis non vitent. Si quando eos
 ieiunij tempore, vino confecto vel simplici,
 ante comestionem vel post, herbis seu specie-
 bus infirmitas vti coegerit, occultè huiusmodi
 si potuerint sumât: ne simplices idem sibi ipsis
 absque

al. preri-
 pius.

absque sufficienti necessitate licere putantes, ad soluendum ieiunium suo incitetur exemplo. Est insuper diuersitas respectu cibi & præparationum vitanda. Nihil ad mensam speciale apportent, vel in mensa requirant, præter sal & aquam, quæ possunt semper cum honestate requiri. Priuandus communibus est, qui specialia in communitate vsurpat. Communibus igitur discant esse contenti. Os suum ad omnia, quæ alij comedunt, assuescant: vt si fieri potest, nullum omnino repudient seu abominentur cibum. Grande vitium si potagium & cõmunia respuas, vt in specialibus lautius procureris. Porro modò mollia, modò dura, modò frigida, modò frixa, modò elixa prægnates solēt appetere mulieres:] prouidēter autē sobriēque conuersanti, satis est ad omne condimentum sal cum pane. Debēt etiam excessum in cibis, & maximē potus quantitatem vitare: vt crapula vel satietas nimia non subrepat. Nihil sic contrarium omni Christiano, quomodo crapula, ait sanctus Benedictus. Amplius quoque qualiter, hoc est, quam decenter, mundē ac temperatē sit comedendū attendant. Decentiæ detrahit, qui cibum in ore habens, vel scyphū in manu detinens, loquitur: qui manu armata cultellum habente, cibum ori ministrat, vel ei nondum expedito à cibo, potum nihilominus ingerit, aut dum bibit vel comedit, caput tenet in capitis profundatum. Munditiā debent ad propriū & sociorum cibum, & ad mensam ipsam super quam comeditur, obseruare. Munditiæ simul ac decentiæ gratia caueant, ne in paropside, scypho, vel ouo, præmorsum aliquid iterum comesturi reponant. Fœdè tuorum reliquias dentium alicui cibo immisceas. Nunquam scyphum digitis potagio vel alio quolibet madidatis accipiant, aut pollicem poculo

Specialia
in mensa
non sunt
quærenda.

Hugo 2. 2.
Viti. to. 2.
instir. mon.
ad nouit.
cap. 19.
Bernard.
ep. 1. ad Robertum nepotem, in fine

Reg. 39. 29

2. 2. 2.
2. 2. 2.
2. 2. 2.
2. 2. 2.
2. 2. 2.
2. 2. 2.

62 S. BON. SPEC. DISCIP.

culo immergant: nec super potum, in scypho vel super cibum quemlibet sufflent. Indecēter agitur si digitos quis immittit potagio, & offas vel olera nudis articulis coclearis vice piscatur. Si superfluitates pisciū & similia ex ore proicit super mēsam, vel nuces alij quā sibi frangit cum denibus. Si quis tussit aut sternurat, non auersa facie à mensa. Ratio enim hoc fit, sine qualicunque emissionē reliquiarum oris. Si nudam manum in mēsa naribus emungendis, vel carni nudæ scalpēde apponit, vel manum ipsam ad vestimenta detergit. Cauendum quoque, ne quis ante faciem circumstantium fratrum, pro sale & aliis necessariis, quæ à fratribus tradi possunt, manum extendat super mensam, & eorum cibum cum manicis seu habitu suo tangat. Scindendus etiam panis, pectori seu vesti communi non est sine interpositione tobalix applicandus. Munditia mensæ requirit, vt mensale nequaquam frequenti vel superflua deterfione cultelli vel manuum deturpetur. purgandis maximē denibus nullatenus exponēdum. Fœdum enim & vile, mappas & manuregia fratrum communia, dentium fricatione scœdare. Qui conuentualia dehonestat, committit vtique in conuentum. Temperantiam manducandi, ait Hugo, intelligimus in eo, si homo tractim, & non cum nimia festinatione comedat.] Festinatio in inchoatione & prosecutione comestionis attenditur, quando videlicet in initio mensæ statim absque orationis alicuius præambulo, ad cibum manus extenditur; aut cum quadam voracitate comeditur: Si prius oris cibum ministras, quā alio sumpto fueris expeditus. Cæterum per morosam comestionem, congregationem detinere ad mēsam, aut si quando extra conuentū bibitur, iuxta potum morā contrahere,

Mapparū
vltus.

Hugo à S.
Vitt. 20. 2.
instit. mon.
ad nouit.
c. 21.
Sine festi-
natione
edendum.

oluo

trahere, non est decens. Hinc per Sapientem Ecclesi. 31, 20
sobrio dicitur: Cessa prior causa disciplinae.]

In comedēdi & bibendi frequētia, seruāda est
diligenter temperantiae disciplina. Sanē post
refectionem ad potum redire, aut per diem in
domo ex vitiosa consuetudine, aut quod tur-
pius est, post completorium bibere, non me-
diocri vitij notam habet. Honestius ad men-
sam quantum indiges bibis, quam bibendo per
diem meribuli morē geris. Fructus vel aliud
quodcumque extraordinariē saecularium mo-
re comedere, patens est gulositatis iudiciū. Si-
quidem extra duas vices in die, nisi necessita-
te cogente, in domo vel extra comedere, pue-
rorum imō pecudum est. Senex legem in vi-
cibus comedendi non seruans, fertur per ange-
lum a sino comparatus. Ad collationem tem-
pore ieiunij faciendam, duabus tantum vel tri-
bus (si indiges) bibere vicibus, tēperantiae con-
gruit & honestati. Siudet sobrius quādam tē-
perantiae legē, in ipsis etiam necessariis obser-
uare. Denique quorundam saecularium in fa-
ciendis coinuationibus, in poculis, in frag-
mentis, & huiusmodi consuetudines vitent ad
mensam. Non seinuicem facilē coinuient;
sed comedat vel bibat vnusquisque pro sua ar-
bitrio voluntatis, quantum necessitati suae me-
lius sibi notae quam alij, viderit expedire. Con-
gruē tamen senior verecundantes fortē, vel
nimium abstinentes iuniores iuuat. Sapor &
potagium peregustata, vilium quoque seu quo-
rumlibet ciborum reliquiae, vt ouum vnum,
tantillumve pitantiae, si ventre iam satiato su-
per sit, indecenter commensalibus maximē se-
nioribus ingeruntur. Encenia per mēsam non
mittant. A fragmentis & reliquiis caueant: sed
de pane & aliis ita sibi provideant mensuratē,
vt coram se vix micas relinquunt. In potagio
tamen

Post Cō-
pletorium
nō biben-
dum.

In colla-
tione bis-
vel ter bi-
bendum.

Fragmēta
non faciē-
da aut re-
liquia.

tamen aliquid interdum honestè relinquunt, id sibi pauperum & temperantiæ graua subtrahētes. Verùm & si quid fortè relinquere, nō tamen vt paterfamiliās ad erogandum congerere permittuntur. Pro sociis aut vix aut nunquam, maximè circa finē refectionis, panem vel aliud scindant, aut potum in scypho ponant: nisi saltem quantum ipsi soli comedere vel bibere valeant, si alij quibus hæc offerunt, nō acceptant. Nunquam pro buccella, vt dicitur, panem tunc integrum scindant, præsertim si apud socios fractum inueniant. Si scyphum communem habuerint, qui voluerit bibere, nō ampliùs de potu apponat, quàm possit bibere vna vice. Inter reliquias quæ aliquādo fiunt, inutile aliquid vel nociuum, vt quæ de nuce, ouo, castanea que proiicimus, alia que huiusmodi nullo modo relinquunt. Murilegos vel aues ad mensam non pascant: cum nec in refectorio debent sustineri. Possunt cum dictis & similia circa comestionem attendi. Veruntamen sunt nonnulla, quæ licet communiter vitiosa putentur, interdum tamen inter domesticos in spiritu charitatis sine vitio exercentur.

Peles non
permittā-
tur in re-
fectorio.

De disciplina in opere manuali.

CAP. XXII.

AD disciplinam circa exercitiū operis manualis, quod manuali opere corporaliter exercetur seruandam, necessaria est discretio, diligentia & honestas. Est habenda discretio circa opus, vt quod faciendum est, discretè fiat. Discernendum est primò, vt vtili operi necessarium, bono quoque melius, & meliori optimum præferatur. Iuuare fratrem cum indiget, multum vtique operi peculiari præponderat.

derat. Rursum celebrare volenti iuuamen subtrahere, maiorem pluribus aliis offensam esse, quis ambigit? Est enim discernendum quod opus quo tempore fiat. Nonnulla siquidem in festis diebus non fierent, quæ in profestis bene fieri possunt. Viderur in operibus distinguendum. Sunt enim exercitia quædam, quæ necessitati quotidianæ inserviunt: ut est ciborum præparatio necessariorum ad diem, utensilium coquinæ ablutio, & consimilia quæ omni tempore fieri solent. Sunt quædam alia, quæ in diem alteram differri possunt, ut est scribere in quaterno, tunicam virgis excutere, caput abluere: cæteraque alia à quibus est diebus Dominicis & festis præcipuis abstinendum, ob sacri reuerentiæ temporis. Festi namque dies, per honestum quietis otium, alij verò dies per laboris debiti exercitium honorantur. De quo Hugo: Quantum, inquit, addit decoris diebus festiuis quies vacationis, tantum ornamenti confert cæteris diebus studium boni operis: ita ut in illis quisquis noluerit esse quietus, index sit suæ vanitatis; & in istis qui non fuerit laboriosus, testis pigritiæ. Carnales siquidem mentes ne vel in illis diebus quiescant, vanitas exagitat: ne vel in istis in bono opere se exerceant, pigritia ligat. Deinde quasi concludens subiungit: Quapropter non negligenter habenda est in bono opere discretio temporum: quia sicut malum opus nullo tempore laudabile est, ita etiam bonum opus quodammodo reprehensione dignum indicatur, si tempore oportuno factum non est.] Diligentia in opere ex promptitudine operantis, & deuota fidei; operandorum executione dinoscitur. Diligentia huiusmodi promptitudo, non in opere manuum tantum, sed in conuertiuali quolibet maximè locum habet. Quicquid pertinet ad conuerti, id præ-

E cipue

Festi dies
ut sint
agendi.

Hugo à S
Vist. 10. 2
iustit. mor.
ad nouit.
cap. 4.

cipuæ diligentia studio est agendum. Sint er-
 go præcipuè ad cõuentualia exequenda prõp-
 tissimi. Nunquam tardè ad opus Dei vel ad
 mensam occurrant. Vnde sanctus Benedictus:
 Ad horam diuini officij, mox vt auditum fue-
 rit signum, relictis omnibus quæ in manibus
 fuerint, summa cū festinatione curratur: cum
 grauitate tamen, vt non scurrilitas inueniat
 fomitem. Ergo nihil operi Dei præponatur.]
 Ad mensam autem qui per negligentiam non
 occurrerit ante versum, vt simul omnes dicant
 versum & orent, & sub vno omnes ad mensam
 accedât, qui per negligẽtiã aut vitiũ non oc-
 currerit, & sic vsq; ad secũdam vicẽ correptus
 emẽdare neglexerit, iuxta ipsius sancti decretũ
 à communis est mensæ participatione arcen-
 dus: vt solus à communi consortio sequestra-
 tus reficiatur, sua ei de vino si fuerit habiturus
 portione sublata.] Dignè quidẽ à cõmuni re-
 fectione repellitur, qui se per vitiũ à cõmuni
 oratione secludit. Absit à seruis Dei vitiosa
 huius cõsuetudinis turpitudine: vt conuentuale
 aliquod diuinũ præsertim officiũ alterius præ-
 textu cuiuslibet, tardo accessu vel citiore abs-
 cessu, propter opera dehonestent. Vt enim tar-
 dus accessus, sic ante horam recessus, sine graui
 præsumptus necessitate arguitur. Impatientis
 & vani signum est hominis, in communibus
 anticipare recessum: nec opus Dei posse in cho-
 ro vsque ad finem expectare. Si monachum,
 sancto narrante Gregorio, post completum of-
 ficiũ conticuð recedẽtem visus est dæmon
 ab oratorio retrahere, quid de his, qui nec ip-
 sius expletionem officij præstolantur? Haud
 dubium conuentualis vbilibet decorem inte-
 gritatis negligere, inexcusabile prorsus remis-
 sionis est vitium: ad vitium autem vix occasio
 deerit, si quolibet admittatur. Omnes denique
 fra-

Reg. c. 43.

Ben. reg.
cap. 43.Citò ac-
currendũ
ad com-
munitatẽ.Lib. 2. dia-
log. 6. 4.

fratres, labores non ex sola consuetudine, vt vi- osia 10, 11
 rula Effiaim docta diligere trituram, sed ex
 animi deuotione sectentur: vt in communi-
 bus sit feruoris affectio specialis. Conuentua- Vita con-
 uentualis
 angelica
 est.
 lem vitam vt sanctissimam imò angelicam, to-
 to affectu animi amplexantes, ei tam conti-
 nua quàm deuota prosecutione adhæreant.
 Quantum ad officium, mensam & alia, vix nisi 1. Reg. 20, 10.
 coacti à conuentus congregatione recedant.
 Tantam Deus conuentui efficaciam contulit
 bonitatis, vt ibi augmentum suscipiat boni bo-
 nus, aut veniam mali malus. Multa in cōuen-
 tu bona præsentibus conferuntur, absentibus
 subtrahuntur. Saul ad conuentum psallentium 1. Reg. 20, 10.
 prophetarum accedens, propheta efficitur: ex-
 tra conuentum factus, peruertitur. Thomas 1. Reg. 20, 10.
 discipulorum absens conuentui, visionis Do-
 minicæ consolatione fraudatur, quam ad col-
 legium reuersus assequitur. Discipuli pariter 1. Reg. 20, 10.
 congregati Spiritum sanctum accipiunt. In 1. Reg. 20, 10.
 conuentu Dominus habitat & requiescit. Ibi 1. Reg. 20, 10.
 deuotos quoque vberioris gratiæ pabulo refo-
 cillat: ibi quàm plures negligentia personales,
 in diuino maximè officio subrepentes, con-
 gregationis communionem suppleunt: ibi quod
 suis quisque non potest, aliorum meritis obine-
 re meretur. Cæterum licet ad maiora domus
 officia, videlicet hospitalaria, refectorij, infir-
 marie, lectionis ad mensam, & huiusmodi prin-
 cipaliter & cōtinuè fiēda, nouitios fratres assu-
 mere prouida religionis consuetudo non ha-
 bet; si tamen quando contingat eis aliquod
 huiusmodi officiorum vel ad horam commit-
 ti, magna debent deuotione suscipere: & ad
 faciendum ea mansuetè, volenter, acceprabili-
 ter, integrè ac circumspectè, magnam debent
 diligentiam adhibere. Mansuetè, hoc est, sine
 murmure & displicentiæ signo. Fili (ait Sa-
 piens)

Ecli. 10, 19 piens) in mansuetudine opera tua perface.] Est
 in opere bono necessaria strenua velocitas: de
Ecli. 31, 27 qua Sapiēs dicit, In operibus tuis esto velox.]

*Operandū
 velociter.* Velocitas ac maturitas non remouet grauita-
 tem, sed vitium tarditatis excludit. Est etiam
 acceptabiliter operandum, vt quibus ministra-

Rom. 15, 30 tur, prout honestè fieri poterit, satisfiat. Opta-
 bat Apostolus & orari rogabat, vt oblatio sua
 fieret acceptabilis in Ierusalem sanctis. Mag-

nus profectus est ei, cuius ministerio multi læ-
 ti facti Deum laudant. Integritas in opere bo-
 no requiritur, vt non diminutè, non ad euasio-

nem, vel quasi ad oculum, sed perfectè vt res
 exigit fiat. Circumspectio in obsequiis, prout
 officiorum requirit varietas, est habenda: quod

per exemplum in vno officio melius patet. Si
 quando refectorarij vicem gerant, quæ mini-

stranda fuerint tempore congruo & modo de-
 bito præparata ministrent, & religiosè distri-

buant: ne in mensa defectus vel circa ministe-

rium suum minus expediens aliquod accidat,
 prouisuri. Ministrentur itaque necessaria rem-

pestiuè. Turpe est si propter vnus defectum,
 tota congregatio expectet. Sicut igitur omnia

sive fructus, siue sapes, sic & alia comedēti-
 bus congruè apponenda, priusquam fratres ad

mensam intrauerint, prouidè apponantur. Cō-
 ferendorum collatio successiua, conuentum se-

pius detinet: & id quidem impurandum negli-
 gentiæ ministrorum. Ad mensam verò quic-
 quid apponitur, præparatum vt decet reficien-

Portio sua
 cuique
 apponatur

omnibus quæ apponuntur, sua cuique, si fieri
 potest, portio singulariter tribuatur. Sunt ruri-

genæ qui nec à Prælaris discreta, vel à seniori-
 bus aut extraneis sorte distinguant. Communia

nia

nia maximè ut sal & aqua mensæ non desint, quæ in primis prouidus ministrator apponit. Aqua non solum pro temperando vino, imò sepè pro aliis necessaria est in mēsa. Cochlearia quoque sunt ad omne potagium oportuna, ne cum digito piscari oporteat: & ne iuxta Hugo-^{To. 2. 174} nem in eodem iure & manus ablutionem, & ^{fit. mon.} ventris refectionem videatur quærere.] Mu-^{ad nouit.} riles vel aues, quæ tenentur alicubi contra araneas nullaten⁹ esse in refectorio dū fratres reficiuntur patiantur: nec enim hoc est expediens vel bene factum. Sic & in aliis circa istud vel aliud quodcūque sibi impositum officium, sint intenti. Scriptum est enim, Cuncta cum ^{2. Par. 19.} diligentia facite. Et iterum, Agite diligēter, & ^{7. ibid. 11.} erit Dominus vobiscum in bonis. Sic agētis in ^{ibid. 9.} timore Domini, fideliter & corde perfecto.] Honestas in operatione seruatur, si omnia que aguntur cum maturitate ac religiositate quadam exerceantur, & in omnibus nitor inueniatur munditiæ: hoc enim religiosum maximè decet. ^{Munditia decet religiosam.}

De disciplina in incessu.

CAP. XXIII.

DISCIPLINAM circa incessum, penes modum & discretionem in ambulando considerent. Honestus enim modus requirit, ut non impetuosis & fractis gressibus ambulent: nec erecta ceruice, non prominenti pectore, seu etiam inclinato super humerum capite, aut vagabundè pendēribus manibus: quæ omnia vel leuitatem, vel superbiam, vel remissionem, vel hypocrisim sapiunt. Debent etiam in eundo discretionē habere, ne de illorum numero censeantur, de quibus dicitur per Prophetā, Non est iudicium in gressibus eorū. ^{1. Sa. 39. 8.}

Non va-
gandū per
conuentū.

In eorum gressibus non inuenitur iudicium, qui eundo necessitatem vel ordinem non attendunt. Necessitas discursum inutilem, ordo inordinationis confusionem excludit. Discursus igitur per domū, per hortum & extra domum, qui magnum est instabilis mentis indicium, cautè vitent. In domo, ne scilicet per officinas de loco ad locum, de fratre ad fratrem inutiliter euagentur, aut loca rumoribus audiendis vel colloctionibus apra frequentent: sed in locis sibi concessis, vt sunt Ecclesia, cella, capitulum si extranei affuerint, vel aliis locis, si qua sibi fuerint specialiter deputata, cum silentio residentes. Officinis priuatis, puta vbi cibaria præparantur, infirmi vel hospites recreantur, aut fratrum congregationi, vel comedentibus & bibentibus se nullatenus ingerant non vocati. Erubescant præcipuè ad residentium mensam accedere, vel eis nisi pro euidenti ministerij necessitate assistere. Effrontis est hominis, non erubescere comedentes. Veruntamen si quando eos loca sibi non concessa, necessitas adire compulerit, ad ostium pulsare aliquantulum possunt, vt aliquis egrediantur ad eos, vel vt ipsi vocati securius & honestius intrent. In hortum nõ eant absque licentia, nisi eos vel ab aliquo professo mitti contigerit aut vocari: ad loca sua postquam ab eo recesserint vel eius negotium fecerint quam citius reuersuri. Veruntamen eorum instructor iuxta superioris dispositionem nunc hos nunc illos, aut etiam omnes simul ad spariandum in horto, causa recreationis vel alicuius bonæ colationis, poterit per se vel per alium fratrem professum, cum expedire viderit vocare. Tempore probationis domum exire, propinquos suos visitare non curent: nec enim inter cognatos & notes Dominus inuenitur. ynde Bernardus,

Enc. 2, 44

ardus,

nardus, Quomodo te bone Iesu inter meos BERNARD. EP. 197. in filio.
 cognatos inueniam, qui inter tuos minimè es
 inuentus? Si quando domum, quamuis de su-
 perioris licentia exeunt, nihilominus tamen
 id ipsum significant suo instructori: quod &
 de suis aliis notabilibus factis obseruent. Ordo
 circa incesum est religioso in cōuentu specia-
 liter seruandus: vt in processionibus fratrem
 sibi collateralem attendat, vt chori sui partem
 in refectorio & in claustro, cum pro gratiis ad
 Ecclesiam itur, in omni teneat loco: nec se ad
 chorum alium vel in refectorio vel in claustro
 seu alibi transferas, nisi causa rationabili per-
 urgente. In Ecclesia verò inter pulpitem in
 medio chori positum & altare, dum maximè
 ibi aliquid dicitur, non facillè transeat; nisi for-
 tè alibi liber non pateat transitus: & tunc ab
 ipso pulpito transiens, & inclinans ne pulpi-
 tum videatur venerari, non ante ipsum dire-
 ctè, sed à latere decentius inclinabit. Est & or-
 do reuerentiæ & decentiæ in incesu, vt non
 passim seniore[m] iunior antecedar; aut quando
 vitari facillè potest, frequentes & nimis propin-
 quos ei transitus faciat ante ipsum. In Ecclesia
 quoque inter ministros altaris, subdiaconum
 videlicet, diaconum & sacerdotem in officio
 suo solenniter celebrantes, necnon & ante fra-
 tres infra deambulatorium sedilium, & forma-
 rum minùs honestè præter necessitatem trans-
 itur. Sed illud deambulatoriū intraturi, ad va-
 cua debent sedilia per introitum sedilibus ipsi
 propinquiorem accedere, nisi ob aliquam per-
 sonarum reuerentiam, si fortè intermedia
 fuerint, sit aliter faciendum.

E. 4. Do

De disciplina in gestu membrorum.

CAP. XXIII.

ES T in aliis membrorum corporis, siue oculorum, siue oris, siue brachiorum manuumque officiis, disciplinæ studendum: de quibus adhuc aliqua breuiter supponentur. Amatores igitur honestatis, oculos ab inordinata euagatione & exaltatione in mensa & in choro præcipuè diligèter custodiât. Scriptum est enim, Oculi stultorum in finibus terræ: Et, Dilatio cordis exaltatio oculorum. Leuat quidem Propheta oculos ut petat auxilium: Dominus ut impèdat. Tu quoque si locum, causam & tempus cõsiderans, tua vel fratris necessitate oculos leuas, non solum non culpo, sed plurimum laudo: hoc enim excusat miseria, illud commendat misericordia. Sin aliàs, non Prophetæ, non Domini, sed Dinæ aut Euæ, imò peccatiùs satanæ te imitorem dixerim.] Non sint in risu faciles, nec in voce clamosi. Cachinnus præcipuè grauitatem religiosi plurimum dehonestat. Vile prorsus est religiosum virum, ut puerum cachinnare. Non licet religiosum virum dissolutis labiis risum proferre: sed hilari vultu cordis hilaritatem prætere. In datione pacis labia semper claudant, quibus apertis turpiter exhibetur. Nares non in aliorum aspectu, sed ad partem cum duorum tantum aut trium appositione digitorum emungant. Scorsum etiam spuendum est, maximè in conuentu fratrum; ne loca publica, siue in choro siue alibi sputo fœdentur, & adstantium oculi offendantur. Patet quosdam in ipso chori deambulatorio, ad pedes suos palam fratribus spuere, nec pudere. A notabilibus corporis seu membrorum extensionibus, quæ cum osci-

tatio

Oculorū
custodia.

Prou. 17, 24

Ibidē 21, 4

Psal 120, 1

Ioan 6, 5

Ex Bern. 17.

tract. de

gradibus

humilita-

tis, ubi de

curiositate.

Sen. 34, 1

Ibidem 3, 6

Risus reli-
gius.

rationibus vel aliàs, non sine quadam inbone-
 state fieri solent, omnino abstineant. Tunc
 enim sunt corpus & brachia comprimenda, ne
 cum huiusmodi pigritia extendantur. Hone-
 sto incongruum viro, pigra membra distensio-
 ne resolui. Dissolutiones fugiant manuales:
 grandia namque causant pericula, soletque
 luctus ludo accidere corporali. Et post come-
 stionem præcipuè se à iocositate notabili &
 multiloquio studeant tēperare. Siquidem licet
 omni tempore dissolutionis leuitas sit vitan-
 da, post refectionem tamen, vel aliàs cum solo
 fratre & iterum coram conuentu turpiùs agi-
 tur. Turpissima est dissolutio in conuentu. Ad
 hæc alium quempiam præter necessitatem ad
 cingulum vel manum accipere, flores, fructus,
 vel baculum in manu otiosè gestare, cingulum
 inter digitos voluendo rotare, honestati non
 consonat, imò lasciuia signum quodammodo
 præterdit. In lotione manuum, quando de va-
 se manuali aqua recipitur, vas ipsum nūquam
 à parte superiori, præcipuè manibus distillan-
 tibus, sed per ansam potiùs, vel à latere, vel à
 fundo accipiant; ne guttis manuum aqua resi-
 dna sordideretur. In lecto se honestissimè iacen-
 do componant: nec resupini iaceant, nec ge-
 nua leuando, calcaneos iungāt ad tibias.] Hæc
 & similia non sunt vt minima temerè aspernā-
 da. Clara nonnunquam conuersationis insig-
 nia, quædam in minimis obfuscant ineptia.
 Plerūque modicis paulatim per incuriam sub-
 repentibus maculis, tota morum congeries in-
 quinatur.

E. §

De

*Ber. in form
 mul. hone-
 ste vita. no.
 sine.*

De disciplina circa habitum seruanda.

CAP. XXV.

Disciplina in habitu potest tā circa pānum quā circa formationē, coaptationē, vsus eius continuationē, & mūditię conseruationē attēdi. Circa pannū: vt nō sit pretiositate, molitie, vel subtilitate notabilis. Vestis pretiositatem etiam mulieribus Petrus interdicit. Porro qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Inter diuites palatij, & pauperes claustrij, debet esse differentia. Mollia vestimenta animi molliem indicant. Molles (ait quidam) mollia quærunt. Subtilitas & nitor, reprehenditur in bysso diuitis epulantis. Nimia panni subtilitas, & si nō pretiosa, nihilominus tamē in proposito pœnitentię vitiosa. Sit curæ nouitis pannorum pretiositatem, subtilitatem, & incongruam religioni molliem non curare. Vereantur & renitentur vt possunt, mutari ipsorum sanctorum de vestium vilitate censuram, & vitiosam consuetudinem induci. In signum sunt panni tui Domine Iesu, sed in signū cui à multis vsque hodie contradicitur.] Honesta exigit vestimentorum formatio, vt non sint nimis lata vel stricta. Amplitudo vel longitudo vestimenti superflua, siue in manicis siue in capitiō, siue in collario capiti; est admodum fugienda. Sed nec aperturis quibusdam circa cingulum vel alibi, aut curiositatibus aliis quibuscunque est habitus deformandus. Coaptatio quædam religioso est decens, quædam indecens. Indecens est, si præter morem religionis fuerit curiosa: vt verbi gratia si capiti; collarium, quædam in gyro replicatione iuxta mundanorum consuetudinem coaptetur, aut curiosè ipsum replicetur capiti; circa

1. Pet. 3, 4

Mat. 11, 8

Bernard. de concordantia statuum religiosorum post med.

Luc. 16, 29

Luc. 2, 12

Bernard. ser. 4. de natali Domini in principio.

circa genas. Decens est, quando non curiosita-
 ti sed honestati deseruit, vt videlicet vestis ho-
 nestè portetur, & honestè pro loco & tempore
 disponatur: vt honestè portetur succingenda
 est æqualiter & decenter. Si enim ex vna parte
 notabiliter pendere permittatur, vel in aliis
 præparatio debita omittatur, fatuitatem vel
 negligentiam vel hypocrisim sapit. Aptanda
 est vestis maximè circa pectus per applicatio-
 nem ad collum, ne collum ipsum vsque ad pe-
 ctus vel interiores panni hominum aspectui
 exponantur, quod irreligiosum est valde. Ca-
 uendum est circa portandi modum, ne quis
 pereffluat: vt si os sub capite vel mentum ab-
 scondat: Si dominarum more tunicam à late-
 ribus tenendo incedat, aut manum in sinu te-
 nens tunicæ manicam exterius pendere per-
 mittat. Quando enim manum in sinu vel ad
 oram ponere cogit necessitas, à manu altera
 præsumpta tunica cautius est tenenda, ne pen-
 deat indecenter, vt manum in sinu teneri vix
 à proximè astantibus percipi valeat. Ambas au-
 tem manus in sinu tenere quàm irreligiosum
 sit, palam omnibus est: cum vel vnâ diu tene-
 ri vix excusat ipsa necessitas. Emortui est cor-
 poris, membrorumque officia exequi non va-
 lentis, manicas non regere defluentes. Et qui-
 dem cum interiùs à sua custodia soluitur mēs,
 & membra foris ad omnem actum inordinate
 mouentur, & tam vestibibus quàm in aliis disci-
 plinæ cura negligitur, incompositio corporis
 qualitatem indicat mentis. Sunt & alia circa
 modos portandi vitanda. Sunt (inquit quidam) Vestis
compositio.
 stulti, qui quodã officioso artificio, vestimenta
 sua circa se componunt. Alij iactando & ven-
 tilando pannos suos, leuitatem mentis suæ, ex
 ipsa sui habitus mobilitate ostendunt. Alij in-
 cedentes sinuoso firmate terram verrunt, &
 limbis

limbis dependentibus, imò retrò consequenti-
 bus caudis, in similitudinem vulpium vesti-
 gia sua obducunt, & quocunque perrexerint,
 quasi turbo tempestatu puluerem concitant.
 Dispositio habitus aliquando ratione operis,
 aliquando ratione consortij variatur, respectu
 quorum habenda est consideratio disciplinæ.
 Ad exercitium operis tam propter expeditio-
 nem quàm propter custodiam munditiæ, ho-
 nestæ, prout res exigit, præparatio vestis requi-
 ritur: vt scilicet quantum necesse fuerit succin-
 garur. Manicæ verò retrahantur, & prout ex-
 pedierit componantur, ne super manus vel su-
 per rem ipsam quæ tractatur, recidant inde-
 center: præcipuè ad priuatas custodiendæ sunt
 manicæ diligenter. Dispositio huiusmodi tole-
 rabilis, imò commendabilis est in priuato, quæ
 tamen in publico maximè coram extraneis nõ
 est decens. Quando ergo coram extraneis aut
 coram conuentu proceditur, quantum res pa-
 titur, ad dispositionem communem est habi-
 tus, tam in manicis quàm in aliis reuocandus.
 Caput si nudum fuerit, caputio congruit ope-
 riri. In omni siquidem publico loco, siue cho-
 rus, siue refectorium, siue alius fuerit locus,
 fratrum congregatione præsentè, & multo ma-
 gis inter extraneos, operto decenter capite, re-
 ligiosus incedat, nisi ob reuerentiam alicuius
 ministerij vel personæ aliter sit agendum. Non
 est tamen capitium siue coram fratribus siue
 coram extraneis, nimis in capite sine rationa-
 bili causa profundandũ. Operta sub caputio fa-
 cies, quãdam hypocrisis notã infert, & aliorũ
 in se oculos sua singularitate conuertit. Decet
 ergo caput in publico, non faciem operiri. In
 lotionè quoque pedum, ille cui pro Christo ta-
 le ministeriũ exhibetur, operto si potest com-
 modè capite, humiliter & sine multiloquio
 debet

De lotionè
 pedum.

debet esse, & charitatis obsequium cum timore ac deuotione suscipere. Nec debet quis ibi vel alibi tibias nimis exponere: sed magis tunica circumcingere diligēter. Turpe est enim religiosus personis, carniū nuditate occurrere. Cauet omnis honestus ne eius vnquam appareat caro nuda, nisi quātum compulerit necessitas manifesta. De sancto Antonio legitur, quōd cū necesse haberet fluuium transnadare, rogauit socium suum vt paululum a suo separaretur aspectu, ne suam inuicem corporis nuditatem vterque conspiceret. Recessit socius: nihilominus tamen ille se ipsum cū nudare se veller, erubuit. Ipsum tamen hæc cogitantem, in alteram fluuij ripam virtus diuina transposuit. Hanc haud dubium honestatem Dominus acceptauit. Pannos quoque interiores, & quæ vltra cōmunem seu regulare formā, siue in vestibus siue in aliis indulgētur, quantum necessitas patitur occultari oportet. Vnde nec almutia palam extra capitium religiosè portantur. Restat de vsu habitus continuatione, & munditiæ in eo conseruatione videre. Vsus habitus, prout habitus pro speciali signo religionis accipitur, cōtinuus debet esse: vt religiosus frater non sit, vel modicum sine ipso, nisi necessitas euidens eum cogat. Secularis personæ nuditas, & religiosus sine habitu comparantur. Cauendū etiam ne habitus dum sedetur aut genuflectitur, aliquā inquinamētī maculam contrahat. Et si quā propter aliquam causam aliquādo cōtraxerit, vel propter sudorē, mundificari citiūs debet, maximē si in loco fuerit apparenti. Propter hoc immunditia illa quæ in oris capitiij circa genas contrahitur ex sudore, debet cū diligentia remoueri. Fœda est religio, quæ innititur fœditati. culpatur quidē & cultus munditiæ nimius & neglectus.

Refert Athanasius in vita sancti Antonij.

Habitus non deponendus vnquam.

De

De disciplina in officiis inter fratres.

CAP. XXVI.

DENIQUE in officiis, maximè in refectorio, in oratorio, dormitorio, cæterisque que consuevit frequentare conuentus, etiam ad latrinas disciplinatè se habeant & quietè. Nunquam per susurrum & tumultum, occasione operis alicuius fratres orantes, studentes, aut quiescentes impediunt. In oratorio nemo aliquid agat, nisi ad quod factum est, vnde & nomen accepit. Vnde si fortè aliquid etiam præter horas statutas, si eis vacat, orare voluerint, non eis sint impedimèto, qui ibi aliquid agendum putauerint. Cum per dormitorio fratribus quiescentibus vadunt, non planè, imò quasi furtiuè incedant. Parado lectum vel alio quouis modo, quiescentes reprehensibiliter inquietant. Surgentes à lecto, ipsum decenter operiant, ne velut irrationabilium cubile remaneat imparatus. De priuatis loqui si cui turpe viderur, turpius nouerit ibi turpe aliquid committi. Ibi non congruit, vt quasi mox gelicidio perituri, amictus accessorij sarcinam deferant. Ibi religiosus cum summo silentio & operto profundè capite debet esse. Ibi confabulari, & præter necessitatem hac & illac capite discooperto respicere, religiosorum esse non dixerim, sed scurrarum. Ibi seruanda in manuum & vestis dispositione honestas. Ibi honestus quisque diligenti opera cauet, ne per ipsum aut per eius incuriam aliquis offendatur. Ibi cauendum est eis, ne stantes vrinent, vel à loco minùs honestè recedant. Sed nec per hortum est facilè vrinandum, vel alibi vbi à sociis aut ab aliis videri possint: quia, vt ait quidam, Multa possunt honestè fieri, quæ non possunt honestè

Aug. 118.
cap. 7.
Oratoriū.

honestè videri. De singulis ad disciplinam per singulas officinas & loca spectantibus, vix aut nunquam singulariter posset edisseri. Ad multa tamen haberi potest disciplinæ consideratio ex prædictis. In ostiis aut officinarum, aut vbi fratrum communis est transitus, maximè circa priuatarum introitum, vnde ad necessaria euntes & redeuntes respici possunt, nunquam honesti fratres faciât stationem. Quando etiam intrant & exeunt, officinarum secretiorum ostia post se claudant: ne superuenientes extranei & intrantes, fratres inueniant imparatos. Nunquam extraneos licet familiares ad visitandum officinas inuident. Si quâdo tamen ad aliquorum instantiam eas ostendere permittantur, domos tantùm communiore, non intra per singula loca seu angulos peragrando: sed ab ostiis expedite quantum honestas permiserit ostendentes, quicquid eorum aspectu subtrahere poterunt, subtrahât & furetur. Nō est religio, vbi omnibus omnia patet. In locis cōmunibus vbi fratrum occurrerit frequentia, nullo modo derineant aduentantes. Infirma hæc paruulis exprimens, grandium ocilla non vito: sed vbi proficit paruiducendus est illulor.

De modo conuersandi in omni loco secularium.

CAP. XXVII.

Nunc videndum est qualiter in villa, itinere, ecclesia, domo, locutione, & comestione sit nouis fratribus inter extraneos conuersandum. Si quando exeunt domum, habenda est eis custodia disciplinæ respectu societatis & sui. Societas & solatium & honestas religiosæ conuenit dignitati. Propter hoc

in villa, præcipue senioris, cum quo fuerint, vestigiis semper inhærentes, se ab eo etiam sub vno tecto nullatenus separent: quin ad minus videri semper ab ipso liberè possint. Seipsum autem quantum ad circumspectionem, locutionem, habitus & membrorum dispositionem in disciplina contineant. Non circumspeciant in vicis ciuitatis, vt Sapiens docet: auertât oculos suos ne hauriât vanitates. Et à secularium colloquutionibus prudenter abstineant. Manus suas religiosè componant. Nunquam inter homines discooperto capite, vel almutiati vel aliàs indisciplinatè incedant. Sed nec secularium vel religiosorum domos subito eis ignorantibus introeant: sed vocando ab ostio, vel pulsando, seu aliàs quouomodo propositum seu voluntatem ingrediendi pronuncient. Vit eruditus (ait Sapiens) foris stabit.] Sed nec sine ductore per secularium domos, vel per religiosorum officinas est vagandum.

De modo conuersandi in itinere constitutis.

CAP. XXVIII.

SI fuerint extra domum in itinere constituti, & quantum ad societatem, & quantum ad seipsum cautè se debent & religiosè habere. Quantum ad societatem, debent sibi à multis, à scurris, & ratione periculi, à personis de maleficio notatis attendere. Talium personarum societas singularis, religiosi viri nisi fortè ad horam pro salutis animæ causa, non conuenit. Debent se tamen prudenter à consortiis huiusmodi segregare. Ipsi autem fratres in itinere se ab inuicem non debent nimis disiungere, quin ad minus mutuò se videre & audire faciliè possint. Non est tutum aut decès reli-

Fratres se
non dis-
iungant.

Ecdi 9,7
Psal. 113,
37.

Ecdi 21,
26.

religiosis, quos congruit binos ire, alterum ab altero longius separari: talisque separatio eis in Bini incedant. periculum, & occurrētibus cedit in scandalū.

Quantum ad seiplos debent in factis & verbis disciplinatē se gerere. In factis debet honestas, deuotio & discretio apparere. Propter honestatem dissolutiones tam manuales quā alias, quæ cursitando vel aliter quomodolibet fieri possunt, penitus vitent. Multa enim ex hoc inconuenientia (vt expertum est) possunt sequi, hominibus frequenter, de quibus non aduertitur, videntibus quæ aguntur. Non sunt brachia notabiliter denudanda, nec vestes nimium succingendæ, vel aliter irreligiosè tenendæ. Cæterum ad deuotos pertinet fratres Ecclesiis quando transeunt iuxta ipsas; nec non & crucibus, deuotis inclinationibus reuerentiam exhibere: cæmeteria verò absque oratione pro defunctis nullatenus pertransire. Discretionis est, agenda quæque præuia deliberatione metiri, & non agenda cauere: quia qui de futuro nihil præmeditatur, omnia incautus incidit. Moderandus est per senioris consilium labor itineris, ne spiritum deuotionis extinguat. Audienda est Missa, sanctæque exhortationis pro populo si affuerit sermo fiendus. Et ante omnia semper in primis diuini pensum officij deuotè soluendum, ne fratres se magis cursores quā religiosos exhibeant, & contra religionis propositum de accessorio principale facere conuincantur. In solennioribus festis est ab itineratione cessandum. Cauenda est per vias dormitio, tanquam periculosa & indecens: nec est tardè vel apud infames hospitandum personas. Disciplinam verborum debent attendere tam in materia quā in sono. Si occurrerint homines, debent eos humiliter salutare. Seniorum erit coitine-

Ecclesiis
caput in-
clinandū.

Missæ au-
dienda
ante om-
nia, & ab-
soluendum
officiū
diuinum.

Vbi sit
hospitan-
dum.

rantibus & his cum quibus aliquando loqui contigerit, aliquid ad ædificationem vel consolationem proponere. Peccantes in eorum præsentia nõ rigidè, sed cum modestia & humili- tate corripere, & ad bonum per rationes & dul- cem allocutionem inducere, & quodammodo omni creaturæ sanctum Euangelium prædi- care. Sanctus Philippus Eunuchum in itinere baptizavit. Beatus Martinus latronem secum itinerantem conuertit. Si verò non affuerint homines, de Deo verba fratrum conuenit esse: ipse namque itinerantibus & loquentibus de se discipulis, itinerationis factus est comes. Tunc exempla patrum, vel alia quæuis bona, quæ vel accendant affectû, vel saltem instruant intellectum, sunt ad laboris alleviationem nar- randa. Turpissimum est nescire tempus, nisi friuolis & fabulosis narrationibus detinere. Ve- tacentibus de te Domine; quoniam loquaces muti sunt.] Solêt fratres letanias, psalmos pæ- nitentiales, canticum graduum & similia, aut simul aut singulariter frequentare, & maximè ante tertiam: aut certè in sanctis meditationi- bus occupari. Denique quoties mutux colla- tionis verba interueniunt, sonum omnino de- cet esse demissum. Proinde clamoriam locutio- nem, quæ nõquam decet religiosam personam, penitus vitent: maximè inter fruteta & nemo- ra existentes. Siquidem iuxta vulgare prouer- bium, Nemus aures, & campus seu planicies oculos habere dicuntur. Ab omnibus ergo quæ coram secularibus dicere nolunt, in locis du- mosis & nemorosis omnino abstineant: nisi fortè aliquid quasi sub silètio & Latinis verbis dicere velint. Miserabiles cõfusiones quibusdã minùs cautis, pluries ex hoc accidisse feruntur. Non cantent in itinere, maximè in cantu se- cularium cantionum aliqua licet bona, cum m- laici

Marci 16, 25.
Act. 8, 38
Sulpit. in vita sancti Martini, paulo post princip.
Luc. 24, 15

August. 1. Conf. c. 4.
De Deo loquendum in itinere & orandû.

Nemus aures, capi oculos.
Ber. ep. 42. meminit prouerb. ante med.

Non can- tandum in itinere.

laici non intelligant nisi sonum. Et præter hæc religiosum non decet in cantu extraordinariè vocem efferre. Si qui fortè dissolutiones aut clamorosas disputationes, verborum altercationes vel alia, quæ offensionis materiam extraneis dare possunt, vitare inter homines negligunt, nequaquam eos timoratos dixerim, aut zelum religionis habere. Qui religionis suæ scandalo non occurrit, honori proprio detrahit & saluti. Qui fidelis religionis est filius, nequaquam eius scandalum parui ducit.

De modo cõuersandi in ecclesiis seculariis.

CAP. XXIX.

PERVENIENTES ad religiosorum vel secularium loca, cum ad Ecclesiam si in loco fuerit veniunt, in ingressu Ecclesiæ illum secum versiculum memorantes, Introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo: Et nudato capite signum crucis super se cum reuerentia facientes, ante altare vel in alio loco orationi congruo, ad quæ declinauerit senior, prosternere se humiliter debet. Vbi quatum Deus dederit deuotè orantes, pariter ab oratione surgentes, procedere poterunt ad ea, quæ necesse habuerint iuxta propositum exequenda. Ecclesiam namque, sicut Evangelici & Ecclesiastici viri, semper prius si commodè possimus visitare debemus: sanctorum Patrum qui nos in ordine præcesserunt, imò ipsius Saluatoris exemplo; quem beatus Euangelista Matthæus, Hierusalem ciuitatem ingressum, refert templum Domini adiisse. Super quem locum dicit Expositor, quod ingressus urbem primò templum adiit, dās formam religionis: vt quoquo imus, primùm domum orationis, si ibi est, adeamus.] Missarū etiam

Psal. 5, 6

*Ecclesia
omnium
primò
adeunda,*

*Matt. 21, 12
Ioan. 2, 14*

*Glossa or-
dinariis
Mat.*

solēniis vel aliās diuino officio cum extraneis
 assistentes, gerant se humiliter & honestē. Non
 stent in sedibus suis velut magnates, aut quasi
 laici lassi, de officio non curantes: sed ad librum
 si necesse fuerit honestē poterunt accedere: of-
 ficiantes, cum maturitate tamen ac modestia
 tā in voce quā in gestibus obseruata, humi-
 liter iuent. Quod si propter euitandū discursu-
 sum ad librū non duxerint accedendū, nihilo-
 minus tamē communia quę nouerint poterūt
 cum aliis honestē sine nimia vocis exaltatione
 cantare. Ad cantandum autem aliquid seque-
 stratum, sicut est alleluia, responsorium, vel
 aliud quodlibet, nequaquam cum secularibus
 se conbinent, si vitare poterunt bono modo.
 Tunc etiam nō solum in prædictis, verū etiam
 in honesto se habēdi modo, quantū ad discipli-
 nā aspiciēdi, loquēdi, habitus & vniformitatis
 honestatisque custodia est habenda. Repre-
 hensibile est ibi vagis circumspicere oculis, aut
 colloctionibus dum Missæ officium celebra-
 tur intēdere: quod tunc etiam secularibus
 clericis ius Canonicum interdicit: aut per ali-
 quam rem, habitus secularitatem prætere-
 re. Vnde ibi non decet capitium inter homines
 extrahi, nisi ad Euāgelium, vel ad alia pro qui-
 bus ex approbata consuetudine communiter
 fieri consuevit. Denique propter vniformita-
 tem, dum intersunt officio solliciti sint circa
 duo. Vnum est nē diuersitate sua in his quę ab
 honestate non discrepant, alios scandalizent:
 vt videlicet ad Magnificat in vesperis, ad Qui-
 cunque vult, in Prima, vel ad alia huiusmodi,
 ceteris cum reuerentia stantibus, ipsi non se-
 deāt, licet illud officiū tūc ipsi nō dicant. Aliud
 est, vt in stando, sedendo, & se prosternendo
 sint inuicem vniformes, vt pariter stent, se-
 deant & se prosternant. Qui cor vnum & ani-
 mam

nam vnā debent habere, difformes exterius non debent esse. Vniformitas morum, vniformitatem iuvat & indicat animorum. Senioris consuetudini debet se socius humiliter conformare. Religiosorum morem cum eis officiantes seruamus, cum aliis inclinationum ritus ignaris, festiuo tempore ad omnes collectas vultu ad altare verso cum reuerentia stantes: ad B. virginis & sanctorum duntaxat, qui speciali ex more veneratione coluntur nomina, inclinamus. In feria verò simus ad omnes orationes prostrati. Ad præfationem semper, & quando dicitur Agnus Dei, moris est stare. Veruntamen si quando apud extraneos duxerint celebrandum, modum ordinis sui in celebrando vniformitatis occasione non variant; nec ipsum dimittant, nisi aliter facere cogat necessitas: ne velut instabiles & modum proprium non habentes, cum variis Ecclesiarum consuetudinibus temerariè variantur. Possunt tamen in benedictionibus post Missam, iuxta morem patriæ faciendis, & in omnibus huiusmodi quæ modo non præiudicant regulari, Ecclesiarum in quibus fuerint, consuetudines obseruare.

Seniori se conformes iunior

De disciplina in hospitio seruanda.

CAP. XXX.

IN hospitij domo cum fuerint, studeant se in omnibus gerere humiliter ac prudenter circa custodiam disciplinæ: humilitatem erga personas in conuersatione ostendant, personis maioribus humiliter deferant, personis humilioribus & pauperibus tanquam confratribus suis, socialiter & benignè loquantur. Conuersatio quoque signum aliquod superbiæ non prætendat. Nunquam ad prima se ingerant lo-

ca, nec tamen ad ea vocati prorsus refugiant. Senioris tamen fratris, quem præponere debet, semper in omnibus honore seruato. Quod honori vel certè deliciis deseruire videtur, humiliter vtrique declinatur, & honesta modestia recusatur. Vbi autem senioris aut sociorum accedit instantia, cedere magis quàm diutius repugnare oportet. Parendo potiùs quàm obstinatus repugnando, seruatur humilitas. Reprehensibilis difficultas, vbi palàm nutui obuiatur senioris. Lectos seculariù non ascendat indifferenter per diem: nec familiam hospiti obsequiorum exactione molestet. Decet pauperes paucis esse contentos: ipsique necessitati est pro loco & tempore detrahendum. Nunquam hospitem familiaritas, vel alicuius affinitatis propinquitas præsumptionem inducat: vt in domo præcipere, curiosa quærere, aut de factis domus vel familiæ indagandis vel disponendis se iterum intromittere velint, qui propriæ rei familiaris curam, vt Deo seruirent liberius abiecerunt. Prudentiam quidem necessariam habent, vt sint in sui custodia circumspecti. vnde Apostolus, In sapientia, inquit, ambulat ad eos qui foris sunt. Et Dñs, Caute, inquit, ab hominibus. Cautè ergo in disciplina censura non solum in publico, verum etiam in priuato se habeant. Nullum (ait quidam) putaueris locum sine teste. Narrabat quidam frater, se in quibusdam secularium domibus, occultas deprehendisse fenestras, per quas ea quæ in domibus illis existentes agebant, ipsis non percipientibus poterant aperte videri. In æstate meridiano tempore dormitionis iacentes, aliquod si possunt super habitum operimentum, saltem vsque ad cingulum habeant: ne quando dormiunt, eos indecenter quidem inter homines discooperiri contingat.

Eru-

Parendo
seruatur
humilitas.

Mat. 10, 16

Col. 4, 4

Met. 10, 17

Nullus sine teste
locus.

Seneca lib.
de moribus.

Erubescenda nimis quibusdam ex hoc acci-
 disse feruntur. Habenda ubique prudentiæ
 circumspectio & cautela circa personas, loca,
 negotia, & res si quas habuerint reponendas.
 Circa personas, vt se nimis hominibus non
 committant, quantumcunque familiares fue-
 rint aut propinqui. Attendant sibi in omnibus
 quæ dicunt aut faciunt. Spiritualis ille qui
 omnia diiudicat & ipse à nemine iudicatur,
 omne opus suum trina quadam consideratio-
 ne præueniet. Primum quidem, an quod possit
 liceat: deinde an deceat: postremo an expe-
 diat. In omnibus semetipsum sicut Dei mini-
 stros exhibeat. Sint in aspectu, gestu & omni
 actione sua serij, religiosi & modesti sicut decet
 sanctos. Verantamē modus quidā est religio-
 nis: superstitiosum ideo esse nimis nō oportet.
 Dabit congruum inter homines modum dis-
 cretio personarum. Status & qualitas homi-
 num differens, differentiam exigit conserua-
 ri. Habet se prudens cum differentibus diffe-
 renter, cum omnibus tamen cautē. Erit sim-
 plex non stolidus, humilis non deiectus, man-
 fuerus non blandus, hilaris non lasciuus, affa-
 bilis non vaniloquus aut scurrilis. Quinimo
 interest sapientis, sic (si res exigat) à rigore in-
 terdum remitti, vt modū tamen modestiæ nec
 in ipsa remissione dimittat. Potest grauitatis
 censura remitti pro tempore non dimitti. Im-
 putanda tamen remissio, vbi nulla decentiæ
 vel utilitatis intentio. Prudēs Domini seruus,
 utilitatis fructum ex sua nouit remissione af-
 ferre. Ad hoc quoniam attendenda est hone-
 stis congrua personarum honestas, honestiori-
 bus semper adhæreant. Mulierum tam pro-
 pinquarum quàm aliarum cautē prout pote-
 runt societatem declinent, earumque familia-
 re nimis obsequium & tactum omnino refu-

1. Cor. 3, 23
 Considera an liceat, deceat, expedi-
 diat.

Ex Bern. 3°
 de consideratione, in
 med.

2. Cor. 6, 4

*Mulierum
 tactus &
 obsequia
 nō admit-
 tenda.*

giant. Nulla ratione sustineant, quod pedes sibi à muliere lauètur. Nudã autem manũ mulieris tãgere, vel ad eius caput vel corpus vbi libet absque necessaria & euidenti causa manum extẽdere, ab omni prorsus religionis honestate quis dubitat alienum? Quãdo religiosum cum muliere sedet aut loquitur, manus suas occultare & ad se retrahere debet, quas etiam quodocunque cum personis extraneis loquitur, simul iunctas, & velut inuicem colligatas, vel aliãs religiosẽ decet haberi. Locutio disciplinam requirit. Nunquam mulierem quantumcunque sibi affinitate coniunctam, siue sororem siue neptem, quantumcunque pueriles, sed nec facillẽ matrem propriam osculentur. Fugiant omnino feminea oscula milites Christi: cum osculum etiam viris offerri non deceat: nisi fortẽ vbi de proprio patre vel aliis honestis personis, moris exactu, sine scandalo vitari non potest. Religionis personam, religionis honestas os indifferenter osculis communicare non patitur. Denique periculo animæ mulierum habetur societas. Igitur (vt docet quidam sanctus) vbique gustanda est cum mulieribus nõ continuãda presentia: sed quasi transeunter feminis exhibẽda est accessio quodammodo fugitiua. Tutius est non posse perire, quã in iuxta periculum non perisse.] Illum autem nec castum dixerim nec honestum, qui mulierem aut tangere, aut tactum eius admittere non abhorret. Quomodo enim tangere licet, quod intueri non licet? Ad custodiendam cordis munditiam, exterior quoque sensuum disciplina est seruanda. Loca igitur quæ periculi vel suspicionis materiã dare possunt, cautẽ declinent: nec soli cum muliere in locis huiusmodi vel ad modicum morẽtur. Domina quãdam (vt fertur) dum duo religiosi ad eius domum

Mulierum
colloquia
vitanda.

Vide S. Bonavent. in
hist. sancti
Franc. c. 5.

Sententia
D. Hieron.
2. 1. ep. 47.
paulo post
principiũ,
quæ incipit,
Retulit
mihi. de
vitando
suspecto cõ-
subernio.

mum diuertissent, alterum seorsum vocauit in
 cameram, quasi secretò aliquid sibi locutura:
 quem ingressum mox ad turpitudinem prouo-
 cans, asseruit firmiter se cōtinuò contra ipsum
 quasi ei violentiam inferentem, nisi statim si-
 bi acquiesceret, clamaturam. Tunc doctus à
 Domino frater, antequam mulier in vocē cla-
 moris prorumperet ad fratrem consocium, qui
 cum pluribus personis in atrio domus erat, alta
 voce clamauit, librum sibi continuò afferri re-
 quirens: sicque adueniente fratre, necesse ha-
 buit mulier ab huiusmodi nefaria sollicitatio-
 ne cessare, & frater hominum confusionem
 euasit. Nonnulli ob causam similem confusi
 turpiter, & verberati grauiter fuisse dicuntur.
 Qui aut̄ cauet laqueos, securus erit: qui autē
 nō cauet, est aut̄ stultissimus aut̄ peruersus: nec
 est eius excusatio admittenda. De nocte si per
 domos hospitem ad necessaria exeunt, simul
 quidem & cum lumine vt filij lucis eant. Cæ-
 terum de mundanis secularium negotiis ex-
 pediendis, religiosus temerariè se non debet
 intromittere. Si de animæ negotio agitur, ap-
 ponendum est quidem & petendum cōsiliū
 ab his qui habent officium & peritiā consu-
 lendi. Aliàs non est militantis Deo, se iterum
 occasione propinquorum vel amicorum secu-
 laribus implicare negotiis, quæ mundo moriēs
 abdicauit. Impius est qui animæ suæ pro pa-
 rentibus suis est crudelis. Sed nec secularium
 literarum ad portandum vel præsentandum alicui
 recipi debent: nisi de ipsarum tenore opus for-
 sitan aliquod pietatis habente constiterit. Nec
 veris religiosis expedit, quòd verborum etiam
 sine literis pro negotiis huiusmodi baiuli fiant
 vel internuntij. Sed si super talibus requiran-
 tur; hoc per alios quos deceat fieri respicient.
 Circa rerum custodiam, siue libros siue alia se-

Notæ.
 Simile
 quid corre-
 rigit S.
 Bernardi-
 no Senēsi.

PROM. 22.
 15.

Impius est
 qui pro-
 pter parē-
 tes crude-
 lis est ani-
 mæ suæ.

Fratres nō
 sint nuntij
 aut litera-
 rū baiuli.

90 S. BON. SPEC. DISCI P.
cum detulerint, nequaquam negligentes exi-
stant: sed omnia, libros præcipuè, antequam illa
deponant de manibus vel de sinu, certæ fide-
lique personæ commendent, quæ à suis &
canibus qui libros ut experientia docuit de-
struunt, & cooperura non obstante corrodūt,
custodiat diligēter. Ipsæ quoq; personæ quibus
res huiusmodi committuntur, sunt super his
instruendæ. Noctibus tamen cōsultius propter
pericula, in loco certo & propinquo habentur.
Nam quidam quos recommendauerat libros,
repentino superueniente incendio perdidit.

De disciplina verborum inter seculares.

CAP. XXXI.

DISCIPLINA in verbo est junioribus
& nouis, præcipuè inter extraneos obser-
uanda: ut tardè, cautè, ac demissa voce loquan-
tur. Tardè, ut vsque ad ininterrogationē taceant,
interrogati responsionem seniori relinquanti
nisi fortè in speciali super leuibus, maximè ad
propriam necessitatem spectantibus, ut de cibo
& potu & similibus requirantur. De talibus
potest quisque pro se, non tamen pro socio sine
ipsius assensu respondere. Communem requi-
rit assensum respōsio, quæ de communi neces-
sitate profertur. Cautè, ut cū præmeditatione
loquantur: ut primò bis ad limam, quàm semel
ad linguam veniat sermo: maximè si seniore
fortè occupato, de ordine, de personis absentibus,
de rumoribus vel de notabilibus aliis re-
quirantur. De factis ordinis, ut de modo ieu-
nandi, de silentio, vel de aliis requisiti se nouos
in ordine dicant, seniore requirendum præ-
tendant, ne fortè dum sapiēter & bene respon-
dere se putant, stultum aliquid & quod omni-
no dici non oporteat dicant. Secreta ordinis
quan-

Bis ad li-
mam an-
tequam ad
linguam
sermo ve-
niat.

Bernar. in
speculo mo-
nacho.

quantumcunque religioso vel familiari nō re-
 uelent: nec statutum aliquod publicent, nisi
 quod fortè commodè celari non potest. Idip-
 sum autem non statutum, non præceptum, sed
 tantum ordinis intra domum consuetudinem
 vocent, ut per eorum responsum tentationis de-
 bitum excludatur extra domum: ne seculares
 si quando contrarium viderint, reputent fra-
 tres sui ordinis transgressores: cum tamē mul-
 ta possint licitè ex ordinis vel superiorum dis-
 pensatione mutari: ordinem nostrum nun-
 quā ad particularia descēdendo, sed si necesse
 fuerit in generali solum, absq; aliorum ordinū
 collatione vel obrectatione commendent.
 Pessimus laudandi modus, seipsum cum alio-
 rum iniuria prædicare. Pessima vitij corrupte-
 la detractio, quæ animam maculat, Deum of-
 fendit, proximum scandalizat. Et quia ut scri-
 ptum est, Sermo obscurus in vacuum non ibit.
 & tumultus mormurationum non absconde-
 tur his coram quibus detrahitur, scandalum
 excitatur. Constat autem vbi veritas & veritas
 necessaria in causa nō est: nec licitè scandalum
 quodlibet posse à quolibet committi, nec iuste
 præcipi, nec innoxie consentiri. Si de perso-
 nis absentibus præsertim religiosis sinistrè ali-
 quid suggeratur: semper pro absentium parte
 loquentes, nullo modo ad fauendum detracto-
 ribus inclinentur. Accidit aliquando quosdam
 magis ad tentandum, quàm ex animo de his
 obloqui. Narrabat, ut fertur, senior quidam si-
 de dignissimus, ad se quandoque secularem
 venisse, qui aduersus quosdam religiosos plu-
 rimùm inuehi videbatur. Cui frater viriliter se
 opponēs, eum quoties aduenit, eadem semper
 constantia repulit, & insulatos pro viribus ex-
 cusauit. Miratus oblocutor beneuolam senio-
 ris constantiam, aperuit tandem se id ad pro-
 bandum

Secreta
 ordinis nō
 reuelanda.

Sap. 1, 20

Bern. ep. 7.
 que est ad
 Adam mo-
 nachum in
 med.

Absentes
 semper
 excusandi.

bandum de mutua illorum ordinum charitate fecisse: adiiciens se ordini senioris istius, qui pro aliis aduocabat, cum quodam prius incusati ordinis fratre ob causam similem oblocutionem fuisse. Fratrem autem illum oblocutionis verba, in primis aliquantulum, deinde verò remissius refellentem tandē obloquenti cessasse super quo idem secularis nō modicū offensus, apud illos non esse charitatis veritatē asseruit, qui ad inuicē derraactionem admittere nō curassent. Denique religiosus non est, qui derraactionibus pascit, aut pascitur alienis. Caueant etiā ne sint rumorū licet bonorū & verisimiliū delatores. Religiosos viros passim rumigeros esse nō decet. Falstas quę frequētissimē rumoribus inest, vel quę per secundarios relatores apponitur, primis earum auctoribus imputatur. Hinc est, *Rumores fuge, ne incipias nouus auditor haberi.* Sint in locutione honesti & serij, nec se in secularibus & ad risum mouētibz verbis seculares ostendant. Seruum Dei, de Deo loqui decet: vt fiat quod scriptum est, Si quis loquitur, quasi sermones Dei: Alioquin verba vana, mentis aperiunt vanitatē. Ex abūdantia cordis os loquitur. Circa vocis sonum in locutione attendāt, vt prout tactum est alibi, sit demissus pariter & suavis. Vitiolissimus planē religioso loquendi modus, si notabiliter suam in loquela communi vocem exaltat. Sufficiat ei quōd proximē ei astantes possint loquentis intelligere verbum. Sapientis est loqui suauiter & demissē. Nox autem amplioris vocis depressionem requirit. Nox est tempus silentij & quietis. In nocte maximē post completorium in alta (vt prius) verba erumpere, silentij grauitate neglecta, secularium est, religionis non curantium honestatem. Proinde honesti fratres vbicunq; fuerint, religiosē sem-

Detractio minimē religioso admittenda.

Cato. Sermo re- ligiosi qualis.

2. Pet. 4, 11

Mat. 12, 34

Sup. c. 20. in princip.

semper in quibus poterint, ac si essent in fratrum collegio cum silentij sui obseruatione permanebunt.

De disciplina comedendi inter seculares.

CAP. XXXI I.

PRAECIPVE decet, vt cum extraneis comedentes honestè se habeant: vt nec in cibo nec in modo comedendi vel mora, aut in aliis quæ disconueniunt super mensam, vt est verborum multiplicatio: aut exterior corporis vel habitus dispositio inhonesta, possint de irregularitate notari. Circa cibum attendant, quòd propter quantitatem vel qualitatem, de gulæ vitio iudicari non possint. De primo Sapiens ait, Vtere quasi homo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne, dum multum mâducas, odio habearis.] Vnde inter seculares nõ expedit appositam semper portionem totam comedere, aut penitus euacuare scutellam; ne fortè magis id homines voracitati quàm necessitati attribuant. Inter cætera est habèda semper temperantia circa potum. Turpissimum enim est, si de nimia potatione notètur. Religionis quiuis insignia præferens, meribibuli nomē ignominiosè sortitur. Hoc vitium hominem coram Deo & hominibus vilem reddit. Ad notam huius vitij fugiendam, cauere debent, ne post refectionem, etiam si vinum sæpius offeratur, frequenter bibât: aut postquam in communi potatum est, seorsim sine urgente necessitate potum in privato requirant: nec omnino quòd potus vbi dormitur remaneat patiantur. post cænam non sunt ad verba & pocula vigiliæ protrahendæ. Vigilare ad ignem, sitim prouocat, & bibitare compellit: grauat corpus, exhaurit spiritum, tempus in verbis penè imperceptibili subductione consumit, tempestiuè

Eccli. 31, 29

Potus se
pareus.

Produce-
re vigilas
vesper-
nas dehor-
tatur.

ad

ad orationem surgere, officij debitum deuotè
 vt expedit soluere non permittit. Et qui serò
 sobrietatis nō obseruat sententiam, manè fre-
 quenter suspenditur à diuinis. Vsitatum est
 hosti, homines ad prunas seducere. Ad prunas,
 Dominum spreuit rex Ioacim, negauit Pe-
 trus. Et ne nobis de nocturna prædicatione ad
 prunas, propter fructum vel interrogationes
 hominum blâdiamur, ad prunas Ioacim qui-
 dem audit sermones Domini, sed contemnit:
 ad prunas Petrus de Christo interrogatus
 offendit. O quoties est serotinis necessaria
 verbis correptio matutina! Manè prædicant
 docti, serò concionantur indocti. Et in his om-
 nibus honestiùs alibi quàm ad ignè & pocula,
 prædicatur. Si hominū instet deuotio pro ex-
 plis, sententis intererit prouidere, vt narratione
 vna, paucis vel aliis si expedit verbis, instantiæ
 satisfiat. Verumtamen mutat interdum causa
 consilium, nec lex imponitur vnctio. Viran-
 da tamen vigilia, quæ occasionem verbis aut
 potationi ministrat. Qui vitium cauere desi-
 derat, vitij occasionem præcaueat. Studeant
 ergo in cibo & potu sobrietatem seruare, sicut
 serui Dei & religiosè viuentes. Sicut omnes
 cupiditates carnis abstinencia refecantur: ita
 omnes virtutes edacitatis vitio destruuntur.]
 Immundi spiritus se ibi innciunt, vbi amplius
 vident cibum & potum.] Circa secundū mul-
 tum attendere sibi debent: ne videlicet cibos
 appetant delicatos. Qui vinum & pinguia di-
 ligunt, nunquam in virtutum possessione ditabi-
 tur. Horū quidem permittitur vsus, abusus &
 concupiscentia prohibetur. Semper itaq; pla-
 cent eis lautioribus parcere cibis. De grossiori-
 bus cibis, & facili vel valde temperato potu,
 necessitati vtunque satisfieri potest: quanquã
 & ipsa necessitas inter homines sit arctanda.

Qui

Jerem. 36,
 22.
 Is. 18, 13

Isidor. li. 2.
 de sum. bo.
 c. 42. sen. 10

Isidor. vbi
 sup. e. 44.
 sent. 3.

Prout. 21, 17

Cibi deli-
 catiores
 non appe-
 tendi.

Qui de religione centerur, modestiam debet religionis habere: vt sit in temperantia speculum aliorum. Spectaculum facti sumus 1. Cor. 4, 9 mundo & angelis & hominibus. Felix abstinentia, quæ palato imperat delicato. Debet vas celesti gratiæ mancipari, à seculi illecebris abstinere. Non erubescat aquam pro vino petere, si habuerint, temperando: quin potius erubescere debent si vinum biberint nimis forte. Aquam requirere & minus limphato vino, vel modicum temper pro bibentis necessitate apponere, D^o placet, proximum edificat, religiosum honestat, animæ simul & corpori est salubre. Verùm quàm turpe sit pauperibus hominibus cibaria quærere lautiora, & appositis non esse contentos, de modo præparandi cibum disponere, aut quomodo præparetur requirere, potum vel cibum aliquem in speciali laudare, vt de eisdem amplius apponatur, aut suas inter extraneos medicinas ostendere, quis sanæ mentis ignorat? Modus quoque honestus est in comedendo habendus: vt non ardentem aut cum nimia festinatione comedatur vel aliàs indecenter. Moram in mensa facere, religiosum non est. Caveant ne aliis à comestione cessantibus, ipsi comedendo vel loquendo mēsam derineant: cum non sit hominum, sed magis pecudum, super mensam ruminando diutius immorari. Possunt tamen qui necesse habent cautè cum modestia sibi in principio mensæ aliis communiter comedētibz providere. Ad hoc vbiq; (vt ait sanctus) frenanda est lingua Bern. 4. de Consider. 10. sine. præceptis, maximè in conuiuio: ne scilicet ad loquendum superflue vel indiseretè relaxetur. Taciturnitas, ait Hugo, inter epulas idcirco necessaria est: quoniam lingua, quæ in omni tempore ad peccatum prona labitur, periculosius tamē cum per erapulam inflammata fuerit,

In mensa
non diu
morandū,

Bern. 4. de
Consider. 10.
sine.

Taciturni-
tas in mē-
sa. 10. 2. in-
sit. mon. ad
nouit. 1. 12.

lit,

96 S. BON. SPEC. DISCIP.
rit, ad loquendum relaxatur.] Discretionem
quoque in verbis, eadem ibi ratio persuadet.
Super mensam autem cum socio loqui, aut co-
ram illiteratis Latinis ibidem vel alibi verbis
viti; dominum quoque domus, vel alios quof-
cunque ad comedendum vel bibendum fre-
quentius invitare nō decet. Subit animo quōd
quædam matrona cuidam frequenter invitanti
dixisse fertur: Fuiſti, inquit, asinarius rura-
lium & imperitorum, qui sæpe asinos prouo-
care nouissent? esse proprium innuēs his, qui
invitationes personis discretionem habētibus
inculcare ſolent. Oportet etiam disciplinam
in corporis & habitus dispositione ſeruare: vt
comedentes ſe non appodient ſuper mensam,
vel accubitando vel alio quocunq. modo inor-
dinato ſe gerāt. Dū comedūt, caput in capitiō
nulla ratione profundēt, ſed aperta comedant
facie. Ceterū religioſos & pauperes de men-
ſa aliena viuentes, de portione ſibi appoſita
encænā familiæ faciēdo, patris familias in
domo gerere vices, canes vel murilegos de
menſa paſcere benedicta, à quo nōnulli etiam
abſtinent ſeculares, non congruit. Principaliſ
hucusque incifio nil his notæ impingens, qui
ſub institutionibus aliis militant, aut pro di-
uerſis locis, & diuerſitate cauſarum, diuerſa
ordinant instituta. Honēſta quidem & ſancta
omnis traditio, quæ per prudentiam ſeniorum
in timore Dei communiter traditur, commu-
niter obſeruatur, profectō ex communi ſurgit
institutione religio, honēſtas ex ordinatione
cauſatur. Omne ordinatum decorum eſſe ne-
ceſſe eſt.

*Explicit prima pars Speculi
discipline.*

S. B O-

S. BONAVENTURÆ

EPISCOPI CARDINALIS,
ALBANENSIS, QVONDAM
totius Ordinis Minorum Generalis
Ministri, Seraphici Doctoris Eccle-
siæ, Speculi disciplinæ ad Nouitios,

PARS SECUNDA.

PRINCIPALI huins opu-
sculi particula expedita, Secūda-
ria hæc pauca epilogat, & sup-
plet quedam, vt qualiter noui di-
scipuli Christi ad Deum, ad se,
ad proximum, & ad res etiam quas aliquando
seruare vel tractare contingit, se habeant: qui-
bus differentiarum iudiciis de sua conuersione
discernant, qualiter denique ipsi ad professio-
nem recepti se gerere debeant, vel breuiter in
aliquibus instruantur.

De ordinatione respectu Dei.

CAP. I.

ANTE omnia cor suū per puram
confessionem mūdatur, dignum
Deo habitaculum præparent: illud
excolant, illud exornent: nihil ibi
sordidum vel obscurum; nihil ibi vel ad ho-
ram residere, quòd dilecti sui oculos offendere
valeat, patiantur. Tentationes & cogitationes
malas humiliter & purè confiteri non differāt.
Veretur hostis consilium suum ingerere non
celanti. Providendum est eis, vt qui iam sunt
superni Regis milites annotati, secum omni-
no firment & statuunt, se vsque in finem ei fi-
deliter

Pura con-
fessio cor
mūdatur
Deo faciat
habitaculo
lum.

G

deliter

98 S. BON. SPEC. DISCIP.

*Psalm. 112,
106.*

*In omni-
bus prospe-
ris & ad-
uersis Deo
laudandus.*

*Intentio
actionum
omnium
feratur in
Deum.*

*Recolle-
ctio non
omittenda.*

*Mat. 6, 6
Psalm. 50, 19*

*Psalm. 5, 4
Prov. 8, 17*

*Mat. 16, 9
Psalm. 130, 9*

deliter seruituros: nec ullis ab eorum ceterationibus, tribulationibus & angustiis deinceps recessuros. Iuravi, ait Propheta, & statui, custodire iudicia iustitiae tuae. Religionem sanctam, ad quam eos Dominus sua miseratione vocavit, ferventissimo ac fidelissimo studeant amore diligere: & ei tanquam speciosissimae ac Deo dilectissimae sponsae fide inuiolabili adherere, Quaecunque sibi siue prospera siue aduersa contigerint, Deum semper deuotis efferant laudibus, ut siue cespitet siue cadat, siue aliam quamcunque molestiam seu laesionem incurrat, semper in ipsorum ore resonet diuina laus, semper vel Benedictus Deus, vel Aue Maria, vel aliquid quod ad laudem Dei pertineat, dicant. Et hoc in consuetudinem ducere studeant, nulla vnquam negligentia omittendum. Quidquid speciositatis vel delectabilitatis in creaturis inuenierint, quidquid circa statum humanae conditionis vel dispositionis acciderit, totum semper assumant in materiam laudis Dei: & de omnibus quae occurrerint, deuote studeant cogitare. In ipso suarum omnium operationum initio Dominum inuocare, & suam ad ipsum intentionem dirigere assuescant. Instent orationi frequenter, quae nouam in horto Domini plantulam fouet, prouehit & confirmat. Discant ergo vna saltem diei vel noctis hora, tempus & orium vendicare: quando ad se reuersi, mentisque cubiculum introgressi, orent in abscondito Patrem suum, & in corde contrito & humiliato vniuersorum Domino familiariter adstent. Mane autem adstabat Propheta Domino: quia qui mane vigilauerit ad Deum, inueniet eum. Subripienda erit carnis, & si forte non semper, saepe tamen somni requies marutini: cum illa hora Christus resurrexit. Tuac est tempus allidendis ad petram par-

paruulis, mortificandæ carni, & recreando spiri-
 ritui oportunum. Tunc spirituales auicula
 dulcem Deo in cordis organo exhibent melo-
 diam. Ad hæc & aliæ temporis & quietis oportu-
 nitates quæ occurrunt, minimè negligendæ
 sunt. Post horas Canonicas non statim orato-
 rium exeant: sed in oratione aliquantulum
 subsistetes, qualiter opus Dei peregerint cogi-
 tent, an tepidè vel feruèter: & defectus si quos
 ibi commiserint tunc emendèr gratiæque de-
 uotionis se offerant infundendæ, quam si Do-
 minus dederit non repellant. Hoc autem in
 omni oratione obseruent, vt quod orantes di-
 cunt, ex animo semper dicant: non enim voci-
 bus, sed rebus agitur apud Deum. Porro qui ad
 orationem est negligens, suæ nimirum ingra-
 titudinis & tepiditatis est testis. Frustra profectus
 virtutum sine oratione speratur. Ad ea
 igitur quæ ad cultum Dei pertinent, magno &
 prompto corde acciogantur. Ad diuinum offi-
 cium audito signo, statim omnibus occupa-
 tionibus omissis accelerèt. Si in lectis fuerint,
 statim surgant, nec vltimum aliquatenus sig-
 num expectent. Oratione namque aliqua vti-
 liter præuenitur officium. Qui sic ex studio
 præuenit, in benedictionibus meretur dulcedi-
 nis, maioris deuotionis & gratiæ ad ipsius
 executionem præueniri. Ecclesiam intraturi,
 manus (si necesse habuerint) lauent. Vestes
 maximè in die, religiosè componant; ne irre-
 uerenter aut indecenter introeant aulam Dei.
 In Ecclesia Deo psallentes, Creatorè suū totis
 viribus cum reuerètia debita laudent. Officiū
 suum in choro & extra, non perfunctoriè qui-
 dem, similesque vt aiunt labijs, sed deuotè sem-
 per & integrè dicere studeant; nec aliam ei oc-
 cupationem admisceant. Cessent manus, oculo-
 rum euagatio reprimatur: vt mens ab exte-
 riori

Amb. sermo
 43. & li. 5.
 hexam. e.
 12. proponit
 auiculas
 imitandas
 manè sum-
 mo, & ve-
 sperè ante
 somnum
 cantillan-
 tes.

Orandum
 ex animo;

Officiū
 diuinum
 quam deu-
 otissimè
 persoluendū.

Officiū
 diuinum
 quam deu-
 otissimè
 persoluendū.

riori cura penitus libera, soli valeat Deo vacare. Dies vel hora quæ negligenter officia pertransierit, nequaquam ulterius poterit reuocari: cum præsertim temporis sequentis officium, suam nihilominus diligentiam & deuotionem requirat. Nec sibi de gratuitis orationibus blandiatur, si circa necessarias quæ primo loco habendæ sunt, desidiosi extiterint. Denique iuxta sancti verbum, purè ac semper strenuè debent laudibus diuinis intendere. Purè quidem, vt dum psallunt, nihil aliud cogitèt quàm quod psallunt. Strenuè verò, vt sicut reuerenter, ita & alacriter Deo assistant. Non pigri, non somnolenti, non oscitantes, non parentet vocibus, non præscindentes verba dimidia, non integra transilientes: nō fractis & remissis vocibus muliebri quiddam, balba de narē sonantes, sed virili (vt dignum est) sonitu & affectu voces sancti Spiritus depromentes. ¶ Reuerentiam in officio honesta corporis dispositio, quæ mentis deuotionem non mediocriter promouet, attestatur. In choro non stent in stallis suis molliter, aut quasi fractis renibus resoluti. Quando post psalmum vel hymnum sanctæ Trinitati reuerentia exhibetur, humiliter & decenter inclinent. Tunc enim tardius surgere, segniter ac difformiter inclinare, vt quando corpore quidem sufficienter demisso, vultus tamen indecenter erigitur, oculis erraticè circumlatis: imperfectè quoque ad memoriam Trinitatis, inclinationis venerationem exsoluere, quasi sit honoris differentia in personis, irreuerentiæ arguit & teporis. Etiam extra chorum stent ad officium, præterquam ad lectiones & officium mortuorum. Specialiter tamen lectionibus planè dictis (de Domina tantum exceptis) irreuerentes & pigros senouerint, si debitas Deo laudes sedendo vel iacent.

*Mem. ser.
47. in Cāt.
in fine.*

*Reuerentia
est opus in
officio di-
uino.*

*in fine
in fine
in fine
in fine*

AD NOVITIOS, PARS II. 107
facendo exsoluant, nisi necessitas evidens cogat. Si quando per viam officium dixerint, etsi non vacat continuè dum illud dicunt ab itinere quiescere, saltem ad collectam præcedentium collectivam, quando omnino tota est in Deum intentio colligenda, in vno sistat loco: imò si tempus exegerit & locus permiserit, cum reuerentia genu flectant, vt in oratione communi totum officium venerentur. Dispositio corporalis honesta, deuotionis prouocat affectum & designat. Non frustra sanctus ^{Sulpit. ep.} Martinus, oculis ac manibus in cælum semper ^{3. ad Basili-} intentus orasse describitur. ^{am sub fist.} Intrinsicos motus gestus exterior attestatur. Quamuis extra conuentum, conuentualis in omnibus disciplina non seruetur districtio: in omnibus tamen religiosi operibus, religionis debet vestigium relucere. Debent ergo ad opus Dei corpus honestè disponere: ad collectam & Trinitatis memoriam vel modicum inclinare, ordinem in prosequendo seruare, occupationem & interruptionem vitare. Ad Missas postpositis omnibus, tanto maiori promptitudine ac deuotione ministrent, quanto Deo ibi familiarius seruitur. Calicem & corporalia si tetigerint, reuerenter & mundissimè tractent: manusque post tactum huiusmodi antequam apponant communibus, lauent. Corpus Dominicum recepturi, antè, vt decet, ampliori confessionis, orationis, & tam à cibis quam verbis temperantiæ studio, acceptum Deo satagant hospitium præparare. Infusam autem ob tanti hospitii gratiam, reuerentiã in gratiarum actione attendant: *Non minor est virtus, quàm quarere parta tueri.*

G 3

De

De ordinatione respectu sui.

CAP. II.

CAETERVM feruorem sanctum, & quandam debent magnanimitatem assumere: vt ad virtutum exercitia strenui ac deuoti, opera bona frequenter supererogare contendat. Tūc enim vitia fideliter extirpata cedunt, si virtutibus cedant. Alioquin vel subsidunt ad tempus eiecta, vel redeunt; nisi virtutes in locis vitiorum quæ fuerint depulsa, successerint.] Non proderit omnia reliquisse, nisi virtutum passibus tota Christum intentione sequamur. Quid iuuat expeditum esse ad cursum, nec currere? exisse ad opus, & operis obliuisci? Non intratibus vineam, sed operantibus merces datur. Et cum in vsu virtutum omnium perfecti esse non valent, in aliqua saltem se studeant specialiter exercere, & illam quanta possunt perfectione obseruare. Feruorem nouitiorum non decent illæ misericordes in seipsis discretionēs, & discretionum dispensationes faciles: quia indulgentiæ suo iudicio non sunt admittendæ, nec tamen recusatæ sunt alieno. A seipso in seipsum, rigida debet esse censura & districta seueritas. Ad regentem vel consulentem, lenis & obediens in omnibus humilitas. Si alterum desit, vel in deside & tepido, non spero cursus perseverantiam, vel in præcipitio timeo ruinam. Sint occultatores virtutū, sicut alij vitiorū.] Non tamē in principio ardua siue multa præsumat, nec sine licentia aliquid notabile attentet: sed à minoribus virtutibus paulatim ad maiores ascendat. Hereditas ad quam festinatur in principio, in nouissimo benedictione carebit.] Cōmunem ordinis obseruantiam sequantur: perfectioni in

*Grasp. li. 3.
de vita cō-
temp. c. 3.*

Mat. 20, 8

*In seipsum
rigidum,
in alios
lenem esse
oportet.*

*Seneca lib.
de virtutib.
8. continētia*

Prm. 20, 21

in silentio, & in aliis institutis plenius obtinendis insistant; à qua nec exemplari leuius, vel negligentium aliquorum dissolutione diuertant.

Optima religiosi perfectio, perfectè communia quæque conuenientia seruare. Porro hic religionem offendit, qui religionis violat instituta. Turpis omnis pars, vniuerso suo nõ congruens. Cauet vir constans & honestus, ne consuetudinũ ordinis temerarius violator existat.

In viũto & moribus, nouitatis nota, & singularitatis erit diuersitas fugienda. Ante omnia caueant, ne pro inchoato iam bono subrepat superbia, vt se aliis præferant & se aliquid esse putent. Perit omne quod agitur, si non sollicitè in humilitate custoditur. Exteriorũ gestuũ,

disciplinam non negligant. Disciplina ceruicem submittit, ponit supercilia, componit vulgum, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, frænatur gulam, iram sedat, format incessum.] Sit ergo aspectus verecundus & simplex, risus sine cachinno, vox sine clamore, incessus sine tumultu. Erecto vel discooperato passim capite, manibus dissolutis vel habitu non incedant. Sit eis grata non scurrilitas seu curiosa vrbánitas, sed sancta quædam rusticitas. Salua semper modestia honestatis. Sint ad loquendum tardi, & in voce demissi, & in congregationibus aut seniorum præsentia, vix nisi pro præsentis necessitate vel interrogati loquantur. Non sint disputatores, nec facillè de auditis præsertim seniore præsentente sententient. Stulti sicut sunt in sensu leues, & in verbo præcipientes. Infra tempus probationis cum extraneis, siue religiosi siue alij fuerint, absque licentia & dato sibi focio non loquantur. Religionis initium est linguæ frænum. Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, huius vana est religio. Rem aliquam, licet par-

Perfectio
summa re-
ligiosi, cõ-
munia per-
fectè ob-
seruare.

Aug. lib. 3.
confess. c. 87.

Superbia
summo pe-
rè fugiendã
nouitijs.

Ber. ep. 119.
ad sophiam
virginem.

Religio-
nis initium,
linguæ
frænum.

Iacobi 1, 26.

Extra cō-
mune
refectionē
nihil su-
mendum.

Otiādum
nunquam.

Bev. de vita
solitaria ad
fratres de
monte Dei,
capit. 10. c.

nam, sicut acum, siue aliud, occultè, hoc est, si-
ne licentia recipere vel habere, quasi furtum
abhorreant. Superfluitatem in cibis & vesti-
bus, & in aliis quibuscunque constanter despi-
ciant: paupertatem & paritatem quandam in
omnibus quæ ad corpus pertinent amplexan-
tes. Vitiosæ consuetudini viriliter & feruenter
resistant: nec eam in his quæ gulæ vitium sa-
piunt, siue crescere patiantur. Extra commu-
nem refectionem, ad comedendum & biben-
dum vix eos inflectat ipsa necessitas. Sæpe
quod necessitatis esse videtur, est vitij. Ultra
duas vices in die, puerorum seu pecudum mo-
re comedere, potum extraordinariè frequen-
tare, religionis temperantiâ & decorè euidenter
offendit. Quæ rogo religio, quæ paupertas, si
mox ut esuris, mox ut sitis volito pares, satias
appetitū, nec cum vsq; ad statutam horâ scias
cōpescere? Si quando tamē extra horâ exactus
necessitate quis bibit, sedendo & socio præsen-
te id faciat. Non decet ut stando, aut sine teste
bibas. Si plures fuerint, omnes dum bibitur si-
leant: statimque ut biberint surgant cum ali-
qua laude Dei. Reprehē sibilis admodum con-
fabulatio vel mora superflua iuxta potū. Nun-
quam otio torpeant: sed semper aut lectioni,
aut orationi vel officio addiscēdo; aut aliis non
quæ ipsi elegerint, sed quæ iniuncta fuerint
facienda intendant. Spiritum tamen deuotio-
nis, exteriores non exhauriant actiones. Deuo-
tus frater nunquam totus comedat, totus dor-
miat, aut totus in exterioribus occupetur. Sed
siue comedat, siue aliud faciat, sanctū in ani-
mo aliquid semper voluat, vnde spiritus re-
creetur. In somnum quoque iturus, semper
aliquid in memoria secum deferat, in quo pla-
cidè quidem obdormiat: quod nonnunquam
iuuat somniare, & vigilantem excipiens, in
statum

statum hesternæ intentionis restituat.] Lectum intraturus pro diurnis offensis orationem semper aliquam faciat, veniã perat, pectus percutiat; crucisque munitus signaculo, suum Deo spiritum humiliter recommendet, qui à somno surgēs, cū aliquanta se denuo laude cōsignet. Quòd si fortè eum luxuriæ pōpa concusserit, recordetur dilectum suum positum super lectum doloris, & vniuersum stratum eius in carnis infirmitate versatum, hæc dicens in corde suo: Dominus meus pender in patibulo, & ego voluptati operam dabo? Sicque inuocato nomine Saluatoris, & sæpius geminando nomen salutis, cessabit quassatio.]

Ber. in formula honesta vita, in fine.

Psal. 40, 9

De ordinatione circa proximum.

CAP. III.

AD hæc qualiter se habere ad proximum debeât, Hugo docet: Superioribus, inquit, obedientiam, timorem, obsequium & venerationem exhibere debemus: cum æqualibus pacem & concordiam custodire, inuicem obsequio, beneficio & honore præuenire. In omni actione & verbo, superiorem eis locum tribuere: & si quãdo fortassis in aliquo negotio præire eos cogãtur, cum omni humilitate & reuerentia, quæ facienda sunt non præcipere sed demonstrare: & si eos præcedere cōtingat eum alacritate & deuotione, quasi ex necessitate subiecti, obedire. Inferioribus semper beneficium & auxilium impendere, venerationem nõ exigere, societatem atque æqualitatẽ amare. Maioribus, ait, debemus per timorem subdi, æqualibus per charitatem obsequi, minoribus per æqualitatem cœquari.] Igitur deuoti fratres seniores suos reuerentur vt dominos, diligant vt parentes. Qui præsunt in domino,

Ro. 2 in flis monast. ad nouit. c. 50 in initio

Seniores honorandi.

G s sunt

sunt (secundum Apostolum) amplius in caritate habendi. Sanè (iuxta Hugonem) reuerentia sine amore seruilis est: & amor sine reuerentia, puerilis iudicari debet.] Propterea docet sanctus, vt transeunte maiore minor surgat & det ei locum sedendi. Nō præsumat (inquit) minor cōsidere, nisi præcipiat ei senior suus.] Prior hīc ponit conuersio, vel gradus officij seniore[m]; quanquam & ætas sit iuxta legem Domini honorāda. Sic enim scriptum est, Coram cano capite consurge: & honora personam senis.] Discretio tamen cautè pro loco & tempore, ac sine reuerentiæ congruæ detrimento, venerationem modificat. Habendus est modus in omnibus: nec vitiosam quidem superstitionem admittens, nec superstitionis euitandæ prætextu, humilitatis aut morum sanctionem euacuans. Obedientiæ se totos subiciant. Sit homo interior totus Deo, sit exterior totus Prælato subiectus. Quidquid superior eis vel præpositus vel instructor iniunxerit, quasi diuinitus imperatum, statim vt veri obedientiæ filij deuotè adimpleant. Quidquid statutum sit, inuolabiliter seruent; scienterque aliquid transgredi sacrilegium putent: & salutare credant quidquid ille præceperit. Perfecta obedientia est in incipiente maxime indiscreta, id est, nō discernere quid vel quare præcipiatur: sed tantum ad hoc niti, vt fideliter & humiliter fiat quod à maiore præcipitur. Nouitium prudentem incipientem & sapientem, in cella diu posse consistere, & in congregatione durare, est impossibile. Stultus igitur fiat vt sit sapiēs.] Secure per omnia obeditur, vbi contra Deum nihil præcipitur. Discant ergo voluntates proprias frāgere, alienoq; iudicio & imperio ambulare. Nulla ars, ait sanctus, absq; magistro discitur. Ad illud (inquit) tēdit oratio, vt tuo doceam

1. Tim. 3, 27
 Hugo à S. Victor. ubi sup. in principio cap. Ben. l. v. c. 63.

Leuit. 19, 32.

Quidquid præcipitur quasi diuinitus imperatum seruetur. Bern. de vita solitaria ad fratres de monte Dei, ante med.

1. Cor. 3, 18.

Hieron. t. 1. ep. 4. ad Rusticum monachum, in med.

eam te arbitrio non viuendum, sed viuere de-
 bere in monasterio sub vnius disciplina patris
 consortioque multorum: vt ab alio discas hu-
 militatem, ab alio patientiam: hic te silentium
 doceat, ille mansuetudinem. Non facias quod
 vis: subiiciaris cui non vis. Lassus ad stratum
 venias, ambulāsque dormites: & necdū exple-
 to somno surgere compellaris. Nihil absque
 instructoris cōscientia faciant, vel quocunque
 eant, cui ab aliis etiam superioribus demanda-
 ta sibi significant. In quibus sufficit ipse, sem-
 per eius licentia sint contenti; pro his quæ in-
 ferioris sunt, non passim recurritur ad maio-
 rem. Fratres omnes & seinuicem honore &
 obsequio præuenire, & eorum defectum in of-
 ficiis humilioribus implere, contendant. Se-
 niores fratres versiculos dicere, de lumine ser-
 uire, librum ad officium tenere, vel huiusmo-
 di humilia in choro & extra, quātum in se fue-
 rit non permittant. Omnibus se subiicientes
 humiliter propter Deum. Non quod sibi vtile
 putant; sed quod aliis, amplexantes, omnibus
 libenter obediant, omnibus satisfaciant prout
 possunt: vt in omnibus quibus vitur transito-
 ria necessitas, superemineat quæ permanet
 charitas. Quidquid agunt fidelissimè cum
 diligentia faciant, & tanquam Deo, non quasi
 hominibus seruientes. Nō æstiment alios fra-
 tres, qui diutius in ordine laborauerunt, secum
 ex æquo laboribus occupandos: præsertim cūm
 de se humiliter sentientes, piè debeant crede-
 re, quod sancti viri plus Deo placeāt quiescen-
 tes, quàm ipsi quantumlibet laborantes. Eru-
 bescant se nescire, quod in obsequiis religiosè
 est sciendum. Quod igitur nesciunt, statim ex-
 ercizio magistrante addiscant. Sint præcipuè
 ad seruendum communitati promptissimi. Si
 lumen in ecclesia vel in officinis, aut aqua in
 fra-

Sine con-
 sciētia in-
 structoris
 nihil agē-
 dum.

Aug. in de
 gula 6. 39.

Frates ho-
spites cū
caritate
accipiēdi.

fratrum lauatorio desit; continuo de his & si-
milibus necessitati prouideant. Ad obsequium
aduenientium fratrum, qui sicut Angeli, imò
sicut Christus in eis veniens, sunt suscipien-
di, cum omni deuotione festinent. Et quia
fratribus hospitibus, secundum quod religio-
nis honestas & consuetudo requirit, prius
orandum est, quàm fratribus socientur in pa-
ce, quàm citò ab oratione surrexerint ad eor-
um deosculandas manus, maximè si fuerint
sacerdotes, deuotè occurrant & humiliter ge-
nustectant. Nullum fratrem puro appellent
nomine: nec nisi fuerit patriæ cōsuetudo tui-
sent. Nulli prorsus, quantum in eis est, mate-
riam præstet molestiæ alicuius: sed omnia quæ
necessaria & vilia æstimant, bono pietatis &
charitatis componant. Quid pace honestius
quid vnitate iucundius? aut commodius socia-
litate? quid charitate melius aut pretiosius in-
uenitur? Gloriosissimū quidem & potissimum
liberalis animæ & consciētiae bonæ indicium,
pacem proximi custodire: omnem quantum
possibile est fratrum scandali occasionem vita-
re, verecundari si socium vel per surreptionem
offendis. Si quem aduersum se fratrem mo-
tum vel leuiter senserint, quiescere nesciant,
quousque ipsum humili studuerint satisfac-
tione placare. Ad extraneos si quando proce-
dunt, in verbis eorum, incessu & habitu, mode-
stia fulgeat disciplinæ: breuiter & pauca lo-
quantur, caput decenter operiant, manus abs-
condant, mulieris omnino quantumlibet pro-
pinquæ osculum, & nudæ manus contactum
penitus vitent. Pro personis quæ in domo vel
in via fratrum se orationibus recommendant,
statim post earum abscessum orationem faciāt
specialem. Defunctis fratribus, audito eorum
transitu, quàm citius possunt subueniant: &
de-

Pacem cū
omnibus
habere li-
beralis ani-
mi & bo-
næ con-
sciētiae
iudicium.

Orandum
mox pro
illis qui
preces ef-
ficant.

debitum saltem obsequium solvere nulla occasione postponant. Talia siquidem non absque pertimescendæ offensæ periculo negliguntur.

De rerum custodia.

CAP. IIII.

Res quatenent, præcipuè libros, mundè teneant & honestè. A tactu libri nudam cohibeant manum: quæ licet munda, quia tamen porosa, ipsum facillè inficit & deturpat. Turpe est nudos paginarum marginibus imprimere digitos, vel ipsos, vel certè laternam super librum legendo deducere. Semper pânus, si adsit, digito supponatur. Alioquin ita cautè tangant & leniter, vt tangentes quasi non tangere videantur. Librum superfluè apertum non teneant, vel incautè relinquunt. Firmacula, libro paululum stricto, si violentia laxentur, apponent: violentiam sonitus probat. Indignus est libro, qui negligit custodire. Solent incurij quidam, libros digitis, & vestes præcipuè in manicis mundè seruandas, sordibus & pulueribus, vel rebus quas tractant penè indifferenter exponere: ipsas verò extremae frequenter vilitati expositas, vix valent à sociorum cibo, vix ab altari, vix ab ipsis calicis mappulis prohibere. Qui ipsis placere sordibus cupiunt, custodiæ curam curiositatis condemnant infamia: suæque vitium incuriæ, virtutis specie colorate nituntur. Grauia hæc homini erudito. Qui munditia gaudet, honestatis pulchritudine delectatur.

Libri curiosè seruandi.

De

De profectu & defectu novitiorum, siue de
differentia conuersorum.

CAP. V.

Benorum
novitiorum
signa.

Nota.
Bern. ep. 90.
in med.

Prov. 10, 1

Sal. 33, 9

Ecol. 22, 3

Improbe-
rum indi-
cicia.

ACCEDIT hinc Neophytorum con-
uersio differens intuēda. Sunt enim qui-
dam tractabiles, simplices, deuoti, timorosi,
qui nihil sibi Christo charius æstimantes, vo-
luntates proprias ei sacrificāt, volūtariē prom-
pri ad nutum, nutu citius obedire. Ad difficultia
qualibet propter Christum æquanimiter per-
ferenda parati: sua quoque integritatis sollici-
ti, cor suum per puram confessionem & assi-
duam orationem mundare non negligunt.
Sunt in exteriori conuersatione disciplinati &
humiles; student se in omnibus officiosos &
amabiles exhibere. Siquidem studere propter
Deum amari, charitati seruire est.] Hi vero
sunt Altissimi filij, fideles sanctæ religionis
propagines, fratrum lætitia, consociorum sola-
tium, sui gloria instructoris: Nam gloria pa-
tris est filius sapiens. Sunt & alij duræ cervicis,
disciplinæ insusceptibiles, mansuescere ne-
scientes, repidi, curiosi, superbi: qui quam sua-
uis est Dominus, non gustantes, seculari dun-
taxat deposito habitu non affectu: quoniam
adhuc in moribus, in verbis, in gestibus, &
propriarum pertinacia voluntatum, seculo fi-
dem seruant: vt monstro mirabilius sub reli-
giosa veste, hominem videas secularem. Hi
sunt filij dissidentia, adulterina plantatio, fru-
ctus inutiles & acerbi, sociorum onus & scan-
dalum, sui afflictio & confusio instructoris.
Iuxta illud, Ira patris filius stultus: & confusio
patris de filio indisciplinato. Ponenda sunt
pauca torporis, curiositatis & superbiæ, prædi-
ctorum indicia, vt cognita deuententur. Cau-
tior

tior

tior in bonis ambulat, si & mala non lateant.] Bern. 2 de consider. pess. med.
 Tepidus in conuersione otiosa verba, & vanas Isidor. de sum. bon. li. 2. c. 10. sens. 2. & Berno ad sororem de modo bene viuendi, c. 6.
 cogitationes noxias esse non conspicit.] Vir- Isidor. ubi sup. & Berno ubi sup.
 tibus grandibus, reliqua omnia vix reputat im-
 puranda: hebetati cordis ipse ad conscientiam
 de offensis, vt timoris filialis ignarus, timora-
 tos & conscientia puritatem amantes, fatuos
 & superstitiosos sententiat. Quod si à torpore
 mentis euigilauerit: ea quæ leuia existimabat,
 quasi horrèda atque atrocia pertimescit.] Va-
 cuus gratia & tepidus, quod est gratia, seu mi-
 nus necessaria retentionis, quod disciplina, quod
 morum, quod virtutis perfectio conciliat, ne-
 gligens: illud difficile, vel certè superfluum ar-
 bitratur, ægreque doctrinam ad talia patitur,
 doctorem nimis perfectum ironica irrisione
 pronuncians. Nempe stultus sui patris disci- Prov. 15, 5
 plinam irridet: vt pateat quod iuxta Sapien-
 tem dicitur: Compedes in pedibus stulto do- Eccli. 21, 28
 ctina. Animalis homo non percipit quæ sunt 1. Cor. 2, 14
 spiritus Dei.] Tepidus in conuersione remis-
 sus, publicos mores & doctoris monita negli-
 git, ea quæ Dei sunt læguidè operatur. Si quod
 inchoat bonum, vix perficit, tardè ad diuinum
 officium, & quæque conuentualia occurrit.
 Otio gaudet, labore vel modico læditur: &
 facile se infirmum vel ad modicum se fatiga-
 tum prærendit: sed & amore privato se diligēs,
 quæ carnis sunt sapit & prosequitur ex affe-
 ctu. Aliorum quoque defectibus, non virtuti-
 bus hærens. Si quid minus vel negligenter
 actum inspexerit, illud in exemplum ad suæ
 velamen tepiditatis assumit. Ficta ei & inde-
 uota confessio: rara & breuis compunctio. In-
 sipida & sine attentione oratio, incircumspecta
 & sine ædificatione lectio: obedientia moro-
 sa & sine deuotionis affectu vix aliqualis im-
 pletio. Multos enim remissa conuersio in pri- Isidor. li. 2. de sum. bo. c. 10. sup. 20
 stinos

stinos errores reducit; ac viuendi corpore res-
 soluit:] vt nonnunquam ex ore Domini euo-
 mantur. Curiosus non curanda curat, necessa-
 ria negligit: & sui oblitus aliena considerat,
 notat, & explorat. Si quod insonuerit verbum,
 anhelat sollicitus ad sciendū: & honestate post-
 posita id ab inuitis & celare forsan volentibus,
 inuerecundè requirit. Locis sibi non concessis,
 congregationi, & colloctionibus fratrum se
 ingerit non vocatus. Cū cum abesse putave-
 ris, adest impudens lateri, adest auri: vt nec se-
 cretum valeas occultare sermonem. Obseruat
 angulos, vagis circunspicit oculis, hæret ad sin-
 gula quæ occurrunt. Cōmunes obsidet transi-
 tus. Superuenientium & forensium gaudet
 occurso. Rumoribus & secularibus verbis hau-
 riendis & referendis intendit. Res sibi non de-
 putatas curiosè reuoluere non quiescit. Lite-
 ras etiam alienas si casu apertas inueniat, in-
 spicere non veretur: quas tamen licet apertas
 quomodolibet inuentas, vix aliquis nisi supe-
 rior licitè inspicit, vel aliis inspiciendas expo-
 nit. Rerum quoque apparatus, cura superflua,
 curiositatis vitium clamat. Signa verò super-
 biae Prosper enumerans, Hos (inquit) dolendos
 enuncio, quos iam conuersos superbia occultè
 captiuat. Hi, ait, seniorum suorum non obser-
 uant imperata, sed iudicant de suis negligenti-
 is. Obiurgati aut rebellant insolenter, aut
 murmurant. Simpliciter spirituum fratrum
 irridenter exagitant, præferri se etiā me-
 lioribus impudenter affectāt. Obsequia delata
 fastidiunt, negata pertinaciter quærunt. Nata-
 les moribus anteponunt: iuniores suos elati
 despiciunt, conferri sibi aliquos non credunt.
 Non seruant in obsequio reuerentiam, in ser-
 mone modestiam, in moribus disciplinam: ha-
 bent in intentione pertinaciam, in corde du-
 ritiam,

Apoc. 3, 16

Litteræ
 alienæ nō
 legendæ.

Prosper l. 3.
 de vita cō-
 semp. c. 8.
 Signa su-
 perbiæ.

ritiam, in sermocinatione iactantiam. Sunt in humilitate fallaces, in iocatione mordaces, subiectionis impatientes, temerarij in audiendo, clamorosi in loquendo, fastidiosi in aduertendo, præsumptuosi in docendo, effrenati deformiter in cachinnando: hæc sunt (inferi) superbiæ grassantis iudicia.] Superbus se ad omnes propriæ voluntatis impulsus accommodat: nec se aliis, sed alios sibi applicare contendit: facillè sibi fieri contumeliam iudicat, ad quam irroganda est validus, ad tolerandam infirmus. Et se grande aliquid esse putans, deferre sociis dedignatur. Legibus subdi, & propriam recognoscere culpam erubescit. Et licet iuxta ordinis mores se regere nesciat, in suis oculis tamen sapiens & perfectus. Ad aliorum instructionem, suæ præsertim opinionis contrariam, stomachatur. Reprehensus offenditur. Nunc causam ut insufficientem vel friuolam, nunc monitoris modum calumnians: ut si persuadere aliquid velis, instabit quòd modus artem, monitio studium exigat: quo fit ut huiusmodi allegationum obsitus spinis, sicut ericius vel irrefragabili ratione vel auctoritate non capiatur. Fit igitur ad obtemperandum difficile, & ad correctionem impatiens, adeò interdum, ut se discipulum abnuens, ipsum etiam deputatum sibi refugiat instructorem. Hæc omnia serui Dei quasi pestem mortiferam detestantes, perfectè ad Dominum conuertantur: iuxta illud Deuteronomij: Perfectus eris Deut. 18. & sine macula cum Domino Deo tuo. Væ duplici corde, & peccatori terram ingredienti duabus viis.] Si quis verò sufficièter expectatus & monitus, mores corrigere, ac religionis formam induere negligit; præsertim si rebellis aut contentiosus extiterit: non est proficientium numero aggregandus. Infidelis si discedit, dis- 1. Cor. 7, 29

H.

cedat.

114 S. BON. SPEC. DISCIP.
cedat, ne vna ovis morbida, cōtagione morti-
fera totum gregem contaminet. Peruersus &
insolens, non nisi in onus religionis & dissolu-
tionem admittitur.

De nouiter professis in ordine.

CAP. VI.

AD professionem admissis fit quā maxi-
ma cura, ne defluāt. Perfecti quique ma-
gna se discretionis subtilitate conspiciant, ne
ad deteriora vnquam vel in opere, vel in cogi-
tatione delabantur.] Si curare parua negligi-
mus, sensibilius seducti audenter etiam ma-
iora perpetramus. Susceptam etiam examinis
tempore disciplinam, prudens non abiicit, imò
nec suum continuò quasi iam sibi sufficiens
deserit instructorem. Eget rectore nouitius,
eget nouus directore professus. Vanus & fi-
ctus vt instructoris curam euaserit, insolenscit,
assumit cornua, fit præsumptuosus & audax,
& quasi vacca lasciuens à prima in formatione
declinat. Cessat oratio, tepet deuotio, confessio
peccatorum negligitur: vt putes eum aut sui
oblitum, aut non habere peccatum. Facit qui-
dem dilata confessio vt negligens mundus ap-
pareat, licet non existat; dum culpas absorbet
obliuio, absoluit. Multiplicantur dum non cu-
rantur offensa: multiplicatae ne discernantur
& corrigantur impediunt. Multitudo peccato-
rum impedit ne videantur. Vnde piger tunc
est maximè vitiosus, cum vitia non agnoscit.
Sic filia fatua in deminoratione erit: Iusto-
rum autem semita quasi lux splendens proce-
dit & crescit vsque ad perfectam diem.] Pro-
fessi ergo profiteantur profectum, præsum-
ptionem præscribāt. Dabit ad hoc, humilitatis
&

Greg. hom.
3. in Eze.

Rara con-
fessio quid
efficiat.

Ecclesi. 12, 3
Ierem. 4, 18

& paupertatis constantia perseverans affectum, & curarum abiectio terrenarum, exercitatio charitatis, & quæ complectitur omnia considerationis attentio. Summa religiosi virtus humilitas, quæ ipsum curat, perficit, & conservat. Sine humilitate nulla virtus, nulla perfectio aut acquiritur aut servatur. Virtutum siquidem bonum quoddam ac stabile fundamentum est humilitas. Nempe si nutet illa, virtutū aggregatio non est nisi ruina. Et quoniā ad humilitatem humiliatio via est: non erubescant humilia, nec humilitatis officia facile respuant; nec imposita recommendent. Omnis ab eis præsumptionis audacia proscribatur. Antiquioribus fratribus in ordine deferant; ac semper eorum respectu se iuniores & novitios reputent. Ad exteriora, vel honoris alicuius officia, provehi non affectent. Multos propterea nimis promotio, à virtutum iam profectu per vitium elationis deiecit. Qui mundum deserunt (ait sanctus) ad exteriora officia vehi non debent, nisi per humilitatem diutius in eiusdem mundi contemptu solidentur. Et quia novorum & iuniorum tentatio solet esse facile superbire; nescire modum humilitatis servare; & si fortè in aliquo præsent, officij metas excedere; ac de minimis grandia iactare: attendant sibi super his vigilantiter. Non potest intimo conscientiae testimonio gloriari veraciter, nisi qui extrinsecas gloriolas perfecte respuerit.] Paupertas in omnibus placeat, ne iterum siue in libris siue in aliis rerum se velint sarcinulis onustare. Perfecta rerum abiectio, à cura expedit mentem, ab infectione affectum. Nemo in Christi expeditione liberior nil habente. Si aliquibus egeant, studeant parcitati. Super omnes divitias, diuitem facit paupertas. Hæc quoque in victu, & in his quæ carnis

Humilitas
summa virtus
religiosa.

ver. ep. 87.
in fine.

Propterea
promotio
à virtutum
deiecit profectum.
Gregor. l. 8.
moral. c. 33.
in princip.
Iuniorum
tentatio est
superbia.

ver. ep. 47.
ante med.

Paupertas
commendatur.

sunt maximè amplectenda. Non est euangelici pauperis gaudere superfluis, luxibus indulgere: & quod nec diuites possunt, semper velle in omnibus abundare, nec penuriam scire pati. Familiaritates superfluas fugiant. Esto (ait quidam) omnibus benignus; nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus. Et sanctus, Tria (inquit) religiosum quemlibet decent: pauca loqui, paucos habere familiares, & multum orare. Vbi multi familiares: ibi multæ locutiones, & sibi singulares. Si familiarem admittis, sit quem ætas, mores, discretio, & honestas insignit & commendat. Familiaritas si fuerit ordinata, non erit blanda, improba, puerilis. Est modesta quædam in sancta familiaritate seueritas, est & iustitiæ rectitudo: vt nullatenus vitium fouearur, nec pro amico proximus offendatur. Noli (ait Sapiens) pro amico inimicus fieri proximo.] Secularium denique familiaritas indiscreta, religiosi quietem multipliciter inquietat. Nullius gratiam munusculis comparent. Si quid fortè alicui vel causa exacti necessaria (prius religionis lege licentia præobtentâ) obrulerint; honestas rei & vilitas pretij, religiosorum & pauperum xeniam esse probent. Non frequentent propinquos, nec exterioribus se implicent curis: sed salutis propriæ memores, agenda potius penitentia vacent. Non cadat à mente professio: sed semper ad quid venerint cogitèt. Pensent quod de quibusdam ait sanctus Gregorius: Sæpè (inquit) nonnulli aperta prauitatis vias deserunt, sanctitatis habitum sumunt: sed mox vt prima limina bene viuendi contigerint, oblitii quid fuerint, affligi iam per penitentiam de consummatis nequitiiis nolunt. Laudari de inchoata iustitia appetunt: præestiam cæteris melioribus concupiscunt. Et post

Phil. 4. 12.

Seneca lib. de 4. virtutibus, cap. Continetia. Obserua tria que religiosi decet.

Eccl. 6. 1.

Munusculis nullius gratia comparanda.

Lib. 8. moral. c. 32. in fine.

post pauca: In rebus (ait) multiplicibus occupati, atque ipsa occupatione confusi: nō solūm perpetrata minimè deplorant, sed adhuc quæ deplorentur exaggerant.] secundūm Apostolum: Nemo militans Deo, implicat se negociis secularibus, ut ei placeat cui se probavit.] De sancto legitur, quōd quanto magis se ab humanis curis & colloquiis sequestrabat, tanto illi vicinior & propinquior Deus erat. Viranda maximè colloquia mulierum. Non potest toto corde habitare cum Domino, qui mulierum accessibus copuletur. Charitatis obsequia libenter impendant. Caritas semper reddita, semper detinet debitorem. Hæc autem quomodo negetur amicis, quæ etiam debetur inimicis? Postquam vel orationi vacauerint, vel ad studium se dederint, ad seruiendum fratribus surgant: & si necesse fuerit, officiales nunc hunc nunc illum, discretè tamen & prout oportuerit iuuent: ut secundūm Apostolicam doctrinam & vitam, manibus suis laborantes quod bonum est, aliorum fratrum etiam corporaliter, si fieri potest, participantes laboribus, in charitatis semper exercentur operibus, & cibum corporis non absque labore comedant corporali: ut hæc sancta consuetudo ipsos in humilitate custodiat, in fraterna dilectione & omni perfectione cōfirmet. Qui communibus instant, suisque obsequiis alios portant, sunt corporali simul & spiritali suffragio supportadi. Meritò singuli pro his orant, qui pro communitate laborant. In spiritalibus bonis Martha participet cum Maria, quæ utique sunt sorores, & æqua sit pars descendens ad prælium & permanentis ad sarcinas, & æqualiter diuidat. Qui nobis corporaliter obsequuntur, iustè sortem in necessariis spiritaliter assequuntur. Rursum communitatis operibus,

at. cōfess
2. Tim. 2. 4
Iohne Ab-
bate in vi-
tis Patrū,
lib. 1. c. 1.
circa medi-
Fratres la-
borantes
adiuuadi.
1. Tess. 4. 11
Luc. 10. 39
1. Reg. 30.
24.
Communitatis
opera omni-
bus pra-
ferenda.

ange-
ndul-
t velle
re pa-
o (ait
ndus,
ctus,
ecent:
mul-
æ lo-
arem
& ho-
itas si
pue-
liari-
nul-
roxii-
mico-
ique
mul-
nuf-
ausa
e li-
ei &
i xe-
pin-
sed
per-
fesi-
pen-
ego-
tatis
sed
ge-
eni-
ant.
esse
Et
post

1. Cor. 13, 5

Aug. reg.
sap. 24.Finis pro-
fessionis
nostræ
Deus, ad
quem ve-
nitur mē-
tis purita-
te.*poriè leg.
Qui si cō-
temptum
mundi,
corde fi-
xum.

2. Cor. 13, 5

Puritas
mentis
studiosè
sectanda.

ribus, familiaria nemo præponat. Caritas (de qua scriptum est) non quærit quæ sua sunt: sic intelligitur, quæ communia propriis, nõ propria communibus anteponit.] Considerationi denique ante omnia & in omnibus vigilandũ, quæ ad finem & directionem attendit. Finis ad quem nostra tendit professio, regnum Dei vel potius ipse Deus. Directio qua illic tenditur, mentis est puritas, ad ipsum principaliter directiva. Hærendum iugiter his duobus. Necessesse est enim mentem considerare quò recurrat, cuique principaliter inhæreat. Non hærentem enim per singulas horas atque momenta pro incursum varietate mutari, atque ex his quæ extrinsecus accidunt in illum statum reformari, qui primus occurrerit necesse est. Hinc est, quòd multos pro Christi amore maxima contemnentis, pristinum tamen affectum in minimis retiaentes pro graphio videmus, acu vel calamo commoueri. Irascuntur mobiliter & instantur, velut qui non habent Apostolicam charitatem. Qui si contemplationem mundi cordis fixam tenerent; nunquam pro paruis rebus admitterent, quod ne pro magnis ac pretiosis incurrerent opibus, easdem penitus abiicere maluerunt. Vnde liquet perfectionem non statim facultatum seu dignitatũ abiectione contingi, vbi non fuerit charitas illa, cuius Apostolus mēbra describit, quæ in sola cordis puritate consistit. Nam quid est non æmulari, non instari, non irritari, & reliqua: nisi cor perfectum atque mundissimum Deo offerre & intactum, à cunctis perturbationibus custodire? Quidquid ergo nos ad hanc puritatem potest dingere, tota virtute sectandum est. Quicquid autem ab hac potest retrahere, quamuis necessariũ & vtile videatur, vt perniciosum & noxium vitandum.

Sine

Sine via tendentibus, labor est itineris nō profectus. Operantur & servant quā maximē puritatē, perfecta humilitas & expeditio mentis à terrenis. Erit denique vt purus animus pura Deum oratione frequentet, frequentando gustet, gustando probet quā suavis est Dominus. Erit denique vt diuino inebriatus amore, totam in Deum considerationem inflectat: toto in ipsum desiderio pergat: nil ei sit dulcius, nihil iucundius in hac vita, quā vācare & videre quoniam ipse est Deus, quod est in partibus considerationis potissimum. Affecta sic anima comprehendit, complectitur & stringit, & tenet, dicēs: Tenui eum, nec dimittam. Puritas itaque via est regia, per quam ad sponsi amplexus, per quam tādē ad patriam peruenitur. Per hanc tandem veri Israëlitaē de virtute in virtutem donec videatur Deus deorum in Sion, desiderij gressu indeclinabili gradiuntur: Christum super omnia diligunt: nihil eius amori præponunt in via, quem habituri sunt mercedem in patria. Et nunc ego, qui licet admodum imperfectus & rudis, per obedientiam tamē erudiendis simplicibus aliqua hæc documēta congeffi, pulchriū depingēs hominem, pictor fœdus: eos supplex per Dominum obsecro, vt me sibi & si minūs proficuum, tamen beneuolum attendentes, in orationibus suis mei meminerint peccatoris: quatenus eis orationibus meorum veniam peccatorum affecurus, in potentias Domini, vnā cum eis merear introire, ipso misericordiarum Domino id præstante, cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen.

Explicit Speculum discipline ad novitios S. Bonaventura.